

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1981

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1981

9

letnik LXXXI izhaja od leta 1895

vsebina

Janko Humar	Trije iz Ekvadorja	405
Marijan Krišelj	Še nau jenou fletn bite!!	409
Zdravko Likar	Stolovo pogorje v Beneški Sloveniji	413
Andrej J. Dernikovič	S poti	414
Boris Režek	Smrt v metežu	417
Stane Poljak	Greben sonca in spominov	419
Ančka Tomšič	Evropska pešpot E-6	422
Mitja Košir	Radijski signali izpod Lhotseja	427
Jurij Senegačnik	Prispevek k opredelitvi planinstva oziroma njegovih oblik v okviru rekreacije in turizma	429
	Društvene novice	433
	Varstvo narave	441
	Iz planinske literature	443
	Alpinistične novice	444
	Razgled po svetu	447
	Na kratko	451

Naslovna stran:

S Triglava proti Krnu — Foto Rok Vidmar

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in kličjeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Tudi pred »današnjim« domom Planika je zmerom živahno ...
(Glej sestavek: Še nau jenou fletn bite)

Foto F. Sluga

TRIJE IZ EKVADORJA*

JANKO HUMAR

EL ALTAR

Dan republike praznujemo v taboru. Po šotorih in dežnikih škropota dež. Vsak s svojo žlico se sklanjamo nad posodo, ki lovi ravnotežje na gorilniku in se zmrdujemo nad zvarkom, ki smo ga ustvarili. Taka je torej izpolnitev enoletnih sanj in pričakovanj! Kar toži se mi po Paklenici, kjer sem bil navadno ob tem času; po divjem kanjonu, v katerega se lovi odmev morja, po suhi, beli in trdni skali in plesu nad prepadi. V tej mračni, močvirski vulkanski pokrajini smo že tretji dan pa sploh še nismo videli vseh vrhov, ki jih oblaki skrivajo nad nami. 12 m padavin na leto, smo prebrali doma, verjamemo pa šele zdaj.

Jutro je enako včerajšnjemu. Cunjasti oblaki vise nizko nad dolino in občasno rosi. Polovica naše skupine, ki nima alpinističnih ciljev, se je naveličala čakati. Pospravljajo

Sestavki se nanašajo na lansko odpravo — Ekvador 1980, ki jo je organiziralo PD Radovljica. Odprava je trajala od 23. novembra do 21. decembra. Vseh članov je bilo 9, od katerih je 5 imelo izključno alpinistične cilje in sicer: Zvone Andrejčič kot tehnični vodja (AO Radovljica), Miro Pogačar (AO Radovljica), Željko Perko (AO Tržič, Ivan Rejc (SAO Tolmin) in jaz (AO Bohinj). Organizacijski vodja odprave je bil Janez Pretnar (PD Radovljica). Naš glavni cilj je bila divja skupina El Altarja; na najvišji vrh El Obispo (5319 m) smo se povzpeli po italijanski smeri. Izpolnitev ambicioznejših načrtov v tej skupini nam je preprečilo slabo vreme. Naš naslednji cilj je bil najvišji vrh Ekvadorja El Chimborazo (6310 m). Tu smo splezali prvenstveno — Ledeni slap (solo), Whympjerjevo smer in sestopili po Normalni. Zaključili smo s skupino Iliniz, kjer smo se povzpeli na oba vrhova: severni (5116 m) in južni (5305 m); v slednjem smo tudi splezali prvenstveno — Jugoslovansko smer.

premočene šotore in okrog poldneva v spremstvu dveh indijancev, ki sta prišla do njihovo opremo, izginejo v smeri, odkoder so prišli.

Ivan in Miro sta odšla iz tabora. Tudi jaz ne vzdržim več. V krater grem! Megle še vedno vise nad dolino, jaz pa tečem po travi in upam, da se bodo proti večeru vsaj malo razteple. Iščem prehode v močvirju, preskakujem potoke, splašim čredo konj in na vsjo moč hitim. Vse za to aklimatizacijo, pa čeprav mi srce že sili skozi grlo. Potikam se po grmovju na koncu doline in iščem prehode v strmih travnatih vesinah. Vzpenjam se, zagon se umirja, kolena mi klecajo, samo trma mi še preprečuje, da bi se ustavil. Vedno višje sem in zadaj za grebenom slutim jezero, ki leži v osrčju kraterja. Pobočje se prelomi in v trenutku sem v povsem drugem svetu. Dolina je ostala za mano, pred mano, kakih 200 m nižje, pa se motno lesketa rumeno rjava gladina jezera. Umaknem se za korak — ne bi mi prišlo brezplačno kopanje. Če bi bila voda vsaj čista, pa ni! Motna je in mračna, kakor vsa skupina nad njo. Spodaj zagledam plavo vetrovko — Miro je, pred mano je odšel iz tabora in se povzpел po nasprotnem bregu potoka. Pred dežjem se stisnem pod previsno skalo, čakam ga, megle pa se počasi razhajajo. Vrhovi se izvijajo iz oblakov in grozljivi ledeni odlomi se reže v dolino. To je torej El Altar! Z Mirom se povzpneva na koto sredi kraterja. Krepko čez 4000 m morava že biti. To sklepava po grebenu, na katerega smo se dan po prihodu v megli in dežju povzpeli za aklimatizacijo. Tu sva zdaj, v osrčju kraterja in le še redke meglice se love po ostenjih. Divje je, mračno in veličastno. Navpične, črne vulkanske stene naju obdajajo v krogu, ki je pretrgan le proti dolini. El Altar — oltar — naju oklepa krog in krog, 800 metrski zidovi, kamor še ni stopila človeška noga, pritiskajo na naju in vedno manjša sva. Zdaj vem, zakaj so bili vsi vrhovi osvojeni z zunanje, lažje strani. Tu pa je problem ostal. Mračne stene vzbujajo strah, hkrati pa veje iz prepelov izziv in pogled mi sam drsi po stenah in išče možnosti. Kar žal mi je, da imam opremo že pod Obispom, kjer smo jo pustili na aklimatizacijski turi.

Zadnji odsev dnevne svetlobe se lovi na gladinah mnogih potočkov, ki prepletajo dolino. Sestopava v tabor, vsak s svojimi mislimi, brez besed. Jutri gremo, smo se odločili, pa če bodo padale prekle z neba.

Jutro je spet, kot vsa druga, oblačno in turbobno. Brez pravega navdušenja pripravljamo nahrbtnike in proti poldnevu odrinemo. Velika kravja lobanja, ki smo jo nasadili na kol sredi tabora, ostaja sama. Spotikamo se in lomimo gležnje med gostimi in visokimi šopi trave, greben pa se le počasi približuje. Ko ga končno dosežemo, smo spet v oblakih. Megle se love okrog razbitih balvanov, lovimo se, še sreča, da na račun aklimatizacijske ture poznamo pot.

Zelena barva jezera končno poživi obupno zamorjeno pokrajino. In tam nekje nad nami je megla prileze beli konec ledenika. Poberemo opremo, spustimo se k jezeru in na nasprotni strani spet zagrizemo v breg. Spet je naokrog samo še megla in rdeče Elanove zastavice, ki jih na izpostavljenih točkah puščamo za seboj. Napredujemo po posluhu, višina nas daje, in teža nahrbtnikov je vedno bolj neznosna. Veter svinjsko piha. Na grebenu smo, pa ne vemo, na katerem, in ne vemo ne kod ne kam. Raztepemo se in iščemo zavetja za bivak. Ivan končno najde primerno previsno skalo. Večer je. Veter raztepa oblake, pred nami pa se zalesketa gladina jezera. Počasi se razkrivajo grebeni in končno vemo, da boljšega mesta za bivak ne bi mogli najti. Pred nami je ledeč — nad El Obispom se prižigajo zvezde.

Jutranji mraz se je prigrizel celo skozi puh moje spalne vreče. Pomanem si oči, potem pa me kar vrže pokonci. Neverjetno! Popolnoma jasno je, na brezbarvnem nebu novega dneva ni niti oblaka. Niti za zajtrk ni časa. Pod nami valovi megleno morje in kdo ve, kdaj se bodo oblaki dvignili. Tako neučakan sem, da odhitim naprej. Na začetku ledenika se ustavim, navezujem dereze in čakam, kdaj bodo prijatelji prišli za menoj, pa jih ni od nikoder. Saj so štirje, se bodo že znašli! Vsa temna je in mračna, skoraj črna, le bela proga vršnega ozebnička obljublja prehod. Iz nahrbtnika vzamem vrv in si jo privežem okrog pasu; laže jo je vleči za sabo, kot pa nositi. In pri roki bo, če bo potrebno samovarovanje. Potem zatisnem pasove in stopim v senco. Sonce je ostalo na ledeniku.

Dereze praskajo po požlejeni skali in z olajšanjem zabijem cepin v sren robu, ki raste nad mano. Sneg je idealen, zobje prijemljejo, kar samo me nosi navzgor. Pred visoko, previsno steno, vrh katere groze seraki, se umaknem v desno. Čez sumljivo naložene bloke se plazim proti grebenu. Cepin in kladivo spet opravljata svoje delo in čez majhno, neizrazito opast se prevalim v sonce. Za hip se prepustim njegovim božajočim žarkom. Spodaj, na ledeniku, se premikajo štiri pike. Le kje neki so hodili toliko časa? Morje oblakov pod mano je okamnelo, vse je mirno, le tam daleč nad džunglo se iz žrela Sanghaya izvija gost in črn steber dima, raste v gobo in se razblinja v zraku. V svečah, ki vise s serakov, se lovijo žarki. Ledeno pobočje se počasi oži v ozebniček, ki kaže proti vrhu.

Kmalu sem na njegovem začetku. Strmo je, a led je dober. V skoku, kjer skala za nekaj metrov pretrga led, malo omahujem, potem pa roka seže za pas po klin. Mrzlo jeseniško jeklo me pomiri, zatakнем ga v razpoko in po nekaj udarcih se oglasi pesem.

Vedno više poje, vedno čisteje, uho se nasloni na skalo, vponka tleskne in vrv me kakor popkovina veže na skalo. Samo nekaj odločilnih prijemov je potrebno, pa sem spet v ledu. Vrv potegnem za sabo. Ozebnik je vedno ožji in raztežaj pod vršnim grebenom ga popolnoma zmanjka. Spet zabijem klin, toda tokrat prsti zaman iščejo zanesljiv oprimek. Sam sem, ne smem tvegati; sicer pa so prijatelji že kmalu za mano. Počakam Ivana. Priveže se na drugi konec vrvi. Čuden, krušljiv, prav nič lep detajl me privede na greben. Okrog žandarja je ovita vrvica s karabinom; Cassinov je, čisto mogoče, da je tu še od prvoprstopnikov. Vrhovi kraterja, ki jih vidim na nasprotni strani, so še pod nami, zato čutim bližino vrha. Z rahlimi pomisleki grem naprej; greben se je postavil pokonci, skala je še kar solidna, zato pa je vse skupaj toliko bolj izpostavljeno. Želo me v kuloarju pošilja nekam, ker sem spregledal lažji prehod, jaz pa z mešanimi občutki gledam med nogami umazano barvo jezera v kraterju, skoraj kilometer nižje. Kar vesel sem prečnice, ki me pripelje nazaj na našo stran grebena. Zadnji previs ni več resna ovira. Naklonina se meter za metrom umirja, na vrhu smo. Skoj polmetrski ledni klin zabijem v preperelo skalo in varujemo Ivana. Drug za drugim prihajo prijatelji. Rahel vetrič hladi razgrete obraze, kotički ust še selijo nekam proti ušesom.

Tako je torej, tu na najbolj divjem, najtežje pristopnem vrhu Ekvadorja, komaj dovolj prostora za nas pet. Okrog nas pa morje oblakov in samotnih vrhov. Skratka, precej smešen poskus opisati, kako je. Pogled na obraze zadostuje; sonce se lovi v očeh.

EL CHIMBORAZO

Želo in Ivan sta odšla, Zvonca še ni, Mirova luč se je zgubila na grebenu. Vse naokrog je tišina, mraz grize in zvezde sipljejo svojo svetlobo. Strah me je in s čudnim občutkom v duši se odtrgam od varnega zavetja. Vulkanski prah duši korake, potem zahresta sneg. Samo nekaj minut imam do začetka ledenega slapa, ki se zliva z velikanskega vrha, samevajočega v noči skoraj kilometer in pol više. Vzpenjam se po grapi, na skalah je pozel, pred mano je začetek ledene reke, ki je sredi padca okamenela. Po nekaj metrih se vrnem. Že od vsega začetka je strmo in plast snega je pretanka, da bi povsem prekrila led. Navezujem si dereze, gibi so počasni in neodločni, na desni sem izgubil vijak. Še en razlog več, da se vrnem in grem za prijatelji v Whömperjevo smer. Nekaj časa niham v odločitvi, potem si zategnem vezi, desnica pa se oklene cepina, kot da bi ga ne hotela nikoli več izpustiti. In jeklene konice zagrizejo v led.

Stožec svetilke je vedno bolj medel, onemoglo pleše po vesini, potem niti luči ni več in sem popolnoma sam. Pred dnevi sem še klel, ko sta mi v dveh dneh iztekli dve novi bateriji, zdaj pa se brez razburjenja sprijaznim z usodo. Ta, ki mi je pravkar pošla, je bila zadnja. Ob štirih sta Želo in Ivan odšla, torej bo okrog petih in čez dobro uro se bo zdanilo. Samo strma vesina je nad mano in zvezde dajejo dovolj svetlobe, da se v tem času prebijem pod serake, ki mi vise nad glavo. Potem se bo zdanilo in našel bom prehod.

Snega je vedno več, bojim se razpok in vsak korak sondiram pred sabo. Kdaj pa kdaj priplava do mene glas z grebena kot z nekega drugega, neskončno oddaljenega sveta. Cepin nenadoma ne najde več opore. Praznina? Črne čeljusti razpoke reže iz teme in pojma nimam, koliko je v resnici široka in v kateri smeri poteka. Spodaj so bile ozke in izrazite, pa samo ob robu slapa, kjer se je lomil v serake. In imel sem luč. Tu pa ... Snega je več in cepin vrta v prazno. Polašča se me panika. Nikjer več trdne podlage, svojih stopinj ne vidim, vsak korak pa bi bil lahko usoden! Nehote prisluhnem v tišino. Seraki nad mano grozijo, led pod menoj poka in s svojimi prenapetimi živčnimi končiči kar čutim, kako se premika. Pa ne da sem na mostu, ki se lahko vsak hip podre! Pomiri se! Samo počasi! Centimeter za centimetrom se umikam, dokler nisem prepričan, da sem na varnem. Sestopil bom, odšel proč od tega hriba in ne bom se ozrl nazaj! Pod menoj pa je že najmanj štiristo metrov stene. Skopljem si poličko v sneg, zavijem se v vetrovko in čakam. Luči Riobambe žare v noč, čez ledene vesine Whymperjevega grebena plešejo kresničke, obzorje pa se vedno izraziteje riše v jutro. Svetloba zvezd zamira in zdajci je vse kar preprosto. Vidim prehod in vrnitve ni več. Razpoka, pred katero sem se umaknil, je izgubila svojo grozljivost, na levi po obidem, metri spet ostajajo pod mano. Desna dereza mi začenja opletati. Izgubil sem vez! Ostala mi je samo še leva. Preklete! Luč, seraki, razpoke, zdaj še dereza in nikjer prijatelja, ki bi varoval; le zakaj se je ravno danes vse zarotilo proti meni? Ne, ne dam se! Led je le na posameznih mestih, za stop v snegu pa zadošča že dober udarec s čevljem. Povratka pa tako ali tako ni več!

Strma rampa drži navzgor čez prvi pas serakov; na robu bom poiskal prehod in se umaknil na greben. Kladivo in cepin grizeta v sneg; potem je iluzije konec. Stojim na ledenem balkonu, na robu tridesetmetrskega seraka, pod njim pa se razpoka nada-

ljuje v temo. Torej tudi če bi se spustil po vrvi in jo pustil v ledu, pobočja, ki sega v Whymperjevo smer, nikoli ne bi dosegel. Moral bom skozi vse!

Zdaniho se je, seraki nad mano so se razkrili v vsej grozljivi lepoti. Velikanski bloki vise v zraku, odklani od stene; morda samo še trenutek, morda večnost, kdo ve! Pohiteti moram, ledenik se budi iz spanja. Samo še sto metrov višine, samo sto metrov, potem bo najhujšega konec. Veliki ledeni bloki podora, ki je zatrpal razpoko, mi omogočajo prehod. Pod visečo giljotino prečim v levo; pred mano je zadnja pregraja. Niti pomisliti si ne upam, da bi se tudi v tem računu uštel. Hitro najdem edino ranljivo točko: dvajset metrov ledu, ki rase v vertikalno. Kratka strma stena pod mano pa izginja v razpoki nad spodnjim odlomom. Napake si ne smem privoščiti! Led je krhek in steklast. Izpod konic kladiva in cepina leti v skledah in šele tretji, četrti udarec zagriže. Za desno nogo kopljem stopinje, pa imam vseeno občutek, kot da bi mi manjkala. Še deset metrov, še pet, še dva! Kite so napete in drhtijo, vrnitve ni, moram čez! Strmina se prelomi, razbijam steklasto skorjo, zabijem cepin v sneg in se potegnemo čez rob. Do vrha se vleče samo še strmina, ki komaj presega 40°. Razbiti seraki ki so ostali pod menoj, po pobočju so raztreseni samo še posamezni, nedolžni odlomi. Lovim sapo in vem, da je konec, da sem čez, da bom danes na vrhu. Zgoraj na grebenu vidim silhueto, ki se počasi pomika naprej. Eden od naših mora biti! Želim si, da bi me počakal, potem pa, ko že skoraj mislim, da se je ustavil, počasi izgine v belini. Snamem palico z nahrbtnika, spravim kladivo, desnica pa se še vedno oklepa cepina. Sren je, korak za korakom napredujem navzgor. Čez ravni pod goro se je razlilo sonce; pravilna, stožčasta silhueta Chimboraza se riše na planjavah. Mene pa prijemlje, da bi tulil, solze mi lijejo iz oči in ne morem jih ustaviti. Strupeno mrzel veter na grebenu me končno spravi k sebi. Zlezel sem in konec je, in vse, kar sem prej zadrževal, pride za mano. Vsak naslednji korak je težji od prejšnjega. Višina je že čez 6000 m, vsakih dvajset metrov se ustavim, lovim sapo in molim, da bi bil kmalu konec. V stopinjah Whymperjeve smeri sem in vedno bolj nesmiselno se mi zdi, da bi z vrhom potrjeval svoj vzpon. Le zavest, da mi bo kasneje žal, me žene naprej. Prijatelji se že vračajo, izmenjamo par besed, načnemo kompote, pa mi ne gre v slast. Še četr ure, pravijo, samo še četr ure, potem bo vrh.

Naklonina je vedno bolj blaga, vedno bolj umirjena, končno drži pot samo še navzdol. Pogled seže v neskončnost in sonce se smeje. Prepustim se njegovim žarkom, sam sem. Lepo je.

LOS ILLINIZAS

Vso noč ne spim. Motam se v klobčič, iščem res vse mogoče lege, da bi iz tanke bivak vreče izsrkal vsaj malo toplote. Še sreča, da je imel Miro veston s seboj. S takim užitkom bi pretepel tistega, ki mi je sunil spalno... Vse mogoče okrutnosti si izmišljam zanj, pa mi ni zato prav nič topleje. Uh, moja neskončna vera v ljudi! Verjetno bo s tem pojmom vse v redu, samo priznati si bom moral, da sem še vedno naiven, vsekakor precej bolj, kot sem si mislil. Pouk je bil prekrut, da bi ga lahko kdaj pozabil. Poslušam umirjeno dihanje prijateljev in imam dovolj časa, da premišljujem o vsem, kar mi pride na misel.

Čudovit večer je bil. Na bivak smo prišli dovolj zgodaj, da sva z Mirom lahko še skočila na Ilinizo Norte. Užival sem, ko so mi prsti spet grabili za skalo. Čez stopna melišča sva zlezla v steber, ki naju je privedel naravnost na vrh. Ko sva zapustila bivak, je bilo še vse v oblakih, potem pa se je vedno bolj čistilo. Čim višje sva bila, tem bolj so se bleščale ledene vesine Ilinize Sur. Neverjetno, komaj 200 m je višja od severne, pa je kar drugačna. Vsa okovana v led, okrašena z odlomi, seraki, razbrazdana z ozebnički, pod njo pa divje razpokan ledenik. Midva sva se vzpenjala po suhi, topli skali, le tu pa tam je visela kaka sramežljiva krpica snega. Na večernem nebu so plamenele fantastične barve, sonce je skrito za oblaki tonilo nekje v Tihem oceanu. Kar pretekel sem zadnjih 20 m stebra. Osamljen križ na vrhu se je risal v krvaveče ozadje, nepozabno je bilo, midva pa se niti oddahniti nisva utegnila.

Stisk roke, nekaj posnetkov in odhitela sva nazaj. Komaj nama je uspelo, da sva bila iz najtežjega, preden se je povsem znočilo. V prečnici krog stebra sva oprimke že tipala, videla jih nisva več. Naprej je bilo lažje, po meleh sva že tekla in mesečina je oblivala najine zadnje korake proti bivaku.

Spomin na tople barve večera za hip prežene mraz iz zavesti, potem spet zagriže. Rahel vetrič se lovi v razbitem oknu, zaman se trudim, pozabiti na vse in zaspati. Zebe me kot psa in jutro se neskončno počasi približuje.

Šele juha, ki zavre na gorilniku, me malo ogreje. Srečen sem, da se dani in da gremo. Zapuščamo bivak, v nekaj minutah smo na ledeniku. Izza Cotopaxija prvi žarki pozdravljajo jutro. Navežemo se. Ivan gre z Želom; midva z Mirom sva spet skupaj. Sren je trd in prijeten zvok pod nogami vzbuja zaupanje. Boljših razmer ne bi mogli imeti. Prečimo daleč pod seraki, potem nas strmi bok le zvabi navzgor. Sneg je

idealen in vsak premik je užitek. Cepin, kladivo, konice derez, potem se vse to spet ponovi. Kdo ve kolikokrat do vrha? Izgubljam se v ritmu napredovanja. Varujemo le na najbolj izpostavljenih mestih. Pred nami je razpoka, o kateri so nam pripovedovali andinisti v Ambatu; velikanska je, široka več kot 10 m. Tu so se torej oni obrnili. Kar na smeh nam gre, ko najdemo most. S precejšnjo nezaupljivostjo se spravim nanj, pa je strah čisto odveč. Varujem Mira, potem pa z roba razpoke fotografiram, kako Želo s svojo mačjo gibčnostjo skoraj steče čez. Po kratkem predahu se stena spet postavi pokonci. Sren v žlebovih je trd in plezarija je užitek. Raztežaji se nabirajo, le steklast led v odlomih trga enakomerno napredovanje. Potem zopet vse steče; kladivo—cepin—korak—korak, kot na plesnih vajah. Še zadnji metri stene, strmina se odsekano položi in na vrhu smo. Sonce je božajoče, morje oblakov pod nami pa počasi preplavlja stožca Chimboraza in Cotopaxija. Stisk roke, nasmeh in pravljica je končana. Kako hitro je minilo! Sestopili bomo, vrnili se bomo v Quito, čez nekaj dni bomo odleteli domov. Tja, kjer se kljub vsemu še vedno najlepše gore na svetu. Ekvador bo ostal samo še spomin, želje pa bodo iskale druge vrhove.

ŠE NAU JENOU FLETN BITE!!

MARIJAN KRIŠELJ

Torkovega dne v vročem letošnjem juniju me je pot vodila v Trubarjevo, na številko 26, tja kjer živi Franica Brumen, rojena Grm. Odpahnil sem težka, starinska vrata na tej številki; vrata kot so vsa v tej ulici, stari na videz, zapuščeni, v resnici pa polni življenja tudi za zidovi, ki gotovo vedo povedati prenekatero iz svoje pozabljene zgodovine...

Morda se širokemu hodniku, hladnemu in zatohlemu, pozna še Šempeter, torej tisti čas, ko je bilo prav tu, v tej tedaj še predmestni ulici, čutiti zatohli vonj po nekdanjem in vrvenje nečesa novega, kar je prihajalo prav po sredi ulice in je kazalo, da se ne bo več umaknilo... Novo s starim, vedro, z morečim vzdušjem tedanjega ljubljanskega predmestja, zdaj središča, središča nečesa, kar je, kar obstaja, a tudi dandanes odhaja, da bi prišlo novo. Večni tok življenja. Tokrat se mi je sonce posmejal nekako bolj prizanesljivo. Resda s svojim zgodovinskim odsevom, vendar pa so bili njegovi žarni prameni polni in vedri. Tam zadaj, kjer so nametani hodniki in so skrivni kotički, ki jih povrh vsega še zakrivajo krpe pravkar opranih cunj, zadaj se skriva tudi življenje, današnje, ne več tisto mračno, mučno in povsem brezizhodno...

Pogledal sem na ta in na ona vrata. Nisem dolgo iskal, našel sem napis Brumen; komaj še čitljiv, pa vendar. Prebrati ga je bilo mogoče. Je tudi s tem napisom tako kot z nami? Prekriva nas počasi čas in komaj zmoremo še kaj postoriti, že nas zasači nemogoča hitrica, ki bdi sicer skrivoma v uri, v času, v resnici pa vihti nad nami bič, bič neprestanega tekanja, hitenja v vnemi, kako bi vendarle ustregli sodobnemu monstrumu, ki sedi na »stresnem« prestolu in nam ukazuje zdaj to, zdaj ono, vse pa na hitro in brez počitka...

Tam za tistimi vrati pa mi je ta »počitek« za nekaj časa ponudil svoje gostoljubje.

To je bilo pa takole:

Odpri la so se vrata in ljubeznivo me je sprejel mlad ženski obraz. »Vstopite,« je dekle reklo in pokazalo z roko, kam mi je treba nameriti korak.

Spremljal jo je živahen fantek in prav kmalu mi je povedal, da mu je ime Dejan. Tam za mizo v sosednji sobi pa je sedela Franica. Lupila je krompir, za kosilo seveda, in nerodno ji je bilo, čeprav je vedela, da pridem.

Povabila me je, naj sedem.

»Imate pa prijetno, čeprav starinsko takole, pa vendar prijetno, domače...« Sem dejal namesto običajnega pozdrava.

Na hišah tu se vidi čas pa še nekaj, domače so, so same in skrivnostne. So tu in neprestano govore o nečem. Šepetajo svojo zgodovino. In nehote tu vzdušje pomaga namenu, zavoljo katerega sem sèm prišel. Da bi se pogovarjal o zgodovini, tokrat o planinski, kajti Franica je zgovorna in spominja se natanko prenekatero nadrobnosti, ki bi jo morda drugi že zdavnaj pozabili...

»Gorenjec ste, to me veseli... Sama sem tudi iz Bohinja. Kako lepo vas je poslušati, ko govorite po domače...«

Zmerom rad govorim po domače, če le morem in če je le priložnost za to. Tokrat je bila in razveselil sem se je.

Franica Grm-Brumen, s svojim »Zvonom« — poročnim darilom

Foto: Dokument. PV

Franica Brumen je bila vrsto let mami v pomoč, ko je le-ta oskrbovala tedanji Aleksandrov dom. Svoj novi priimek je dobila prav pod Triglavom, ko se je 20. septembra 1927 poročila z železniškim uradnikom Albertom Brumnom; poročil pa ju je Janez Jalen in sicer ob kapelici na Kredarici. Mož je danes že mrtev, že pred mnogimi leti ga je zadela kap, samo dva meseca po tistem, ko sta nesrečno izgubila svojega ljubljenega sina Alberta, ko mu je bilo komaj petnajst let...

Danes je torej Franica Grm vdova; že 36 let je sama, pravi, s svojimi seveda, pa vendarle sama in rada se spominja tistih lepih let, ki jih je bila preživela z mamo Ivano na Aleksandrovem domu pod Triglavom. Mama je gospodarila kot oskrbnica v tem domu polnih 26 let in sicer od leta 1919 pa vse do začetka II. svetovne vojne 1939. Pred I. vojno pa je bila oskrbnica prve Vodnikove kočice, ko je bila le-ta še na planini, torej tam doli, na Velem polju. To oskrbništvo je trajalo od leta 1909 do 1914, torej do I. vojne. Med vojno pa so bili planinski domovi zaprti.

»Včasih je bilo po planinskih domovih fletno,« pravi Franica. »Devetnajstega leta na primer, smo imeli samo 400 ljudi obiska vso sezono. Tedaj sem bila stara 11 let. Pa mi je bilo kar dolgčas. Če sem videla, da se s Triglava vračajo na Kredarico namesto sem, do našega doma, sem jokala.«

»Pa je bilo vseeno fletno.« Zaključiti svoj kratki, skoraj bi dejal samogovor in to zgolj zato, da bi nadaljevala na drugem koncu:

»Danes se vse preveč pije. Včasih si je turist privoščil le četrtinko in to po večerji, če ni imel poti naprej.«

Tudi potem, ko se je poročila, je Franica še naprej pomagala materi...

»Ohcet je bila pa vesela, to pa... Miha pa Joza in Hafnar so mi prinesli tale zvon za darilo. Še danes sem ga vesela...« Na mizi se je znašel velik kravji zvonec, lepo oblikovan in še lepše poslikan. Na eni strani je slika z Aljaževim stolpom, na drugi strani pa je mogočna stavba, ki predstavlja takratni Aleksandrov dom, ki pa ga današnji planinci bolj poznajo pod imenom — Planika.

Čisto spodaj, sprva sem menil, da je napisano v tujem jeziku, torej čisto tam spodaj pa čepi napis: »Še nau jenou fletn bite!!« Prispeval ga je bil za to priložnost menda Janez Jalen. In Franica je pokazala na komaj opazno odrgnino na zvonu: »Tule se je pa malo poškodoval, ko so plezali Slovensko. Ob skale je udaril in se vidi... So rekli, da bi ga bilo treba popraviti pa je kar tak ostal...«

Komaj sem opazil tisto odrgnino, vedel pa sem, da mora tam biti, kajti v vsem je velika ljubezen, ne do tega zvona, do vsega tistega, kar je Franica preživljala kot mlado deklo v gorah, ko je sprejemala jutra triglavske soseščine za svoja doživetja in ko se

je z materjo in redkimi »turisti« tresla, ko je zunaj udarjala Triglavova strela, ki je drugačna od naše, dolinske, bolj rezka je, bolj neusmiljena ...

In tudi Franici so otroci zrasli, trije, fantè in dve dekletì. Treba je bilo v šolo, torej treba je bilo v dolino. Poprej so najprej živeli v Srednji vasi, potem v Bohinjski Bistrici, dokler se niso znašli v Mariboru. Tam jih je našla tudi okupacija. Oče je moral kot »politično nezanesljiv« v Zgornjo Prusijo, Franica pa je ostala sama z otroki, med vojno viхро, bombardiranjem, z vsem, kar prinaša tak čas, kot je bil med vojno ...

In spet se je vrnila v tiste čase, ko je bila še s hribi ... »Veliko let sem preživela v gorah ... Tam ni bila časopisa, ni bilo politike, fletno je bilo ... Rada imam hribe in zdaj o njih le še berem. Potočnika, Avčina, Lipovška, Ravnika pa še, ja pa Lovšina Gorske vodnike, ker je bil moj oče Anton Grm gorski vodnik in lovec ... To zadnje ga je veljalo tudi življenje ...«

»Zdaj, ko sem samo še v spominih v gorah, rada gledam hribe, ko se vozim po Gorenjski. Niso mi šli iz srca. V njem so ostali ti hribi ...

Poleti bom šla na Uskovnico, tja gor me vabijo in res bom šla ...«

In kakor je s tem že vse povedala, se ji je beseda utrgala ... In kot bi želela pozabiti vse to, kar je bila pravkar povedala, je začela brskati po svojih slikah. »To so pa tiste iz Planinskega vestnika.«

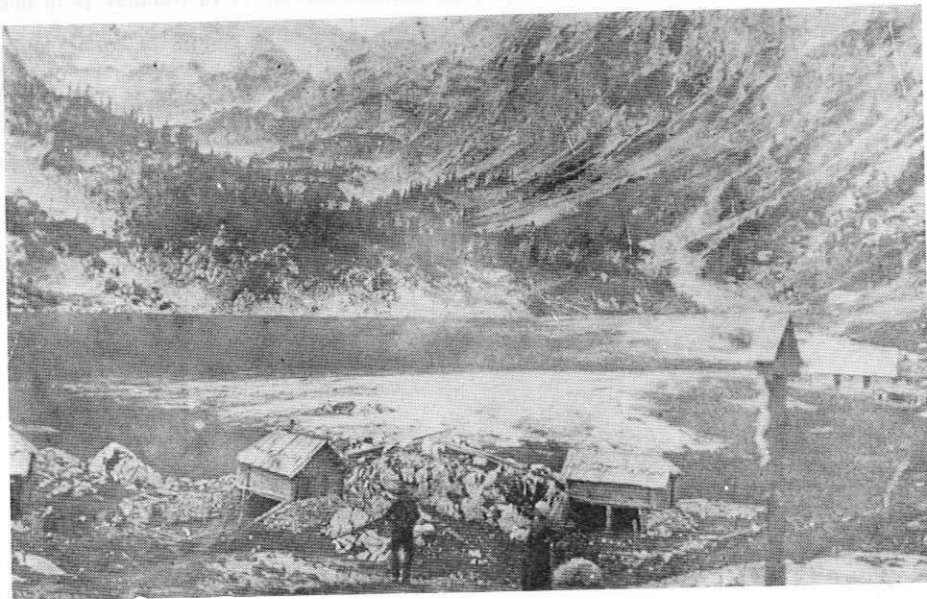
»Vse poznam ...« je prešla brez težav iz svojih spominov na — druge spomine.

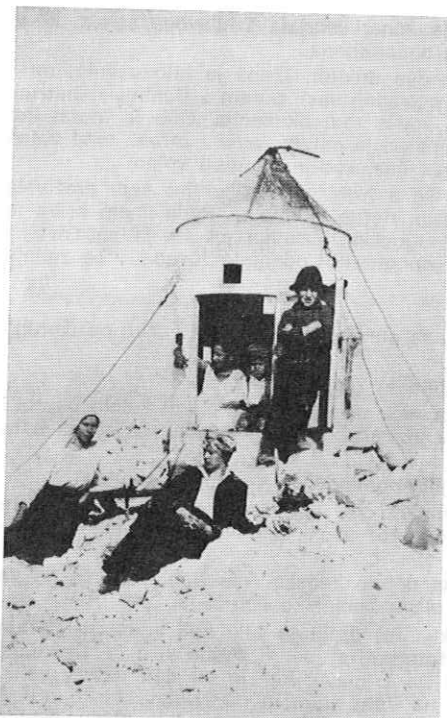
In prinesla je celo eno izmed teh, vso obledelo že, pa vendar veren dvojnìk iste slike (Glej slike PV 1/81-1, PV 2/81-53 in PV 4/81-157 in pa sestavek Troje slik iz letošnjih PV, objavljen v PV 8/81).

»Tale na prvi sliki (PV 1/81-1),« v mislih ima očitno ženske, »so Bohinjke, moška pa nista; tudi tale na levi ni, je verjetno tujka, ni po bohinjsko oblečena ...«

In to je bilo vse, kar je vedela o prvi »sliki«. Pri drugi je bila bolj zgovorna: »Tale fotografija pa je nastala 16. 8. 1913 leta; fotografiral pa je Franc Arh iz Češnjice. Sam datum kaže na to, da so bili domačini na Triglavu, ker je bil dan poprej veliki šmaren in na ta dan so Bohinjci radi hodili na Velo polje in na Triglav. Za to priložnost so se tudi praznično oblekli tako, da so imeli dolge bele spodnje hlače, čeznje pa irhovce. Od leve na desno pa so Franc Arh, Franc Mikelj, Jakob Stare, Martin Arh, za tegale, ki sledi Martinu, ne vem, potem je Franc Žmitek, moj »ta mal' stric, in jaz, nazadnje. Je pa še Jakob Medja in moja mama Ivana Grm, tedaj oskrbnica na Vodniku. Vsi so pa iz Češnjice. Zadnja pa je Zofija Grošelj iz Dravelj, ki je tedaj živela v Bohinju.«

Ena najstarejših fotografij, ki prikazuje Velo polje leta 1909. Na sliki sta Ivana Grm in sirar — Kristanov Franc, ki je menda prvi začel izdelovati »bohinjski sir«. Tedaj, ko je ta slika nastala, je bila Vodnikova kočja še na planini. Fotografija iz arhiva Franice Grmove

»To sliko je napravil Franc Arh leta 1919...« kot se spominja Franica. Z leve pa so Ivana Grm, Franica Rihtaršič iz Srednje vasi, stoji nečak Rihtaršičeve, v stolpu je Francin posvojenec, zraven njega je pa Franica Grm.

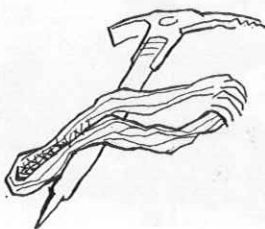
Fotografija iz arhiva Franice Grmove

»Tudi tale slika mi je znana (PV 4/81-157),« pravi Franica in začne pozorno ogledovati sliko v Vestniku. »Z leve so, ja pa sem spet v zadregi, tale prvi je isti kot na prejšnji sliki, ki ga ne poznam več... Tudi te druge ne poznam, potem pa so Jakob Stare, Marija Stare, Martin Arh, Helena Korošec. Tudi ti so vsi iz Češnjice. Martin Gašperin je pa iz Studorja. Moža s cepinom ne poznam, najbrž je tujec, saj se mu pozna, da ni Bohinjec, še stoji drugače. Potem je Franciška Sodja. Ta slika pa ni nastala na Velem polju, ampak na Krstenici, ker so stanova drugačna. Od vseh teh na slikah ni nihče več živ, razen mene...«

In Franica se je otožno zazrla nekam tja proti temačni kuhinji. In za trenutek je ni bilo z nami.

Pa je nazadnje dejala: »Ja, še nau jenou fletn bite... Bilo je fletno, pa je prekmalu minilo. Da bi bila še taka, kot sem na teh slikah... Fletno je tedaj bilo, ja,« je še enkrat dodala, »pa kaj, ko vse tako hitro mine...« In zmotil naju je vnuček Dejan s svojimi slikami. Živali ima očitno rad. Kaže mi jih po vrsti, slona, žirafa, leva... Zraven pa se smeje... Kar neugnan je. Mamica ga komaj kroti...

In v njegovem smehu se poslovim od Franice, od tega na pol mračnega a prijaznega dvorišča, od širokega hodnika in od starih težkih vrat tam na Trubarjevi 26...

STOLOVO POGORJE V BENEŠKI SLOVENIJI

ZDRAVKO LIKAR

O najzahodnejšem delu Slovenije sem pisal v minulih letih že dvakrat. Popotovanje smo v zadnjem članku o Stolovem pogorju končali na jugoslovanski najzahodnejši točki blizu zapuščene planine Rupe pod vrhom Gnjilice. Danes pojdimo naprej po grebenu, prestopimo državno mejo in si oglejmo gorati svet zahodne Beneške Slovenije!

Zaključek valovitega Stolovega grebena predstavlja lepa gora Breški Jalovec.

Na vrh Breškega Jalovca (1615 m) se najlažje povzpemo iz beneške vasice Brezje, ki kot gnezdo čepi ob vznožju gore. Pot se kmalu za vasjo zoži v stezo, le-ta pa se ob prehodu iz goščave na travnate strmine razcepi v več stezic, ki se vse v različnih smereh pno proti vršnemu grebenu Jalovca. Domačini imenujejo goro tudi Veliki vrh, prebivalci nekoliko oddaljene, precej velike vasi Viskorše pa so goro poimenovali po svoji vasi. Pravijo ji Viskorški vrh. Italijani so prevedli Veliki vrh v Montemaggiore in tako so krstili tudi vas Brezje.

Brezje je bila nekoč prijetna gorska, skorajda povsem slovenska vasica. Italijanski utrip ji je dajala le velika kasarna.

Po potresih se je stanje v teh krajih povsem spremenilo. Vasi in zidanih hiš skorajda ni več. Mladina se je že pred potresom odseljevala in odšla v svet za zaslužkom. Potres je ta proces še bolj pospešil!

Lesene barake in pločevinastim škatlam podobna bivališča so se stisnila v breg nad Brezje. V grapi pod vasjo žubori Beli potok, ki se zliva v Nadižo. Po obeh vodnih žilah teče tudi državna meja med sosedoma. Južna pobočja Breškega Jalovca in še naprej do terske doline so izredno strma, greben pa je precej širok in pohleven. Na njem se v poletnem času pase nekaj sto glav ovac, ki jih na planinske pašnike vodijo kmetje iz furlanske nižine ali celo iz bolj oddaljenih krajev. Lani se je tod paslo štiristo ovac iz okolice Vicenze.

Izrazitejša kopasta vrhova v skupini Breškega Jalovca sta še Brinica in Mali vrh, pomaknjena že nad Tersko dolino. Na južnih pobočjih, ko se strmina malo umiri, se stiskajo skoraj povsem slovenske vasi Platišča, Krnahta, Javordol, Debeliči, Viskorša in že tik nad tersko dolino Bardo (Brdo), kjer je celo sedež občine.

Pred potresom je bila arhitektonsko izredno zanimiva Viskorša. Zdaj kaže skoraj izumrlo podobo. Bolj je podobna barakarskemu naselju kakega velemera. Zidane hiše le počasi rastejo med ruševinami.

Dolina na severni strani gorovja kaže bolj pust in surov videz. V mračnih soteskah klotka rečica Učēja, ki teče na našo, bovško stran. Na zahodni stran pa ubira svojo pot rečica Ter, ki pravokotno preseka enovito pogorje Stol—Čampon.

V manjšem zatrepu nad prodišči Tera čepi vas Muzci, stisnjena med Čamponovo pogorje in pogorje Muzcev. Prebivalci Muzcev še danes gojijo prastare, pogsanske običaje v družinskih skupnostih. Škoda, da je tudi ta beneška vasica zapisana smrti. Potresne rane so le prehude in težko bo hribovska vasica Muzci preživela smrtni udarec.

Pogorje Čampona na zahodni strani Tera kaže drugačna svojstva kot greben proti Kobaridu na vzhodni strani. Predvsem je že izrazito alpsko pogorje, skalnato in divje.

Na vrhove Čampove skupine je dostop najpripravnejši z južne strani, vendar ne najlažji. Pobočje se »odlikuje« z izredno strmino, poraslo s travo. Iz vasi Ter (Pradielis), ki je bila pred potresom cvetoča vas v dolini istoimenske reke, se cesta vijuga v breg skozi vas Podbrdo (Cesariis) do zadnjega zaselka Breg (Pers). Tu je nekoč stala vas. Zdaj le še kupi kamenja in gnijočega tramovja spominjajo na človeško naselbino. Koprive hitro preraščajo ostanke hiš. Le še nekaj starikavih vaščanov se stiska v pločevinastih, garažam podobnih bivališčih.

Pobaral sem ženico, ima najbrž nekaj čez 60 let, kako praviš goram, ki se pno nad vasico. Dobil sem odgovor, da so to »Montagne friuli«. Vendar sem bil tečen in sem povprašal, kako se pravi tem goram »po naše« (to je po slovensko). In začne naštevati: Lopič, Krajac, Buonin, Kuarnan... Za zadnji najvišji vrh v Stolovem pogorju (visok je 1710 m) je v veljavi tudi ime Čampon.

Pod njim, kot velikanski kup peska, kot dvojček Kuarnana-Čampona moli svoj ostri vrh Mali Kuarnan.

Čamponova skupina kaže vsa svojstva alpskega sveta: z izredno priostrenim in krušljivim grebenom, ki ponekod ni širši od nekaj centimetrov, s holmi, gladkimi ploščami in z rušjem poraščenimi strminami.

Potres je pustil v skalovju velike, nezaceljene rane. Po grebenu se vseskozi vleče razpoka, kot da bi nekdo preoral sleme. Mestoma je ta svet prikladen le za gamse in alpiniste. In še ena značilnost je, ki daje Čampovim goram alpski videz. Vršni greben

in pobočja so na gosto porasla s čudovito alpsko floro — predvsem z lepimi, velikimi planikami.

Stolovo pogorje se konča v slikovitem zaključku — v Čamponu ali Velikem Karmanu (Kuarnanu), 1710 m. Po potresu so južne strmalni in grape popolnoma spremenile podobo. Čampon in še posebno malo nižji sosed Deneal sta živopisno, oranžno-belo obarvana. Velikanske kamnite gmote in odkruški so zgrmeli v dolino tik nad porušenim Huminom (Gemono).

Tudi dostop na Čampon je najlažji iz mesta Humina. Cesta se cikcakasto pne do sedla Foreador 1089 m visoko. S sedla se steza izredno strmo zažene navkreber. Po uri in pol hoje po razdrapani in razmajani strmini lepo markirana stezica doseže vrh Čampona. Odpre se nepozaben razgled na hribovit svet Beneške Slovenije, furlansko ravan in venec Alp na zahodu, severu in vzhodu. Še prav posebej pa na celotno Stolovo pogorje od Kobarida sem.

35 kilometrov zračne črte in še enkrat toliko kilometrov poti po grebenu! Tik zraven Čampona, čez Tilmenska prodišča, se dviga osamelec San Simeone (1505 m). Med prebivalstvom najbolj prizadetih naselij kroži nova inačica o vzrokih za nastanek potresa. Po njihovem »prepričanju« je potres nastal zaradi tega, ker se je gora San Simeone razjezila nad bližnjo goro Marina, ki je baje varala svetega Simona. Prevaranec je svojo jezo izkazal s potresnimi grozotami, ki so prizadele le ljudi, Mariana pa je odnesla le nekaj prask.

Prijazna Furlana iz mesteca Buje, ki sem ju srečal pod Čampom, sta še povedala, da je bilo v vaseh zahodne Beneške Slovenije med II. svetovno vojno mnogo partizanov. Grape in odročna naselja so jim dajala varno zavetje, tu so imeli bolnišnico, počivališča in oskrbovališča. Na sedlu med Čamponom in Malim Karmanom stoji križec, kjer je leta 1944 padel v boju z Nemci italijanski partizan, ki si je dal vzdevek Tito.

* * *

Za zaključek nekaj značilnosti Stolovega pogorja.

To gorsko skupino lahko razdelom na tri večje enote po glavnih vrhovih: Stolovo gorovje, pogorje Breškega Jalovca in Čamponovo skupino. Skupna jim je posebnost, da imajo vse tri enote povsem alpski značaj. Gorski hrbet poteka v smeri vzhod—zahod, le vrhova Breški Jalovec in Čampon sta potisnjena malo navzven iz premočrtne smeri, tako da sta izredni razgledni točki.

Južna pobočja so porasla s travo in le v ozke grapaste zajede in debri se zaganjajo gozdne združbe. Pobočja so razrezana z globokimi grapami hudournih studencev in potokov. Pravo nasprotje je severna stran gorovja: porasla je z bukovjem, višje gori z macesnovjem in rušjem. V temačnih globelih se stiskajo samotni zaselki, medtem ko je južna stran na gosto posejana z vasicami.

In še ena »posebnost«: povsod, na severni in južni, na naši in na italijanski strani, živijo Slovenci. Pod Čamponom (naselje Gorjani) segajo celo najbolj na zahod in se pri Huminu stapljajo s furlanskim in italijanskim življenjem. Svojske navade in žuboreča govora — po potresu pa še boleče odseljevanje in odhajanje za zaslužkom na tuje — so značilnosti zahodne Benečije. Vredno si je ogledati doline in gore deželice pod Breškim Jalovcem in Čamponom. Pa prisluhniti domačinom!

S POTI

ANDREJ J. DERNIKOVIČ

Bel paese là dove 'l si suona
(Dante)

Počasi sem se prebujal, avtobus se je bil ustavil z lahnim sunkom. Tokrat nam ni potrebno izstopiti: mična mejna miličnica si nas ogleda kar na sedežih, potem pa hitro pobegne na sveži zrak. Zadnje hiše Škofij izginjajo v polmraku, pred nami se bleščijo luči obalnih mest.

* * *

Pred dvema dnevoma in pol smo nekako ob isti uri drveli nad Trstom, mimo Gradeža, mimo Benetk, Lagune; močvirja, ribiške barke, kanali s hišicami in z dvignjenimi kvadratastimi mrežami. Potem spet trdna zemlja, čudovito obdelana. Ves čas se mi pogled upira v desno stran, pa oči ne uspejo predreti megle in oblakov; Dolomiti ostajajo nevidni. Zato se pa na vzhodu (saj to je vendar prav v smeri Izole!) pokaže oranžna

vzhajajoča plošča in res je čuden občutek, ko vidiš sonce vzhajati onstran Jadrana, iz domovine.

Mlada polovica potnikov je zasegla zadnji del avtobusa in si daje duška s petjem, s šalami in s komentarji o »ta starih«. Zlasti hudo »prijazno« so sprejete razlage Miranda, ki se mu zdi, da nekdo mora govoriti v mikrofoni: »Ma pogledjte na levo, sami nasadi starih oljk!« Glave v levo. »Ma na desni so pa mlade oljke.« Pogledi v desno. »Tisto na levi je hotel in tisto je njiva s sirkom!« Glave v levo in desno... itd. Potem se še tisti, ki so najdlje vztrajali pri treningu vratnih mišic, naveličajo in razmišljajo morebiti le še o domači njivi in pogled jim utrujeno zre v razcveteni, z oleandri porasli zeleni pas avtoceste. Šele klic »morje!« spet vse predrami. Saj smo Primorci, pa naj vidimo Jadran še s te strani!

Tam nekje pri Riminiju smo se ustavili. Za trening sem hitro po drogu zlezal do reklamnega panoja in še hitreje sem bil spet na tleh: zgoraj je visel lep znak z mrtvaško lobanjo in napis »Visoka napetost, smrtno nevarno«. Nobenega razumevanja za ljubitelje plezanja! Ko smo lepo posedli po kantonih in mlatili malice, se nismo počutili nič inferiorni, nič zarukani Balkanci, še malce smo vihali nosove! Poleg nas so namreč posedli potniki iz »air-condition and television« avtobusa nekje s prsta ali s pete italijanskega škornja. Povečini so bili brez malic in so vneto gledali proč od nas. So že vedeli zakaj! Nosnice so jim pa plale od vonjav naših dobrot. Mi smo pa občasno le zavrteli poglede v njihove tovarišice (pardon, v gospodične), ki niso nič skrivale kolen in raznih detajlov. Poudarjam, da smo ohranili pri tem visoko stopnjo samozadržane samozavesti, kajti saj veste, kakšna je naša predstava o južni Italiji — takšna kot njihova o južni Jugoslaviji: gledaš, se dotakneš — pa že pridrvi izza vogla vročekrvni in užaljeni brat in hop — pa se poroči ali pa dobiš nož ali pa kroglo iz lupare v hrbet ali v trebuh (imaš možnost izbirati, pač odraz nove humanosti in napredka).

Polnoštevilni smo se odpeljali naprej proti Anconi, vzklikali za vsakim ovinkom »moorje!« in po kakih 50 km dodatne in odvečne vožnje smo zavili v notranjost škornja, med hribe. Ovinkasta cesta, tabla »Belvedere«, ozrem se v desno in res se z grička razgleduje stisnjena vas.

Menda smo edini gostje v hotelu Pineta, pa ni nič nenavadnega, če nas gostinci pričakajo pred stavbo. Da se ve, da smo prišli, razglasimo na naš način dolini svoj prihod, tudi hotelirju v ponos: še vsi poležani, pomečkani sestavimo instrumente in iz petdesetih trobil, pihal in tolkal zaorje v tihi dolinski mir koračnica »Marjane, Marjane«.

Prilegel bi se počitek, pa nas je dolžnost vlekla v uro oddaljeni Tolentino, v mesto, pobrateno z Izolo, v mesto, ki smo mu vračali poletni obisk njihove pihalne godbe. Žal mi je bilo, da moram v avtobus; na zahodu so dolino zapirala visoka pobočja, poraščena z gozdom skoraj do plešastih vrhov in na enega od njih je držala bela cesta. V zahajajočem soncu so hribi vabili, vabili! Ampak najprej solidarnost! Vseeno pa se je v meni porodila misel in potolažen sem se je oprjel in sem previdno molčal.

Vrnili smo se šele za večerjo, spet s špageti kot predjedjo. Ampak večerjo sem že doživljal kot pripravo na jutrišnji dan. V jedilnici je prijetno vzušnje trajalo do poznih ur. Boljši pevci in pivci so zapeli nekaj slovenskih, italijanskih in istrskih pesmi, družbi je prisluhnilo vse prijazno osebe. Zanimivo je, da upravlja hotelček ena sama družina brez dodatne pomoči. In če povem, da lahko v jedilnici sede za mize prek 150 ljudi, potem je jasno, kako naporno in učinkovito delajo. Lastnik je med vojno partizani — toda to ni bil edini razlog naklonjenosti; v vsej pokrajini Marche, kolikor smo je pač spoznali, smo opazili trezen, strpen, celo prijateljski odnos do Jugoslavije, odnos, ki je mene, ki živim na obali v neposredni sosesčini Trsta in njegovih pisanih in konservativnih (najbližji izraz!) italijanskih prebivalcev, prijetno iznenadil. Sam Tolentino si je izvolil komunističnega župana, pokrajina pa se je od tedaj, ko je sprevidela, da z rimskega neba ne bo padala mana (kot Izraelcem z egiptovskega), postavila na lastne noge z lastnimi načrti, ki jih počasi toda zanesljivo uresničujejo. Tudi ljudje zakotnih dolin kot je bila naša, pravijo, da živijo dobro (odkar je prodrla industrija), čeprav se zdijo za italijanski sever bolj revni kot bogati. Vendar domačini cenijo vsako pridobitev in ne »jamrajo« kakor oni, ki bi hlebec morali radodarno in pravično podeliti.

Skrite želje mi prepričajo, da bi zanimiv pogovor poslušal še naprej, zato daleč pred drugimi utonem v zasluženem snu.

Zjutraj planem pokonci in se ne znajdem: budilka vneto drdra, udarjam po njej pa to ni domača budilka in nikakor ne najdem pravega gumba. Sinoči sem si jo izposodil pri »signori«, potem ko sem ji bil razložil, kam se odpravljam. Ja, da bo poti za kake tri do štiri ure do glavnem vrha in da makadam teče prav na desni vrh, pa srečno pot. Še trda tema je in neprijetno hladno. Upam, da se bom ogrel s hojo, zato obujem le telovadne copate, nadenem kratke hlače in modro majico; v uniformi pač ne smem v hrib. Prvi koraki so še »matasti«, potem pa stečem po dolini, navzgor proti Belvederu, ki spokojno diha v poslednje jutranje ure. (Da, prav danes bodo spet premaknili svoje ure v zimski čas.) Sonca še dolgo ne bo. Bela vaška cesta se dviga v okljukih mimo hiš; psi zalajajo in spet utihnejo. Luna pa sije nad vso dolino in čara občutje skrivnosti in zapuščenosti. Na križpotju obstanem: desno, levo? Odločim se za desno pot, ki

v velikih ovinkih drži v strmo pobočje Monte Nera, kot se najbližja vzpetina imenuje. Makadam se izgublja v temni grapi; srce razbija, oči so široke razprte. Še dihati ne upam glasno, kljub zasoplosti se nehote zaziram v makijasto pobočje. Ah, sancta simplicitas! Vseposvod že vidim ugrabitelje, ki prav nekega godbenika čakajo v nekem pobočju neke doline bogu za hrbotom, potem ko so mu dan poprej prebrali misli.

Otresem se strahu in po kolovozu zavijem v pobočje proč s ceste. Takoj se počutim bolje, varneje, nekako domače. Pot postaja bolj strma, vije se med grmovjem in nazadnje stopi na travnato plan, kjer se podi zahodni, kopni veter. Uro in četrt sem potreboval in sedaj stojim na vrhu, ki ga pometajo že neznosno mrzle sape. Nad Jadranom opazim svit, doline so na debelo zavite v temne plašče, tu in tam brli lučka. Z zahoda se čez vrhove prelivajo valovi megle.

Naprej! Pred menoj je le kak kilometer travnatega hrpta s tremi izrazitejšimi vzpetinami in na poslednji, na Monte Lagu, je moj zadnji cilj. Stečem na nekak preval, kjer se srečam s cesto, ki sem jo niže zapustil. Svetlo je že. Tečem, da preženem mraz. Zadaž se oglasi brnenje: luči. Prehitita me avtomobila polna lovcev in psov. Po zvoženih travnikih izgineta za gričem. Tako, na drugem vrhu sem. Pod seboj vidim na gozdni meji lovce, zavite v podložene suknje, kako cepetajo, še niže se v hosti oglašajo psi. Zanjem nejevoljne poglede; nekateri so tudi zamišljeni. Kako neki je »straniero« (drugega ne more biti) zašel sem v te višine in v te kraje? Pa tako kopaljško opremljen?! Spet tečem do naslednjega griča. Bližajo se megle! Zebe me, po telesu pa mi curlsja pot! V čeljusti in v noge me grabijo krči! Tudi kolca se mi že.

Najraje bi se zvil v klobčič in malo zadremal. Pa ne smem; vem, da moram čimprej v zavetje; le kje se klati sonce? Na Monte Lagu, kljub mrazu, obstanem; iz mrča se dviga rdeča polkrogla. 6. ura in trinajst minut. Na jugu in jugovzhodu se iz megle kažejo silhuete vrhov, veliko višjih od tega, na katerem stojim. So to Sibilske gore, morebiti vidim Gran Sasso d'Italia?

Otrpel se spuščam po strmih pobočju in naletim na eno od številnih lovskih poti. Tostran, na vzhodu, ni več vetra, sonce pa tako prijetno greje. V hosti nabere podleska in ciklam za »signoro«. Nizko, tik nad vasjo, se zaletim v postaranega lovca. Oba sva enako presenečena. Še dolgo me sledi njegov pogled take zverine ni pričakoval v svojih bregih.

Ob pokopališču spet stopim na kolovoz. Vas se že prebujajo. Kakih pet ali šest bondžornov in doberdanov izrečem, preden sem spet sam.

Na hotelski terasi me sprejmejo zgodnejši »muzičisti«. Ozirajo se v strmine, kjer me upajo zagledati kar s prostim očesom. Smehljam se in z njimi zrem na sijoče vrhove. Poslovilne koračnice, avtobus. Spet po dolini navzdol, mimo tovarne lir (takih »ta pravih«, seveda!). Ceretto d'Esi. Oder. Pripekajoče sonce. Tu se izkažemo s čisto pravim koncertom, česar pri godbah niso vajeni.

Nato parada z vozovi, okrašenimi s trto in grozdi in vinom, ki ga delijo naokoli. Imajo namreč praznik grozdja, festa d'uva. Tudi domača godba ureže kako njim znano melodijo. Sredi vsega hrupa zasljším glas; prihaja z enega od vozov, glas, ki mi seže v roke, v trebuh, v noge, da obstanem in me zazebe. Za trenutek pomislim, da slišim krik, tožbo stare ženske, zazdi se mi, da me zaganjajoči se ritem poriva v arhaične čase. Z grozo spoznam, da je bila moja predstava o deželi, o ljudeh površna, napihnjena od popevkarskega kaleidoskopa, od političnega intrigantstva, od spoznavanja ljudi, ki bi se jim komajda lahko reklo Italijani. Na vozu je v družbi sebi enakih, starec pel pesem teh krajev. V teh trenutkih se je v meni združila pokrajina z ljudmi, z njihovo glasbo, z dogajanjem v mestecu, z Dantejevim jezikom. Osramočen in razsvetljen stopam z množico v pozne večerne ure.

Srečolov, nastopi domačih plesalk, visok glas starega pevca, govornica množice.

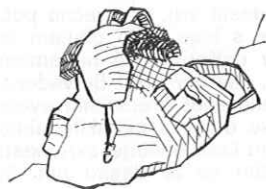
Čar temnih in vlažnih dekliskih oči.

Latinska noč.

Slovo od gostiteljev, negotovi koraki. Brnenje avtobusa v dolgo, predolgo temo.

Blagodejni spanec.

Dobro jutro, domovina.

SMRT V METEŽU

BORIS REŽEK

Čudni sta bili tista zima in pomlad. Po dolinah je bil nekajkrat zapadel sneg, ki je sproti zginjal in nazadnje ga je zamenjalo dolgotrajno deževje. Po gorah je ves ta čas seveda snežilo. Pusto dolinsko vreme je kar naganjalo smučarje v višave, toda vsakdo je moral pomisliti na mučno gažnjo in se je raje odrekol dolge ure trajajoči poti skoz sneženo vejavico.

Velika planina je tisti čas ležala v globokih zametih. Stanovi so bili prekriti še čez slemena in so bili le še rahle grbline na sneženi površini, ki so jo brazdili in raznašali viharji. Samo za kratke hipe se je od časa do časa nekoliko zjasnilo, a veter je znova prignal metežno meglo, da so se tudi v dolini med curki dežja pokazale posamezne snežinke.

V višavah ni bilo nikogar, le oskrbnik je čemel ob štedilniku, kidal sneg spred vrat in poslušal nenehno divjanje na planem. Toliko časa je bil okleval, da bi zdaj tudi s smučmi ne zmoget več priti v dolino. Razen po odprtih robovih je bilo povsod nad seženj novine, ki se je tudi na zmernih višinah spodmaljala v plazove.

Ni mu bile sile; shrambo je imel dobro založeno in tudi drv mu ni manjkalo. Le samota ga je trla, ker že več kot tri tedne ni videl človeka, ne čul glasu. Tožeče zavijanje viharja ga je spominjalo na prazno vero, da se tako oglašajo ljudje, ki so v gorah storili nesrečno smrt. Kadar je bilo najhuje, se mu je posebno ponoči zdelo, da na planem toži zablodeli človek, in ni imel več miru.

Pustil je luč, da je skoz okno svetila v metežno temo, čeprav je vedel, da se njen sij že po nekaj sežnjih zgublja v divjanju.

Neko noč ga je prebudila nenadna tišina. Pločevinasti petelin na dimniku ni več škrtal in ostrešje ni več ječalo v sunkih viharja. Zrak v koči se je znenada zazdel zagaten; v ušesih je čul svoj lastni utrip in v nerazumljivi tesnobi je planil z ležišča. Luč je še vedno mirno svetila skoz okno na plano in se zunaj zgubljala v modrikasti svetlobi.

Na mah je bil ves buden in je odpahnil vrata. Rezek mraz ga je stresel do kosti, a nad zasneženo Planino je mirno sijal mesec in sever je pred njim gnal poslednje pramene raztrganih oblakov.

Tisto noč se je bilo vreme obrnilo. Megle so se razgrnile tudi nad dolinami in v temi je opazil daljne luči v ravnini.

Čeprav je bilo še dolgo do jutra, mu ni bilo več za spanje. Vse tegobe so bile pozabljene in še pomisliti ni hotel več, kaj vse mu je bilo sililo na misel. Ob svitu se je ves vesel lotil dela, da je od vrat skidal jarek na plani rob pred kočo, ki so ga bili viharji ogolili do tal. Odtod je videl proti Mali planini, da so drogovi, ki so pozimi kazali smer proti koči, le še z ivjem obdane kopice. Med njim pa so ležale menjave plasti snega in ponekod se je v soncu lesketal razkriti, zledeneli sren. Vse konte in vrtače so bile zasute s snegom in v njih rastoče smreke so komaj segale na plano.

Še dva ali tri dni bi bilo treba počakati, da bi se plast snega posedla in utrdila. Zdaj sredi tedna je za nedeljo po dolgem času lahko pričakoval kakšne smučarje.

Zaradi tega mu ni kazalo v dolino in je na smučeh le pretiril gaz ob zaznamovalnih drogovih tja do Poljanskega roba na meji med Malo in Veliko planino. Celo na smučeh se je v celem ugrezal do kolen, a smučina je bila tolikšna, da je tudi v megli, če bi nastopila, ni bilo mogoče zgrešiti.

Sede pri oknu je potem nestrpno pričakoval, kdaj se bo kdo pokazal na prevalu pod Poljanskim robom, a šele pozno popoldne je ugledal trojico, ki je na smučeh prigrzila čez strmal in se po njegovi smučini pognala proti koči.

Pričakal jo je na pragu in vsi zadihani so mu povedali, da se prične sneg šele malo pod Pasjo pečino. Toda že čeznjo so ga morali potem gaziti nad kolena in se potem iz Kisovca vkreber proti Mali planini, mučiti na smučeh, ker bi se sicer pogrezali do pasu in še čez. Toda to ni bilo tisto, kar so hoteli povedati in so kar preslišali njegova vpraševanja po novicah.

Še preden so se okrepčali, so hoteli vedeti, če je sploh kdo prišel na Planino.

Oskrbnik je začudeno pogledoval po zresnenih obrazih, kaj neki imajo za bregom, a je takoj zvedel, da že nekako štirinajst dni pogrešajo nekega študenta, ki se je vsekakor moral podati semkaj na Planino, ker ima tod v bližini za čez zimo najet stan. Povedali so mu tudi njegovo ime in takoj se ga je spomnil. Tako le srednje postave, plavolas in bolj samosvoj ter molčeč, se je v koči le prav poredko oglašal. Lahko bi šel kar mimo in...

Oskrbnik je raje utihnil, fantje pa so prikimali njegovi misli. Če je sploh prišel semkaj gor, se v preteklih, skoraj neprestanih metežih tudi ni mogel več vrniti in mora torej biti v svojem stanu.

Vsi hkrati so se dvignili izza mize in oskrbnik je stopil po lopato. Stan je bil le lučaj daleč, a povsem zameten, in če bi oskrbnik ne vedel, kje je vhod pod lopo, bi ga lahko ves dan odkidavali. Tako pa je začel na pravem mestu, pomagali so mu kar z rokami in teptanjem, dokler se v snegu ni pokazala črna vrzel in oskrbnik se je leže podrsal skozi njo in čez zamet pod lopo. Vrata v stan so bila zaklenjena. Pobutal je nanje, a razen votlega odmeva ni bilo glasu.

Vse to je bilo odveč, če bi bil pogrešani študent v stanu še živ, bi moral kuriti. A tudi dimnik na strehi je bil čez in čez zameten.

Nekaj časa so se molče spogledovali, dokler se oskrbnik ni na naglo odločil in se z vso silo zaletel v vrata. Odstopila so toliko, da je lahko vtaknil ratišče lopate v nastalo režo. Pritisnili so še ostali in ključavnica je popustila, da je vse skupaj vrglo v stan.

V obraze jim je udaril sajast zadah in v gosti temi niso nič videli. Oskrbnik je prasnill z vžigalico, a zdelo se je, da ta gosta tema prav použiva njeno medlo svetlobo, ko je nato posvetil na ležišče. Pokazal se je oboj in tam sredi teme za njim je ležal nekakšen svitek, ko je vžigalica spet ugasnila.

Oskrbnik pa je bil vendarle toliko videl, da je ugledal tudi svečo na mizi. Z drhtečimi rokami je potratil kup vžigalic, preden jo je lahko prižgal.

V rumenkasti, s kolobarjem obdani svetlobi so vsi skupaj zarili bliže. Toda tisti svitek so bile le zložene in s plahto pregrnjene odeje, ko jo je oskrbnik oklevaje potegnill z ležišča.

Olajšano so se oddahnili, ker pogrešani študent ni samotno umrl v svojem stanu. Tudi ni nič kazalo, da bi sploh dospel semkaj gor; kajti njegove smuči so stale v kotu, in če bi le zmogel pot skozi vihar in čez zamete, bi jih ob vrnitvi gotovo vzel s seboj. Vrata so za silo zaprli in v koči so imeli potem kaj ugibati. Fantje so povedali, kako so se v dolini že razširile govorice, da se je ta pogrešani študent, čudaški kakor je bil, namenoma kam zalezal in se sam končal ali pa pobegnil čez mejo. Toda vsakdo, ki ga je bil malo bolj poznal, je na vse te marnje le odmahoval z roko. Vsem pa je ostala skrb, kje neki bi le utegnil biti.

Med tednom je moral oskrbnik v dolino, kajti počasi mu je že začelo zmanjkovati tega ali onega. Smučarji so se namreč v tem lepem in trajnem vremenu, ki je nastalo, vedno pogosteje oglašali in tudi med zametenimi stanovi, ki so bili najeti za čez zimo, so se pokazali dimi.

V vasi se je srečal z gospodarjem, katerega stan je imel najet pogrešani študent. Tako mimogrede je zvedel, da ga je gospodar tiste metežne dni srečal in ga še svaril, naj se v takšnem vremenu, ko je celo v dnu med dežjem snežilo, nikakor ne podaja na Planino. Študent pa ga ni hotel poslušati in je celo pod noč rinil naprej v goro.

Oskrbnika je kar streslo, kajti zdaj je bilo gotovo, da je ta nesrečnež spotoma ostal v snegu in zmrznil. Nemara ga je bil celo slišal med zavijanjem viharja, ko je klical na pomoč, a iz tistega nenehnega vršanja ni mogel razbrati njegovih klincev...

Na vso moč se je otepal teh misli, a se ni mogel znebiti tesnobe, ki ga je bila morila vse one viharne noči in se mu je zdaj spet vračala. Ves preznojen se je sredi noči prebujal, čeprav na planem ni bilo več nobenih glasov. Le včasih je zabril veter, loputnil z okni, petelin na dimniku je zaškrstal in zledeneli snežni sviž, ki ga je prenašal veter, se je razsul po oguljeni strehi.

V tej vajenih glasovih ni bilo nobene tožbe, a oskrbnik je le nemirno prisluhoval v temo, če se nesrečnik, ki je bil pokopan nekje v zametih, le ne bo oglasil.

Marsikdo, ki je tedaj domoval v kakšnem najetem stanu, se je delal ravnodušnega, ker je bilo vse iskanje zaman. Toda v vsakem zametu, ki ga je kdo prehodil ali presmučal, je utegnil ležati ponesrečenec, saj se na kopni poti ni mogel zgubiti. Vsem se je neprestano vsiljevala misel, kako se je nesrečni študent mučil z gažnjo po ugrezajoči se novini, ko je vihar bil po njem z zledenelimi snežinkami; padal in se znova pogrezal do pasu, plazil po zbrisih in počasi ledenel, dokler ga metež ni zasul...

O tem nihče ni hotel govoriti, a vse je spreletavala ista misel, in so v najlepšem vremenu pričeti zaluščati Planino. Oskrbnik je zdaj v svoji samoti, ko ga niso več motili čudni glasovi med vršanjem viharja, zaman pretuhtaval in se moril. Čemu je ubogi študent v tistem vremenu sploh ril na Planino in še potem, ko je bil spoznal, da je vedno več snega in da vihar narašča. Nazadnje pa je le moral spoznati, da poti ne bo zmogel, a takrat je bilo najbrž že prepozno in njegovi obupni klici so se zgubljali v divjem vršanju.

Prišla je pomlad in sneg je naglo ginil, in ponesrečenec bi se že moral pokazati na vrhu. Oskrbnik je nič kolikokrat obšel vse globače in pregledal ostali svet, ker je sneg po robovih skoraj že odlezel.

Toda vse je bilo zaman.

Neki pomladni dan, ko je sneg že povsod odlezel, pa je v kočo pridrvel splašen izletnik. Samo nekaj je lahko jecljal, krillil z rokami in kazal na strmal pod kočo.

Oskrbnik se je v hipu zavedel, da je našel truplo pogrešanega študenta. Toda na ostanku zameta pod bregom je ležala le neka rjavkasta krpa, kakor bi kdo pozimi zgubil kakšno

oblačilo, ki je zdaj prišlo na vrh. Oskrbnik pa je isti hip ugledal tudi roko z bledimi prsti, ki je molela iz snega.

Ves strah ga je na mah minil. Izletnik pa je le od daleč plašno gledal, ko je z rokami previdno odgrebel sneg in se je pokazal ponesrečenčev spokojni obraz. Videti je bilo, kakor bi že zdavnaj mrtvi le spal. Omagal pa je komaj lučaj od kože. V zavetju zameta se je hotel najbrž le nekoliko odpočiti z oprtnikom pod glavo, pa je med spanjem zmrznil in metež ga je zasul. Poslej pa je vsak vihar pokladal nanj nove plasti snega. Oskrbnik se je oddahnil in pomiril. Ponesrečenec po vsem tem ni bil klical in tožil v enem minulih snežnih viharjev, ki so bili divjali čez Planino. Sredi vsega tega divjanja je mirno zaspal.

Nihče pa ne bo nikoli zvedel, kaj je tega nesrečnega, malo čudaškega študenta gnalo v metež in vihar. Umrl je na svoji samotni poti, ko najbrž ni šel zavestno pogubi nasproti, temveč je le želel vajene samote in sonca, naletel pa je na vihar, ki ga je pogubil.

GREBEN SONCA IN SPOMINOV

STANE POLJAK

Sončni žarki so me poiskali že visoko nad gozdno mejo. Nisem hitel, kajti vse okrog mene je bilo preveč čarobno in skrivnostno lepo. Meglene koprene so zastirale kakor v pravljici mogočno J steno Planjave in zobčki Zeleniških špic so cefrali še zadnje ostanke meglenega morja, ki se je valilo čez grebene kakor peneča se voda. Kapljice jutranje rose so se iskrile v čašicah drobnih planinskih cvetk in tu pa tam mi je mokro kanilo za vrat, ko sem zadel ob rušnate veje ob poti. Gojzerji so enakomerno mleli po serpentinah nad snežno belo in s peskom ter izpranimi skalami posuto strugo Sedelščka, misli pa so bile daleč, daleč... Repov kot, ta čarobna dolina, meni nekako najdražja. Tako odmaknjena od sveta hrupa, tako divja in skrivnostna v svoji neoskrunjeni naravi, s tropi neugnanih gamsov in kozorogov, s svojo tišino, ki osrečuje in oplaja. Kolikokrat sem že hodil tod, pa vedno znova odkrijem kaj novega, enkratnega, vedno znova odkrivam lepote. Skupaj s prijatelji ali pa še raje sam, da še bolj neposredno doživim tvoj mir in pomirjajočo samoto.

Iz razmišljanja me je zbudila osamljena kavka, ki je privitljala nekje s sinjih višin in njeni prodorni kriki so bili razen šumljanja slapa in brzic edini glasovi v tišini jutra. Postal sem ob tolmunčkih kristalno čiste vode in silno me je zamikalo, da bi pomočil razgreto čelo vanjo. Zdelo se mi je, da na svetu ni slajše pijače, kot je ta ledeno hladna, bistra studenčnica. Z vzdihom ugodja sem se zleknil v gosto travo in se v vodnem ogledu, v katerem si je stari viharnik ogledoval svojo od strel in gorskih viharjev razbrazdano obličje, zazrl v razsekani greben Zelenih špic. Dolga veriga skalnih »kopij« se je kakor mrka straža vlekla proti Srebrnemu sedlu. Najvišje špičke so že osvetlili prvi sončni žarki in »osti« so za trenutek škrlatno zažarele, kot bi bile oblite s krvjo. Fantastičen in nepozaben prizor. Takoj sem se odločil — bolj kot kdaj poprej sem si zaželel plezanja v tem grebenu luči in igre senc. Skočil sem na noge; želel sem kar takoj po široki gruščnati grapi na greben. Takrat sem s kotičkom očesa opazil, da se je tudi stena Planjave odela v isti plašč živopisanih sončnih in meglenih trakov. Kot uročen sem nekaj časa strmel v ta prizor in pozabil celo fotografirati. Ko sem se pozneje spomnil tega, je bilo seveda prepozno. Kratki so taki trenutki prvinske in nedosežne lepote v gorah, kratki kot trenutki resnične sreče v našem vsakdanjem življenju. S pogledom sem se sprehodil po vertikalah JV stene in nenadoma me je izrazita zelena grešina sredi stene spomnila na dogodek, ki me še danes zmrazi. V mislih mi je spet oživel tisti megleni dan, ko sva se s soplezalcem Branetom zaplezala v sicer lahki Nedeljski. Meglene koprene so naju takrat ovile ravno v trenutkih, ko sva iskala z gredine nadaljevanje smeri. Seveda sva v »kaši« zgrešila pravi vstop in sam sem to opazil šele, ko po nekaj metrih vse bolj zračne prečke v gladkih plateh nad belo globino ni šlo več ne naprej ne nazaj. Stojim na klinu, ki mi je poslednja in edina opora za noge, držim za majhne luske in se prav neumno počutim. Nekako mi ne gre v glavo, da bom zdaj — zdaj odfrčal. Tudi Brane ne verjame moji »novici«, ko mu zatulim. »Singerica« že šiva svoj nori ples in samo še po čudežu se držim v steni. Film se mi s strahovito naglico zavrti v glavi — njegov epilog je, kako kakor ptica razprostrtih kril — letim v globino. Toda ne — še danes mi ni jasno, kako sem

takrat zbral toliko moči, volje in se predvsem toliko zbral, da sem srečno in cel »pripikal« nazaj. Bled in trd kot poškrabljen rjuha sem sedel v votlino, kjer me je Brane sprejel z razumevajočim nasmeškom. Šele zdaj mi je v celoti »počil film« in začel sem se tresti kot šiba na vodi. Nekako nisem mogel verjeti, da sem ubežal padcu. Tudi zaključek te plezarije je bil bolj »kavbojski«.

Želela sva namreč čim prej iz stene, po liniji najmanjšega odpora, vendar se je široka »avtocesta« kaj hitro zožila v ozko in obokano poličko. Nazaj nima smisla, torej naprej! Tlesk vponke v zarjavel kroparček, ki je še najbolj spominjal na zobotrebec in je tičal v razpoki le dobre tri centimetre, mi je dal toliko poguma, da sem se odplazil naprej. Vse bolj zračno je postajalo, stena me je vedno bolj odpravala od sebe. Pa še na moč krušljivo je bilo vse skupaj. Med nogami sem pljuval v globino in končno mi je z astronomsko razkreho uspelo priti čez najhujše. Za Braneta je bila stvar malce bolj zapletena, ker je imel še nahrbtnik, pa se je zato odločil kar za cirkuški stil in se kot na trapezu zanihal na vrvi do mene. »Virtuoz pa si, virtuoz, kot na gugalnici ...« sem se pošalil. Pa me je samo nemo gledal in po njegovem bledem obrazu sem sklepal, da mu ni do smeha, še manj pa do šale.

Ostra senčna črta se je zarisala pod mogočnimi previsi vrh stene in spoznal sem tisto zračno »poličko za netopirje«. Prav pošteno bi premislil, preden bi se spet šel obešat tja gor.

»Opla, treba bo na greben, če hočem, da bo kaj s plezarijo,« sem se nenadoma zdrnil v mislih. Po lahki grapi sem kmalu prisopihal na greben. Nagajivi veter mi je skuštral lase in mi malce ohladil vroče in oznojeno čelo. Mežikal sem v sončno luč in kar naenkrat se nisem več mogel upreti skušnjavi. Tako lep kraj za počitek — in že sem sedel na trato, na gosto prepletano s cvetjem. Počutil sem se kakor v raju, daleč proč od vseh prevar in hudobij sveta. Tišina me je vsega prevzela in mogoče mi je v tem trenutku celo manjkal nekdo, s katerim bi lahko delil lepoto, mir, srečo ...

Pol ure kasneje se je moja »prekljasta silhueta« že pomikala naprej po grebenu. Spust s Staničevega vrha v Škrbinico je bil v kompaktni skali prava poslastica. In nato čudoviti prehodi med rogljički grebena ter fantastični pogledi na levi v senčni Repov kot in na desno na peščene in puste Petkove njive. V meni je vse prepevalo, ko sem, svoboden kot ptič, poskakoval po mestoma kar ostrem in izpostavljenem razu ter lovil ravnotežje kot vrhovodec. Obstal sem nad široko prodnato grapo, ki je brazdala južno pobočje in se končala nekje v neprehodnih skokih prepadnih Uženjakov. Kako je že bilo tisto popoldne, ko sva se med slapovi vode in plazički peska z Justino mrzlično umikala po tej grapi hudi uri, ki naju je presenetila na grebenu? Če samo pomislim na orkanski veter, dež, pomešan s snegom, ki nama je neusmiljeno bičal v obraz, neprestano sekanje strel in oglušujoče bobnenje groma ... Lasje so se nama ježili tudi od strahu, ko sva bežala po krušljivih pobočjih v grapo in po njej, izogibajoč se pravemu hudourniku razbesnele vode, v dolino. In nato obplezavanje spolzkih skokov, stalni zdrsi v mokri travi, nenehen strah, da bova prišla nad nepreplezljiv skok. Zares, sreča nama je bila takrat v obilni meri naklonjena, da sva se izvlekla zdrava in cela iz tiste pustolovščine ... Greben se je bil med tem strmo vzpel in plezanje me je bilo toliko zaposlilo, da sem mislil le na oprimke in stope. Izpostavljenost je bila kar občutna, krušljivost tudi in nisem si smel dovoliti napake. Še kratka prečka vrh žleba in malce neroden skok in že sem stal na novem vrhu. Takrat sem od nekod zaslišal sumljivo brenčanje. Še ves pod vtisom prejšnjih razmišljanj sem se zaskrbljeno ozrl proti vrhu Planjave, ki si je bil med tem že nadel oblačno kapo. »Zlomka, pa ja ne bo nevihte ...« zagodem sam pri sebi. »Pa še dobršen del grebena je pred menoj ...« Strahoma sem pogledoval okrog sebe in končno opazil, kaj je vzrok temu »brenčanju«: pravi roji marljivih čebelic so se spretetavali po južnih pobočjih, povsem pokritih z rušjem in zaplatami cvetja. »No, lepa reč!« sem si globoko oddahnil. »Fant, fant, strahove vidiš že sredi belega dne.« Zdaj, ko sem strah premagal, se je oglasila še strahovita žeja. Limona je ta glas le še povzdignila, vendar druge rešitve ni bilo (vodo sem namreč že davno prej »neracionalno požlampa!«). Tolažba pa je bila kaj kisle, namreč, da je Srebrno sedlo »že« blizu. Čeprav mi je bilo grlo suho kot saharški pesek, sem moral naprej.

Pogled mi nenadoma obstoji na spranem belem prusiku, ki je zavozlan visel na rušnati veji. Nekam čudno znan se mi zdi. Kmalu sem pri njem in ko pogledam še čez rob, mi je v trenutku vse jasno: tu se je končal naš »poskus« zimskega prečenja lani.

Z novim snegom poprhane skale so nas preveč zamudile in tako nas je noč ujela na grebenu. Na razu nikjer nobenega zavetja, veter pa se je začel vse bolj spreminjati v peklenški ples in zdelo se mi je, da me tisočero iglic pika v lica. Na bivač tu zgoraj nismo smeli pomisliti. Torej prusik okrog zmrznjenega štrclja, vrvi skozenj in že smo drseli drug za drugim po zaledenelem kaminu na južno stran grebena. Na koncu se je zataknila še vrv. Oh, smola presneta! Vlečem sam, vlečemo vsi trije — nič. Obesim se z vso težo na »špago« pa se še zmeni ne za moje napore. Dane skuša zlesti po kaminu navzgor, pa ga kakor steklo gladek in trd led prikuje na mesto. Končno

Zeleniške špice

Foto Oton Naglost

se vsi trije obesimo na vrvi in res se začne po centimetrih pomikati navzdol. Pa se spet zatakne in v srcu se me že loteva obup. Po debeli uri smo jo vendarle rešili. In nato bivač, v ledeni votlini sredi polarno belih južnih pobočij, ki me je skoraj veljal prste na nogah (pametnjakovič, kot sem, namreč nisem bil vzel vreče s seboj). Tako sem lahko vso noč, neusmiljeno šklepetajoč z zobmi, spremljal nenavadno igro lunine svetlobe in meglenih senc. Migljajoče lučke v dolini so mi vedno znova zastavljale vprašanje: kaj vendar iščeš, norec, v tej polarni in neusmiljeni divjini, ko bi lahko sedel na topli peči? Ne vem več, kolikokrat sem si tisto noč obljubil, da ne bom šel več plezat, nikoli več! Odvežem prusik in ga kar nekako ljubeče spravim v žep. Pobožam hrapavo korenino in sam pri sebi zamrmram: »Dobro si držala takrat, vendar ne vem, če bi ti še enkrat zaupal svoje kosti...«

Vzdramili so me glasovi v dolini. Globoko spodaj so tri majhne, živopisane pike lezle proti sedlu. Postavil sem se na grebenu kakor petelin na slemenu in prešerno zavriskal. Najprej se je vrnil odmev, kasneje pa tudi odgovor od spodaj. »Kmalu bom zunaj, se že vidimo na sedlu!« Bližajoča se voda (gotovo imajo kaj te dragocene tekočine), je še bolj povečala moj tempo. Pa se mi je moja naglica in nepazljivost hitro maščevala. Nenadoma sem stal na stolpu, s katerega ni šlo drugače kot po vrvi. Prehodna polica je bila sicer spodaj, toda »ni se mi dalo do nje« oziroma — če sem odkrit — skoraj nisem mogel do nje. Torej vrvi okrog skalnega roglja in že sem drsel v globino. Vnema pa je bila prevelika in nagajiva »špaga« me je pošteno vžgala po vratu in hrbtu. Oh, peklenške muke, ki jih ne bi nikomur privoščil.

Mimo velikanske votline in zraven značilnega okna v zaključenem delu grebena sem končno prilezel v zeleno opojnost Srebrnega sedla. Tri »ljudske pojave« so že raztegovale svoje okončine po mehki preprogi zelenja in se predajale darežljivim sončnim žarkom. Zagledali so se vame kot v prikazen in eni od deklet je ušlo: »A, vi ste bili tisti na grebenu, ki se je tako drl... A gre tam zgoraj markirana pot?« Pojasnil sem ji, da markacije, ki so tam, poznajo le gamsi. »In takšni... posebneži (ni hotela reči — norci), kakor vi...« »Vsak pač na svoj način išče lepoto.« Prikimali so, kot bi razumeli. Pa ne vem, če so. Požirki hladne vode, ki je sprala hrapavo in s prahom zabasano grlo, so me takoj spravili v boljšo voljo.

Skupina je kmalu odšla proti Korošici, sam pa se kar nisem mogel ločiti od zelene opojnosti na sedlu. Še enkrat sem podoživljal današnje dogodke, »po predalčkih«

urejal doživetja in vtise. Stolpi in škrbinice Zeleniških so se mi naenkrat zdeli tako domači in blizu kakor stari prijatelji. Podarili so mi nepozaben dan in nekako sem slutil, da bom njegovo pravo bogastvo in vrednost začutil šele mnogo kasneje.

* * *

Sedim na terasi kasarne in opazujem škrlatno sončno oblo, ki se potaplja v morje. Na nasprotni strani se dviga kakor mogočna kulisa s snegom pokrita veriga Velebita. Kako daleč ste, slovenske gore! Kdaj vas bom spet videl, kdaj bom spet stopil v vaše kraljestvo? Le spomini na doživetja v objemu sten, na prijateljstva, sklenjena na samotnih gorskih poteh, mi v trenutkih domotožja pomagajo premagovati krizo. Le kaj naj človek z gorami v srcu dela tu na morju? Služba domovini pa je dolžnost, ki se je ne da preskočiti. Doživetja z goro so mi zdaj zaklad, ki ga ne bi dal za nobeno bogastvo sveta. Zdaj, ko sem tako daleč proč, šele v vsej moči čutim njihovo lepoto in globino.

EVROPSKA PEŠPOT E-6*

ANČKA TOMŠIČ

II. etapa — Avstrija: Mariazell—Leoben (30. 6. — 5. 7. 1979)

30. 6.

V zgodnjem jutru se zbiramo na ljubljanskem kolodvoru. Pripravljene smo, da prehodimo drugi del evropske peš poti E-6 po Avstriji. Zasedba se je tokrat malce zmanjšala. Karel in Radojka ostaneta doma, ker ima »on« poškodbo na nogi. Vida je prišla po slovo, s poškodovanim kolenom ne more z nami na tako dolgo pot. Nared smo za šest dni vandranja. Drago Cenčič je vodja pohoda.

Zjutraj, po šesti uri, nas je vlak potegnil proti Mariboru. V Šentilju se podredimo carinskim formalnostim. Kmalu zatem vlakec spet veselo drdra po ozelenem zemeljskem obličju. V Brucku izstopimo. Do sem smo imeli na razpolago vlak, naprej, do Mariazell pa potujemo z avtobusom, za dve uri je te vožnje. Mariazell poznamo že s prve etape, ko smo »Pri zlati kroni« udarili zadnji žig, danes bomo pa prav tu pritisnili prvega za drugi del E-6. Pravilo te poti je, da začnemo naslednji del hoje vedno tam, koder smo prejšnji del zaključili.

Zrak je bil prepoln vlage; iz črnih oblakov bi moral pasti pravi val naliva. Saj si ga nismo prav nič želeli, vendar smo v naslednjih dneh imeli toliko mokrote, da tudi »najboljši« gozder ni bil znotraj suh. Za danes, za prvi dan, je v načrtu najmanj hoje. Priti moramo do gostišča s prenočiščem v Mooshubnu. Med soparnostjo in tečnimi mušicami pridivjamo do omenjenega vaškega turizma. S hojo smo sicer pretirano pihтели, vendar nam je šlo za to, da ostane prtljaga suha vsaj prvi dan. Po večerji smo prespali v urejenem podstrešju (sobe so bile že vse zasedene).

1. 7.

Jutro smo začeli brez nenavadnosti; pospravili smo po pogradih, kmalu zatem pa še zajtrk v jedilnici. Nasičeni in dobro razpoloženi in še lahkih nog smo v svežem jutru zapustili Mooshuben. Za nekaj časa ni pričakovati mokre pošiljke od zgoraj. Do koč na Schönebnu (1106 m) smo prišli v nekakšni sončni razsvetljavi. Sonce je na tej naši romariji nekakšno naključje, morda pa je tudi naključje to, da je koč zaprta. Nič zato, smo pa svojo pozornost razpustili po lepi pokrajini. Gremo naprej. Dobro volje pozdravimo Paulin studenec (Paulaquelle) in živino, ki se pase po zelenih okrajkih. Lepo je; spominjam se podob iz naših krajev. »Zagledala« sem planino Jezerca pod Ogradi. Od Paulininega studenca naprej je polno pašnih planin. Pravijo, da je najlepša Herrenboden. Daleč pred seboj, na svetlomodrem obzorju, smo ugledali današnji cilj — Veitsch (1980 m). Spuščamo se v dolino. Prehodimo še planine Weissalm, Weterinalm, na sedlu Niederam (1220 m) se ustavimo. Tu je gostišče s prijaznimi ljudmi in dobro postrežbo. V miru smo se odžejali in potešili lakoto.

Gremo naprej; potegnili smo se v breg po vlažnem mahu in po dolgih nepokošenih travah. Do cilja je še dolga pot. Počasi prihajamo v prelep alpski svet, z nežnim gorskim cvetjem in s čudnimi podobami razmetanih kamnitih klad, ki učinkujejo, kot

posebna dekoracija pokrajine. Kuštrav veter, napolnjen z gorskim vonjem, od časa do časa prinese iz dna doline sem gor hručenje hudournika. Korak za korakom se dvigamo in bližamo Veitschu. Končno prva pelerina že vihra na vrhu. Za njo slede še druge, ki so kakor velika pisana gosonca, ki počasi leze na 1980 m visoko goro. Vlažen gorski masiv si prizadeva, da ga ne bi zagnila gosta megla vsaj dotlej, ko lezemo po njegovem hrbtu. Vetrovi niso popustili, Veitsch se zagnil z veliko mokro ponjavo. Pod vrhom je velik planinski dom Graf-Meran-Haus. V njem smo dobili varno streho in tople prostore.

2. 7.

Za zajtrk smo se najprej »najedli« gledanja skozi okna. Pogled je vseboval eno samo veliko meglo, iz katere je deževalo. Steze so dodobra namočene. Po zajtrku se previdno spustimo po strmeh Teufelskampu in čez Rotsohlsattel pricmokamo na Turnaueralm (1450 m). Tu je še živa planina. Maja in Nika sta s seboj prinesli ajdovo moko in zaseko. Pripravili sta nam najboljše žgance, kar smo jih kdaj jedli. Najedli smo se »do konca«.

Gremo naprej. Pelerine in dežniki se še niso odtekli, zunaj pa še kar lije. Skozi gosto meglo se spustimo kakšnih 500 m nižje, do Seewiezna. Tu stoji leseno obeležje, ki označja, da se na tem mestu križata dve peš poti E-6; to je ta, ki jo pravkar obdelujemo in E-4, ki pelje od Pirenejev do avstrijsko-madžarske meje, do obmejnega kraja Rust. Pravezprav smo ob tem kažipotu tudi ponosni, saj so na njem izpisani podatki tudi v slovenščini.

V Seewieznu smo se oglasili v domenjenem gostišču, da smo se oddahnili ob toplim obroku in da smo »pobrali« Tončko Cenčičovo in Jožico Potokarjevo, ki sta pomagali, da smo skupaj bredli čez mokre težave. Dolina pod Hochschwabom je temačna. Pred seboj imamo še tri ure hoje in okrog 700 m višinske razlike. Ob lepem vremenu taka hoja ni nič posebnega, tako pa... Iz megle se odvija pokrajina, da imam pred seboj domače Draške vrhove, pa za nekaj časa planino V lazu. Steza ni prestrma, niti ni nevarna, čutimo pa, da smo že od jutra na nogah. Končno smo prišli do velike, prave planinske kočice, Voisthalerhütte.

Z nočjo smo pozaspali z željami, da nas bi prebudilo zlato sonce.

3. 7.

Občutno se je ohladilo; o soncu nobene sledi. Diši po snegu in gamsih. Planinske rože siliho iz mokre megle. V tem vremenskem diredaju lezemo v nedra Hochschwaba, kot da nas tam časa zavetje. Molče vijugamo po pobeljenih skalah, sledimo vodiču, ki je povedal, da je to področje verjetno najlepše na vsej E-6. Nazadnje le pridemo do kočice Schiestlhaus (2135 m). Oskrbnik je bil prizadeven in nam je postregel z vsem, kar je imel. Saj nismo imeli posebnih želja; vsak zase skriva skrb, kako bomo prišli čez najtežavnejši del, ko sneg vedno bolj pokriva sledi in stezo. Drago je šel najprej sam iskat smer, v katero moramo, če hočemo naprej.

Čez čas se je vrnil. Našel je stezo, njeno sled. To je bil droben količek, z rdeče pobarvanim pasom. Te naprave so se kaj kmalu izkazale za edinstveno rešitev ob vremenskih težavah, kakršne smo imeli tokrat tudi mi, kajti markacije na skalah so pod snegom. Hochschwab pa »slovi« po pogostnem slabem vremenu.

Zbrali smo se pred kočico. Drago je šel prvi. Močno sneži. Vsak zase pazi na svoj korak in na stopinjo pred seboj. Kmalu ne čutimo ne vetra, ne mraza. Tipljemo po stezi in napenjamo oči, da ne bi zašli. Za trenutek se nam je zazdelo, da smo res zašli. Iščemo, kje bi bil naslednji količek. Obrnemo se v smeri rešilnega klica: »Drago, tam je!« Od-slej smo se vsakega količka z rdečo obrobo posebej razveselili.

Nenadoma je pred nami pločevinast bivak, zanesljivo znamenje, da smo na pravi poti, ki gre čez Hund Boden. Spuščamo se navzdol. Sneženje prehaja v dež. Kopnin je vse več; korak je varen, v gozderjih pa cmoka, da je veselje. Končno privandramo do nove kontrolne postojanke Sonnschienenhütte (1526 m). Tu bomo tudi prespali. Oskrbnik je bil sprva zelo natančen in je pazil, kam smo v predverju postavljali odtokajoče se pelerine in dežnike. Za hip me je zaskrbelo, da bomo morali po rokah v jedilnico, pa se je prav kmalu vzdušje spremenilo v prijetno planinsko razpoloženje, kateremu je velik del dobre volje dodal prav sam oskrbnik. Od nekod je privlekel odslužen plezalno vrv, jo potegnil čez vso jedilnico pod strop. Na to vrv smo pobesili vse pare gozderjev, kajti po oskrbnikovem mnenju bomo samo tako lahko osušili mokro usnje. Imel je prav. Pogreznili smo se v globok in zaslužen spanec.

4. 7.

Po zajtrku smo spet dobro usposobljeni za hojo. Na lepo vreme sploh ne pomislimo. Oblaki so težki, postalo je hladno. Po štirih urah hoje smo prišli do Leobner Hütte (1550 m), kjer je kontrolna točka. Požigosamo popotne knjižice, obenem se ne odrečemo toplemu čaju. Povedo nam, da je Reichenstein (2128 m) na novo zasnežen in

čprav obvezen vrh za E-6, pristop nanj tokrat, zaradi slabega vremena, ni bil dovoljen. Preostala nam je torej dolina. Mokre bližnjice so nas privedle na asfalt. Z avtobusom smo se pripeljali do Prächichla, koder je tudi izhodišče na Reichenstein, vendar moramo tokrat z malim gorskim vlakcem zapustiti lep, čeprav oblačen in moker planinski svet. Čez nekaj časa smo morali prestopiti na »normalen« vlak; po prijetni vožnji smo se pripeljali v Trofaiach (659 m). V gostišču smo si okrepili ohlapne želodce, potem pa smo se z lokalnim avtobusom odpeljali v Leoben. Tu smo prespali, zjutraj pa so nas zbudili — sončni žarki!

5. 7.

Leoben se koplje v soncu; nekako neprijetno nas presenečajo njegovi topli žarki. Od prve do zadnje minute našega vandraja smo se namakali v najslabšem vremenu, zdaj pa sije, ko se odpravljamo na vrnitev domov.

Vlak hiti; prešli smo mejo. Znana obzorja domače pokrajine se menjavajo mimo oken. Z nočjo pristanemo v Ljubljani. Srce je skoraj premajhno za toliko veselja, kolikor ga občutimo ob vsem, kar smo doživeli na potepanju od Mariazell do Leobna.

V pozni uri čakamo na ljubljanskih trolejbusnih postajah vsak svoj avtobus.

Že med potjo smo si pripravili ključne vežnih vrat . . .

III. etapa: Od Leobna do Eibiswalda (10. 6. do 15. 6. 1980)

Ura je tiktakala glasneje, kot navadno. Iz kota se je pokazal pajek, vendar ni bilo več časa, da bi ga odnesla v travo; ves teden bo po mili volji pletel svoje mreže.

Na stolu se je šopiril nahrbtnik, nov in rdeč, skoraj brez gube. Roke so bile nenavadno potne, ko so vso to novost zadegale na hrbet. Zaklenila sem za seboj in to je bil tudi moj začetek tretjega dela peš poti E-6 po Avstriji.

Avstrijski del E-6 je potegnjem v približno 500 km dolgi poti čez hribe in doline, po asfaltu in po snegu. Te kilometre, ki smo jih prevandrali kot člani PD Ljubljana-matica, smo že prej porazdelili v tri etape.

Prvi del, ki smo ga lani prehodili, je potekal od Nebelsteina do Maria Zell.

Drugi del poti smo prehodili od Maria-Zell do Leobna.

Obakrat nam vreme ni bilo naklonjeno. V megli, dežju in snegu smo prehodili najlepše dele poti. Kljub vsemu smo se vrnili z voljo in željo, da prehodimo še tretji, zadnji del poti.

9. 6.

Ljubljana je spet v dežju, že ves dan in še pozno v noč. Kakor da bi nam hotela vzeti pogum in nas odvrniti od potovanja. Spet smo na ljubljanski železniški postaji »pod uro«. Šestnajst nas je. Tisti, ki jih tokrat ni, so že prej pohiteli in prehodili pot do konca. Smo skoraj ženska ekipa. Za tisti »skoraj« so krivi trije možje, ki jih sploh ni strah, da gredo spet z nami.

Pozno ponoči se odpeljemo. Noč se je dremaje prelila na 10. junij, ko nas je v Brucku pričakalo zgodnje jutro. Tu smo morali počakati vlak za Leoben. Mesto nas je sprejelo z mešanim vremenskim razpoloženjem. Nad predmestjem se dviga lepo vidna modrikasta silhueta gorskega hrbita, to je Mugel (1632 m), naš današnji cilj. Še prej moramo dobiti žig mesta Leobna. Kontrolno mesto smo našli čisto na drugem koncu, kakor tedaj, ko smo zaključili drugo etapo poti.

Z žigom smo zadevo uredili. Nahrbtniki so se znašli vsak na svojem pripadajočem hrbitu. Prepustili smo se vodstvu naše Jožice Potokarjeve, ki si je že v prvem delu našega popotovanja zagotovila naše zaupanje. Zrak je soparen; vsa pota, steze, kolo-vozi, vse, prav vse pa sili v breg, v hrib. Zato ne hitimo preveč. Za seboj imamo že debeli dve uri hoje. Zlezli smo iz hoste in prišli do lovskega doma. Nekaj lučajev naprej je samevala tiha planina, s stajami in kočo. V bližini se je pasla živina. Nikjer nikogar, vse je bilo tiho. V lovskem domu so se pa odprla vrata. Sprejela nas je ustrezljiva oskrbnica. Postregla nam je, kolikor je mogla, in še vesela nas je bila, da smo ji vsaj za kratek čas pregnali samoto. Medtem je bil zunaj pravi naliv. Ko se je ta reč spet unesla, gremo naprej. Kmalu zagledamo kočo na Muglu. Rdeče in oranžne pelerine, na obeh straneh pa molčec špalir vitkih smrek, prizor, ki ga dobro poznamo iz prejšnjih pohodov. Medtem se spet ulije; vendar nas drevje kolikor toliko varuje. Počasi se dvigamo, pod travnatim vrhom se steza poravna in vsa radostna nas popelje do stare, dobre hribovske bajte. V soncu pridemo do nje, čez njen prag, v toplo zakurjeno notranjščino — to je Hans-Prösl-Haus (1630 m). Prijazno so nas sprejeli in postregli. Bili smo edini gostje in lahko smo se potegnili po vsem bivalnem prostoru pa tudi posušili smo vse, kar je bilo mokro.

11. 6.

Rana ura — zlata ura. Ta rek drži tudi tu na tej poti. Današnji dan bo garaški. Predvideno je deset ur čiste hoje. Jutro je hladno. Noge nerodno stopijo čez prag, ko zapuščamo toploto kočice in prijaznost starega oskrbniškega planinskega para. Nihče ne rine naprej, saj bo še dovolj pehanja po bregovih gor in dol. Tokrat bi res lahko zapeli »čez tri gore, čez tri dole« . . . Enkrat pred poldnevom smo prišli na Almwirt (1178 m). Od tu se spet pehamo navzgor čez dolg hrbet — Fensteralpe (1642 m). Velike, rdečkaste lise po bregovih so polne majhnih, drobnih rožic. Na plakatu z alpsko floro je bila ta vrsta označena z imenom Daphne Mezereum (Navadni volčin).

Dan je bil lep, oblaki ki se podijo nad nami, niso nevarni. Kljub vetru postaja vroče. Dolgo se vzpenjamo, vse do Eibelkogla (1832 m). Pokrajina je lepa in tiha; daleč smo od civilizacije. Razpoloženje je normalno, telesnih in tehničnih napak nimamo. Gledamo nazaj, na oddaljeni hrbet. Na njegovem koncu čepi Mugel, ki smo ga danes zjutraj zapustili.

Pred sabo imamo še zadnjo tretjino današnje poti. Kljub vetru postaja vroče. V tej tretjini je prijeten, rahel spust, za njim pa spet, seveda, dolg vzpon na vrh Speikkogla (1988 m). Še prej se za kratek čas ustavimo na Eibelkoglu. Posedimo, da požvečimo košček čokolade in že smo odfrfotali naprej. Navzdol pohitimo, da nadomestimo tiste počasnejše korake v strmine. Približno sedem ur hoje imamo že za seboj. Ure so vedno daljše. Vroče in soparno postaja. Daleč na obzorju se oblači. Počasi lezemo po hrbtu Speikkogla (1988 m). Pogosteje se ustavljamo. Zdi se, kot da bi nam velikani, skriti za hribom, odmikali ta Kogel izpred nosa. Končno smo prišli na vrh. Pozni sončni žarki barvajo pokrajino z zlato rumeno barvo. Veseli smo, da smo na vrhu; zdaj nas čaka samo še tristo metrov spusta. Na dnu leži mehko, zeleno sedlo, s slikovito gorsko cerkvico Marije Snežne, in seveda veliko in lepo urejeno gostišče Gleinalpenhaus (1589 m). Ko smo posedli po stoli, smo začutili hojo celega dneva. Najprej smo morali ukrotiti žejo z vročimi čaji, potem je prišla na vrsto še ostala prehrana. Pravijo, da ni dobro s polnim želodcem takoj spat, mi smo pa v hipu zaspali odžejani in nasičeni, kolikor se je dalo.

12. 6.

Jutro, polno sonca, njegove in naše toplote. Rano uro smo tokrat prespali na račun večerajšnjega garanja.

Pred nami je spet vzvalovila pokrajina in zardela v tistih drobnih rdečkastih rožah. Tudi mi smo zardevali zavoljo breg in strmine. Pa se je steza unesla, zapustila je breg in se spet položila v mehke trave, stekla navzdol, po njej pa šestnajst parov gojzerjev. Od daleč smo zagledali kočico. To je Zeissmannhutte (1556 m). Zaprta je in tudi ni na seznamu kontrolnih točk. Za danes si nismo naložili preveč dela, imamo samo dobrih pet ur hoje. Posedli smo in se prepustili soncu.

Sproščeni pobiramo kilometre in krajšamo razdalje do svojih domov. Pozna se, da smo dobro uhojeni, da pozimi ne grejemo zapečka.

Na širokem razpotju se vsi zagledamo v kažipot, ki vabi v gostišče Oskar Schauer-Haus (1409 m). Sicer smo pa morali tja, ker je tam kontrolna točka. Zasedli smo klopi in mize zunaj, na zraku. Imamo dovolj časa, da počakamo na prehrano, pijačo smo takoj dobili. Tudi sezuli smo se. To je bilo pravo razkošje dobrega počutja. Pa vse mine in moramo naprej. Veter meša štrene toplim sončnim žarkom in naše frizure; to je eden izmed najlepših stikov z naravo.

Ozka stezica se vije med nepokošeno travo. Breg je strm in skromno poraščen z redkim drevjem. Posedli smo ob stezi, kajti časa imamo še vedno dovolj. Do naslednje točke ni daleč.

V daljavi, v zavetju zelenega kuclja, zagledamo nekaj belih poslopij. Eno od njih je Gaberlhaus (1551 m). To je hotel z urejeno okolico, s trim stezo, s potmi za jahanje itd. Tu dobimo prenočišče in kar še potrebujemo za prehrano.

13. 6.

Po zajtrku smo zapustili Gaberlhaus. Rosne trate, rosne rože, rosne pajčevine na bilkah, vse se je svetilo in sijalo; tako je tudi v naših srcih, kajti E-6 nas vodi proti jugu, proti domovini! Daleč v meglenem obzorju vidimo drobne bele vrhove, to so naše Kamniške! Pri šesti kontrolni točki stopimo v staro gostišče Salzstiegel Haus (1553 m), s svojsko staro gorsko arhitekturo.

Hodimo v višini okrog 1500 m. Večkrat prečkamo snežne jezike. Spusti in dvigi so spet postavljajo drug za drugim. Večkrat naletimo na velike granitne sklade, ki leže tam, kot poseben prispevek neke nadnaravne Forme vive.

Precej časa smo že na nogah. Poti še ni konca. Zelo lepo je viden dolg greben Koralp (Gòlica). Zadaj, pod vrhom stoji velik in udoben dom, ki nam bo jutri dal zavetje, in zadnje prenočišče na tej poti. Z vetrom so prišle redke kaplje, pa ni bilo hudega. Pisane vetrovke in nogavice poživljajo pokrajino, ki se tod še ni založila s cvetjem. Na majhni

planinci s pašnikom smo naleteli na oskrbovano kočico Knöhlhütte (1416 m). Izbrali smo jo za počitek in za okrepčevalnico. V nogah imamo že skoraj deset ur hoje.

Počitek je zalegel; korakamo naprej. V zraku diši po mokrem, vendar, do cilja moramo priti. Pozno popoldne smo prišli do Barbarahutte (Pack, 1115 m).

Koča stoji med gostimi smrekami in v njihovo senco smo se spravili ali pa čakali, kaj bo Jožica opravila, ko je odšla poiskat gospodinjo. Kmalu sta se na pragu obe pokazali. Jožica nas je predstavila: »Ja, tamle so, kar pogledjte jih, kako so pridni.« Menda smo kar takoj naredili dober vtis, kajti debelušna oskrbnica se je prijazno nasmehnila in nas povabila, naj vstopimo. Bili smo edini gostje in je rada ustregla tudi kakšnim posebnim manjšim željam. Sredi tihega, temnega gozdčiča, koder je skrivaj čepela Barbarahaus, smo legli k počitku. Noč je bila prekratka. Z jutrom je vstalo sonce. Prilezlo je v jedilnico, v skodelice s čajem in kavo, potipalo po zapečenih rogljičkih...

14. 6.

Zjutraj ob šestih smo zastavili dolg in izdaten korak. Pisana gosja vrsta je sledila mar-kacijam E-6. Današnji del poti bo bolj »umirjen«. Stezice so položene po travah in osvežujočih gozdovih. Z vremenom tudi nimamo težav. Po treh urah prave hoje je kažipot vihravo kolono usmeril k osmi kontrolni točki v Stoffhütte (1441 m). Požigotali smo popotne knjižice in se vpisali v vpisno knjigo udeležencev hoje po E-6, na hitro smo še potešili žejo z vročim čajem, in treba je naprej.

Že nekaj časa je pred nami dolg masiv Koralp. Hodimo v poštenem tempu, čeprav noge niso več lahke. Veter osvežljivo deluje. Počasi in vztrajno pridobivamo na višini. Zrak je rezek in snežni jeziki po bregovih in stezah so pogostejši kot doslej. Spotoma še pogledamo zanimivo postojanko, ki spominja na miniaturno zvezdarno, to je Grillitschhütte (1710 m). Gostišče je polno izletnikov in planincev. Tudi mi se na hitrico oddežamo.

Steza je mokra od talečega se snega; planinske kavke naznanjajo, da smo visoko nad dolinami. Grebemo že zadnje desetine metrov po grebenu Koralp. Njihov glavni vrh je Gr. Speikkogel (2141 m). Ko se končno ustavimo na teh metrih, pravzaprav niti nimamo želje, da bi izkoristili razgledne položaje, ki se z vrha ponujajo. Ves dan, od jutra smo na nogah, in nič nam ni nerodno, ko si želimo počitka. Spustimo se na drugo stran. Pod nami je velik planinski dom Koralpenhaus (1962 m). Tu bomo počivali in prespali. Požigotali bomo v knjižnicah; jutri dobimo predzadnji žig v Brendlhütte (1566 m) in zadnjega v Eibiswaldu.

Z večerno zarjo smo se začeli zavedati, da so največji napori že za nami. Utrujenost se je kar nekam porazgubila; pozno v noč smo premlevali dogodke iz popotovanja. Organizacija in vodstvo, ki sta bila v rokah in v glavi Jožice Potokarjeve, sta pripomogla, da ni bilo problemov.

15. 6.

Jutro in sonce. Dober dan, sonce!

Za danes je dogovorjeno, da pridejo sem gor Ljubljančani-planinci, ki so jim Koralpe cilj izleta, obenem pa bodo pospremili E-6 popotnike na »zadnjo pot« v Eibiswald k zaključni slovesnosti. Prišli so proti poldnevu. Snidenje je bilo prisrčno in domače. V jedilnici so tistim, ki smo prehodili E-6, svečano razdelili majice s kraticami poti NSW E-6.

V dolino smo pohiteli kot za stavo; spet nas je preganjala nevihta. V Bendhütte (1566 m) smo dobili predzadnji žig. Do St. Oswalda so bili že lahko mokri vsi tisti, ki niso imeli s seboj primernih oblačil. Od tu smo se z avtobusom odpeljali v deževen Eibiswald.

V urejenem gostišču J. Simperla je vedno pripravljeno za podelitev značke vsakemu gorniku, ki prehodi pot E-6 od Nebelsteina do Eibiswalda. Tokrat je bilo pripravljeno še posebno slovesno, saj je šlo za majhno brigado, za šestnajst planincev, ki so vso pot prehodili v štirinajstih mesecih in si tako prislužili zlato značko. Menda smo bili najštevilnejša skupina, ki se je doslej lotila avstrijskega dela E-6. Gostje, ki so se zadrževali v gostišču, so nas navdušeno pozdravili in z gromkim aplavzom prisrčno nagradili vsakega, ko mu je g. Simperl pripel zlato značko.

Čas nas je začel priganjati.

Kmalu smo privozili na naše ozemlje. Mejni organi so se navzeli našega navdušenja. Napor je pozabljen že sedaj, ko se vozimo v mokri noči proti Ljubljani.

RADIJSKI SIGNALI IZPOD LHOTSEJA

MITJA KOŠIR

Z Janezom Majdičem se nisem pogovarjal zaradi alpinističnega deleža na naši zadnji himalajski odpravi v južno steno Lhotseja, saj se, kot sam pravi, iz baznega taborišča sploh ni premaknil (»razen enkrat, ko sem splezal na neko vzpetino nad bazo, 5700 m visoko«), z njim sem govoril zaradi njegove, danes že lahko rečemo pomembne vloge pri obveščanju naše javnosti o alpinističnem delu na gori, tisoče kilometrov oddaljeni od domačega zapečka. Janez Majdič je namreč vzdrževal stalno radijsko zvezo (stalno od tistega dne, ko so jo nepalske oblasti uradno dovolile) med baznim taboriščem pod južno steno Lhotseja in Ljubljano. Opravil je pomembno delo, za alpinistični del odprave resda ne odločilno, vendar pomeni pravi radiomaterski podvig, vsaj z našega, slovenskega zornega kota. In vendar konec koncev pomemben tudi za našo planinsko srenjo, za našo javnost, ki je bila na ta način vsaj o zaključnem, odločujočem in usodnem delu odprave sproti in takoj obveščena.

Alpinizem je šport v areni brez gledalcev, to je tako in bo še dolgo tako ostalo, če odmislimo tiste sopotnike alpinizma, ki jih je sicer dandanes, v dobi trekkingov, vse več, vendar še zdaleč ne za resničen množični avditorij. Še posebej daleč od zvedavih oči se dogaja himalajski vzpon, zato ni nič nenavadnega, da alpinisti in vsi, ki jih alpinizem zanima, skušajo na najrazličnejše načine preseči »gluhi prostor« v časovnih razstežajih med dogajanja na gori in sprejemom sporočil na cilju, torej doma.

»O vseh jugoslovanskih himalajskih odpravah, razen o zadnjih dveh, smo doma brali novice, poročila in reportaže z veliko, tudi mesec in več dni trajajočo zamudo, najpogosteje šele po prihodu odpravarjev domov, in vse to nam je največkrat onemogačalo zgrajevati realno predstavo o samem dogodku,« je razmišljal Janez Majdič in takoj prešel na svojo poklicno in »amatersko« področje. »Sodobni svet,« je nadaljeval, »in tudi mi, smo njegov neodtujljivi del, nič več ne more brez hitre in učinkovite komunikacije. Javnost želi in hkrati tudi mora biti obveščena o vsem, tudi o »nepomembnih« stvareh, kamor sodi alpinizem, še zlasti odpravarstvo, za katero skupnost daje precejšnja sredstva.«

Začelo se je leta 1979, ko sta iz baznega taborišča na ledeniku Khumbu pod Everestom o delu naše zmagovite alpinistične odprave po zahodnem, jugoslovanskem grebenu prek amaterskih radijskih valov poročala radioamaterja Slavko Šetina in Matjaž Culiberg, na drugi strani te brezžične »žice« v Ljubljani pa je njune signale lovil Janez Majdič, s pomočjo posrednikov, radiotelegrafistov na naših ladjah, ki so prav takrat plule

Janez Majdič, radioamater v odpravi JAHO VIII. Lhotse '81 (bazni tabor)

po Rdečem morju in Indijskem oceanu. To je bil prvi jugoslovanski poskus hitre komunikacije med »goro in domovino«, ki je opozoril na vrsto prednosti in hkrati tudi slabosti. In vendar so bile prednosti toliko očitnejše, da se je vodja naše letošnje himalajske odprave Aleš Kunaver odločil »za« in povabil v Nepal in pod Lhotse radioamaterja.

»Da moje delo ne bo preprosto, sem vedel že iz svojih ter seveda iz Šetinovih in Culi-bergovih 'everestovskih' izkušenj, vendar so bile prav te izkušnje,« zatrjuje Janez, »tisti mik, ki je izzval odločitve in tako sem se v začetku marca z vso potrebno tehniko, skupaj z alpinisti podal na tri mesece dolgo potovanje. Seveda tudi tokrat ni šlo brez zapletov, prvi je namreč sledil takoj, ko smo prileteli v Kathmandu, kajti nepalsko ministrstvo za turizem je prošnjo za neposredno radijsko sporočanje izpod Lhotseja, oddano 20. marca, odložilo v predal in jo ugodno rešilo šele 4. maja, torej takrat, ko je bilo delo na gori že v zenitu.«

Vendar Janez Majdič po prihodu v bazno taborišče ni ravno umiral od dolgega časa, saj je takoj vzpostavil zvezo s Kathmandujem, oziroma z ministrstvom za turizem (to so oblasti dovolile takoj) ter jih vsak dan obveščal o dogajanjih na gori, sleherni dan je pomagal vzpostavljati zvezo med baznim taboriščem in višinskimi taborišči, kjer so fantje noč za nočjo preživljali dramatične trenutke po napornih dnevih boja s podivjanimi razmerami v mogočni steni, konec aprila pa je kljub »uradnemu molku« uspel vzpostaviti prvo zvezo z domovino.

»Kaj pa se je dogajalo tiste majske dni, potem ko smo dobili tudi uradno dovoljenje za oddajanje signala v Jugoslavijo, pa veste tudi vsi, ki ste delo odprave spremljali doma. S pomočjo beograjskih kolegov, ki so telefonirali na RTV Ljubljana, sem vzpostavil zvezo s Francijem Bogatajem, radioamaterjem iz Ljubljane, ki me je potem sprejemal redno vsak dan oziroma vsako noč, do našega odhoda iz baze. Zakaj noč? Zato, ker sem zaradi najbolj čiste 'linije' oddajal vsako jutro med 5. in pol 6. uro, kar je za Francija v Ljubljani zaradi časovne razlike pomenilo uro po polnoči. In vendar je vztrajal in ni niti enkrat samkrat zaspal.«

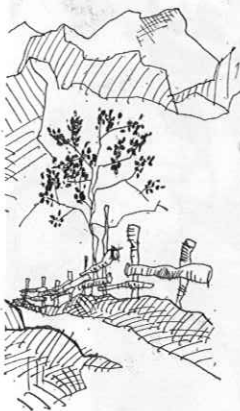
Majdičev delavnik je bil torej dodobra natrpan. Ob 5. uri zjutraj je oddajal v Ljubljano, ob 10. in 17. uri v Kathmandu, vmes pa skrbel za zveze na gori, klical vodjo, kadar je bil v baznem taborišču, k radiooddajni postaji, če so ga želeli slišati fantje v višjih nadstropjih, »saj jim je včasih že Alešev mirni in preudarni glas vlival novih moči«, veliko pa se je ukvarjal tudi z akumulatorji, jih polnil in vzdrževal. Za agregat mu je, kot pravi, primanjkovalo bencina, tako da so ga morali dokupovati v Nepalju in to po 30 din za liter.

»Mislim, da niti nisem bil najcenejši član oziroma spremljevalec odprave, saj sem je stal kar 15 starih milijonov, vendar je Aleš odločno za tak način sporočanja o delu naših odprav, vsaj tistih večjih. Tudi z menoj je bil zadovoljen.«

Takšno je bilo torej Majdičevo »himalajsko življenje«, medtem ko so se alpinisti bojevali z divjo steno in danes, po temeljitem premisleku, že lahko oblikuje nekaj pomembnih ugotovitev.

»Velik problem je frekvenca, na kateri radioamater oddaja svoje signale, na drugem mestu pa je prav gotovo tehnika. Tokrat sem imel s seboj prešibak oddajnik in hkrati tudi prešibke akumulatorje, ki so se hitro trošili. Vse to bomo morali upoštevati pri izbiri radijske opreme za morebitne odprave v prihodnje.«

Bi šel še kdaj na tako pot? »Tako,« pravi, »ko bi me le povabili!«

Planika

Foto France Sluga

PRISPEVEK K OPREDELITVI PLANINSTVA OZIROMA NJEGOVIH OBLIK V OKVIRU REKREACIJE IN TURIZMA*

JURIJ SENEGAČNIK

Planinstvo predstavlja eno najbolj množičnih rekreacijskih aktivnosti v Sloveniji. To je pojav, ki spada v splošno kulturo slovenskega naroda in je pogojen z vrsto geografskih faktorjev in procesov, ki so se odigrali v slovenskem prostoru od sredine 19. stoletja do danes. Planinstvo, ki je odraz tega prostora, se v njem manifestira v različnih oblikah. Skozi njegovo zgodovino so ga obravnavali predvsem z zgodovinskega, v zadnjem času pa tudi s telesno kulturnega, ekonomskega, pa tudi z drugih vidikov.

Zanimivo je, da je bilo do zdaj pravzaprav malo poskusov, kako bi opredelili planinstvo oziroma različne tipe planinskih aktivnosti. Namen tega prispevka je, zbrati in upoštevati nekatere misli in pojmovne opredelitve iz te problematike, ki so jih napisali strokovnjaki iz različnih zornih kotov. V tem sestavku so zapisane le pogloblitve misli, torej jih bomo mogli spremljati v skrajšani obliki. Marsikateri izrazi v zvezi s planinstvom so si zelo sorodni, kar vnaša nekaj nejasnosti, ki jih zasledimo tudi v vsakdanji uporabi teh pojmov. Če želimo opredeljevati planinske rekreativne aktivnosti pa moramo povedati tudi nekaj besed o rekreaciji in turizmu.

* Sestavek smo povzeli po diplomskem delu I. Senegačnika z naslovom: Planinstvo v slovenskem prostoru.

Za sodobno slovensko družbo je značilen razpad klasične agrarne družbe in prehajanje v novo, industrijsko družbo. Industrializacija se v prostoru zrcali v dveh pomembnih pojavih — v urbanizaciji in v migracijah. Urbanizacija je geografski proces, v katerem človek zadovoljuje več svojih osnovnih funkcij obstoja. Po socialno-geografski koncepciji spadajo med glavne funkcije delo, bivanje, oskrba, izobraževanje in izraba prostega časa. Slednja se je porodila z nastankom industrijske družbe. Njen pomen in obseg se širita z naraščajočo industrializacijo in urbanizacijo.

Pojem prostega časa so skušali že večkrat definirati. Po definiciji, ki jo je dala mednarodna raziskovalna skupina International Study Group on Leisure and Social Sciences, je prosti čas sestavljen iz števila aktivnosti, v katerih lahko posameznik svobodno uveljavlja svojo voljo, tako da počiva ali pa se zabava ali pa nekativno izpopolnjuje svoje znanje in spretnosti ter povečuje prostovoljno udeležbo v življenju in družbi, potem ko je opravil svoje službene, družinske in socialne dolžnosti.¹ V zvezi z izrabo prostega časa se je uveljavil tudi pojem »rekreacija«, saj označuje del izrabe prostega časa.

Vse oblike izrabe prostega časa pa ne moremo šteti za rekreacijo. Pri opredeljevanju tega pojma je veliko težav in tako še danes ne poznamo povsem zadovoljive definicije ali pojmovne opredelitve. Pediček² prispeva naslednjo deskripcijo: »Rekreacija je tista dejavnost, ki prinaša človeku neposredno zadoščenje pri udeležbi v kaki svobodno izbrani razvedrilni dejavnosti.«

Glede na odvisnost od naravnih in družbenih razmer v pokrajini lahko rekreativne aktivnosti razdelimo na več skupin. Jeršič³ deli rekreacijo glede na razpoložljiv prosti čas, v zvezi z organizacijskim vidikom, po stopnji družabnosti in po prostorskih pogojih. Glede na to razčlenitev lahko planinstvo v ožjem smislu opredelimo kot časovno večinoma srednjeročno (poldnevno, eno- do tridnevno), pretežno spontano, neformalno ter na hribovita območja vezano manj družabno rekreacijsko aktivnost, ki poteka večinoma v bližnji okolici in v tako imenovanem izletniškem območju.

Pri opredeljevanju pojma planinstva oziroma pri ločevanju planinstva od sorodnih rekreacijskih aktivnosti naletimo na težave. V zvezi z rekreacijsko aktivnostjo v gorah, katere prvenstvena značilnost je hoja, se pojavljata zlasti dva izraza — izletništvo in planinstvo.

Po Kristanu⁴ izletništvo in planinstvo nista dva različna pojma. Gre pravzaprav za isto dejavnost, vendar se obe aktivnosti vendarle nekoliko razlikujeta po zahtevnosti. Izletništvo lahko jemljemo bolj kot stopnjo ali pripravo za planinstvo, pri njem gre bolj za dejavnost v nižini, planinstvo pa je vezano na gore. Tudi po Anku⁵ se meja med obema aktivnostima ne ravna le po kondicijski zahtevnosti obeh dejavnosti, ampak temelji predvsem na prostoru, kjer se obe dejavnosti razvijata. Planinstvo je usmerjeno praviloma v gorski svet, kjer so sledovi človekove navzočnosti ali njegovega vpliva razmeroma neopazni, izletništvo pa se je omejilo na kulturno pokrajino.

Planinstvo praviloma razumemo kot rekreacijsko aktivnost, ki se izvaja v pokrajini, za katero je značilna velika reliefna dinamika — to je v gorah. Pri tej opredelitvi pa smo nenadoma v dvomih. Označene planinske poti v Sloveniji ne potekajo le po visokem gorovju, ampak tudi po hribovih in gričih ter celo po izrazitih nižinah (npr. Pomurska vezna pot). Glede na to pojma »planinstvo« pravzaprav ne bi mogli omejiti z nobeno posebno nadmorsko višino, nad katero bi lahko govorili le o planinstvu, pod njo pa o izletništvu.

V gorskem svetu so navzoče različne rekreacijske aktivnosti. Nemogoče je potegniti ostro mejo med planinstvom in med drugimi dejavnostmi. Še najlaže bi se temu problemu izognili, če bi upoštevali organizacijski vidik. Planinci so v Sloveniji združeni v posamezna PD v okviru osnovne organizacije PZS. V okviru delovanja posameznih PD oziroma PZS bi mogli ločiti 4 osnovne tipe planinskih aktivnosti:

1. Planinstvo v ožjem pomenu besede ali izletništvo v gorski svet (hoja),
2. Alpinizem,
3. Turno smučanje,
4. Popotništvo

Pri tem se znajdemo v dvomu, kako opredeliti nekatere druge rekreacijske aktivnosti, ki jih izvajamo v gorah. In vendar jih imajo pri nas v svojih programih posebne organizacije. Katere aktivnosti so združene v okviru planinske organizacije in katere sodijo v posebna združenja — vse to se tako v zveznem, evropskem ali svetovnem merilu obravnava od dežele do dežele različno. Vsekakor pa pri tem ne moremo mimo naravnih geografskih svojstev posameznih dežel. Alpinizmu zelo sorodna aktivnost — jamarstvo — ima v Sloveniji svojo posebno organizacijo in praktično ni več vezana na planinska društva. Drugod po Jugoslaviji pa jamarji še vedno delujejo v okviru planinstva. Ponekod je tudi smučanje organizirano v okviru planinske organizacije. Nekaterih aktivnosti, ki jih pri nas izvajamo v okviru planinske organizacije, pa ponekod po svetu in tem

okviru ne najdemo. To velja zlasti za različne oblike plezanja oziroma alpinizma. V okviru iste države ali dežele pa se lahko razvije tudi več ločenih planinskih organizacij, ki pokrivajo isto področje.

Točne meje med alpinizmom in planinstvom praktično ni mogoče potegniti. Ta dva pojma drugi alpski narodi različno pojmujejo, kar je pogojeno tudi s fizično geografskimi svojstvi gorskega sveta posameznih alpskih dežel. Pri nas, kjer gore praktično ne presegajo snežne meje in nimamo večjih ledenikov, lahko tudi vse težje dosegljive vrhove osvojimo po nadelanih in zavarovanih poteh. Skoraj brez vsakršnih plezalskih izkušenj jih v ugodnih razmerah lahko osvoji večina normalno razvitih in zdravih ljudi. V centralnih Alpah pa je za osvojitve najvišjih vrhov potrebno znanje v plezanju po nezavarovanem in nezaznamovanem gorskem svetu, kar bi v naših razmerah že šteli za alpinistično dejanje. Na splošno bi lahko rekli, da pod pojmom planinstvo razumemo pešačenje po gorah — po nadelanih gorskih poteh in lahko prehodnem brezpotju, kakor tudi plezanje po zavarovalnih plezalnih poteh.

Alpinizem pa zajema gibanje po zelo zahtevnem gorskem svetu, po skalnih stenah, grebenih ter snežnih in ledenih vesinah ali ozebniških, kjer ni označenih poti in kjer je poleg hoje za napredovanje nujno tudi plezanje. Omeniti velja tudi interne kriterije v okviru KA PZS, po katerih v okviru alpinistične dejavnosti evidentirajo tudi turne smuke, zimske pristope nad 2000 m in vzpone v tujini nad 3500 m, čeprav pri teh aktivnostih navadno sploh ne gre za plezanje.

Naslednja aktivnost, ki jo goji planinska organizacija, je turno smučanje. Združuje dve rekreativni dejavnosti — planinstvo in smučanje. Po Kristanu⁶ gre pri turnem smučanju za planinstvo na smučeh, za hojo in smučanje po zasneženem planinskem svetu v različnih snežnih in vremenskih razmerah.

Najmlajša planinska aktivnost pri nas je popotništvo. Za njegov razmah je bila odločilna Ciglarjeva pot kot del mednarodne pešpoti. Popotništvo se izogiblje izrazito gorskih področij in so omejuje na kulturno pokrajino, ki jo je človek že preoblikoval. Po Kmeclu⁷ osnovna fizična dimenzija popotništva ni višina, ampak daljave. Pri planinstvu je cilj vrh, pri popotništvu pa zaradi daljave in odmaknjenosti postaja cilj že pot sama. Po istem avtorju nedoločen cilj, desetine kilometrov dolge etape, daljša ločitev od vsakdanjega socialnega okolja, elementi negotovosti in zmerne tveganja ločijo popotništvo tudi od izletništva. Anko⁸ vidi razliko med tema aktivnostima v prvih, ki jih v obe dejavnosti prinaša trajanje prve in druge. Pri izletništvu gre za hitre, spontane odločitve in razmeroma kratkotrajne, največkrat enodnevne pohode v bližnje in največkrat neznane ali manj znane kraje. To terja večjo pripravo in predvsem več prostega časa, denarja in tudi boljšo fizično kondicijo.

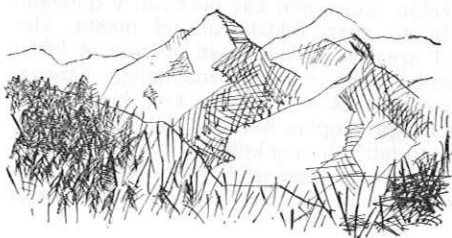
Planinstvo štejemo za del turizma. Na vprašanje, kaj je to turizem, je bilo postavljenih že veliko opredelitev z različnih zornih kotov. Naj navedemo njegovo definicijo, ki sta jo sestavila znana turistična raziskovalca Hunziker in Krapf in jo je kasneje prevzela tudi mednarodna turistična zveza. Definicija se glasi: »S pojmom turizem označujemo vse tiste odnose in pojave, ki nastajajo zaradi potovanja ali bivanja nedomačinov (tujcev), vendar vzrok za to bivanje ali zadrževanje ne sme biti začasno ali stalno opravljanje neke dejavnosti.« Pogosto ga delijo na zdraviliški, letoviški in rekreacijski turizem.⁹ Prvi dve obliki sta dolgotrajnejši, medtem ko je rekreacijski oziroma izletniški turizem kratkotrajnejši. V gorskem svetu se pravzaprav srečujemo z vsemi temi tremi oblikami. Razlikujemo več vrst turističnih krajev, kot so središča republik, zdraviliški, obmorski in gorski klimatski kraji pa drugi turistični kraji.

V tem sestavku nas zanima turizem v gorskem svetu, kjer bi lahko govorili tudi o gorskem oziroma planinskem turizmu. Turiste bi lahko v gorah razdelili na dve kategoriji. Prvo skupino sestavljajo tisti, ki izvajajo v gorah določeno fizično aktivnost oziroma aktivno rekreacijo. Karakterizira jih velika mobilnost. Zelo malo časa bivajo v planinskih domovih, kjer vadno le prenočijo in gredo naslednjega dne naprej. Zadovoljujejo se s skromnimi receptivnimi kapacitetami. To skupino bi lahko imenovali planince. V drugo skupino pa spadajo tisti, ki želijo svoj prosti čas preživeti v gorskem svetu brez večje fizične aktivnosti, ne da bi se dosti oddaljevali od mesta, kjer začasno bivajo. Imenovali bi jih lahko planinski oziroma gorski turisti, čeprav bi lahko pravzaprav tako poimenovali tudi prvo skupino. Oboji namreč izpolnjujejo osnovni pogoj za definicijo turista, to je začasno potovanje za 24 ur ali več v kraj, kjer nimajo svojega stalnega bivališča. Planinski turisti iz druge skupine navadno dalj časa bivajo v gorskem svetu ali na njegovem obrobju v turističnih objektih, ki navadno nudijo mnogo več kot zgolj spanje in hrano, ki sta na voljo v planinskih postojankah.¹⁰ Prva skupina turistov spada v okvir rekreacijskega, druga pa bolj v okvir letoviškega turizma.

Planinstvo je dinamičen pojav, ki z razvojem neprestano dobiva nove oblike. Zanj so torej preoblikovanja značilna. Ta sestavek tako problematiko še šteje nedorečeno in torej dopušta še druge možne dopolnitve.

Citati in literatura

1. Cosgrove Isobe, Jackson Richar, The geography of recreation and leisure, London 1972, str. 13.
2. Pediček Franc, Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo, Ljubljana 1970, str. 404.
3. Jeršič Matjaž, Debelak M., Rekreacija, Zasnova uporabe prostora, RPP za območje SR Slovenije, Ljubljana 1976, str. 19, 20.
4. Kristan Silvo. Športna turistika, VŠTK, Ljubljana 1979, str. 39, 129.
5. Anko Boštjan, Popotništvo kot nova rekreativna dejavnost pri nas, Planinski Vestnik 12/1979, str. 867, 868.
6. Kmecl Marko, Analiza popotnikov, Planinski vestnik 12/1979, str. 862.
7. Vrišer Igor, Regionalno planiranje, Ljubljana 1978, str. 313.
8. Vrišer Igor, Regionalno planiranje, Ljubljana 1978, str. 313.
9. Berljak Darko, Planinarstvo kao tradicionalni oblik turizma. Diplomaska naloga, Fakultet ekonomskih nauka, Zagreb, 1976, str. 23, 24.

Odhajanja . . .

Foto F. Sluga

društvene novice

JANEZ LENČEK
(1. 7. 1911—19. 8. 1979)

Letos mineva dve leti od prezgodnje smrti dolgoletnega in znanega planinskega delavca iz Domžal, tovariša Janeza Lenčka. Rojen je bil 1. 7. 1911 v New Yorku materi, ki je kot sezonska prešivalka hodila na sezonsko delo po centrih slamninarske industrije. Na takem sezonskem delu je štiri leta pozneje mati na Poljskem umrla in štiriletnega Janeza so s posredovanjem Rdečega križa poslali v domovino v lhan pri Domžalah, kjer je pri sorodnikih preživel svojo mladost do končane osnovne šole. Takratne razmere mu niso dovoljevale, da bi se izučil za mehanika, pač pa so našli učno mesto zanj v Kranju, kjer se je v krogu družine mojstra izučil za slaščičarja, svečarja in medicarja. Delal je v Kranju, Ljubljani, Kamniku, v krizi pa kot rudar v Trbovljah in pristaniški delavec na Reki. Leta 1937 je pristal v Domžalah in kmalu odprl svojo slaščičarsko obrt.

Tovariš Janez Lenček je bil eden prvih članov odbora OF v Domžalah in udelež-

Janez Lenček

nec okrožnega plenuma OF v Motniku 1. 1944. Januarja 1945 so ga bili aretirali in odpeljali v zapore. Konec vojne je srečno dočakal. Že v mladih letih je bil tovariš Janez Lenček navdušen športnik. Bil je kolesar pri takratnem DISK-u in nogometaš. Od svojih otroških let naprej je bil član in pozneje funkcionar v gasilski organizaciji. Bil je odličen strojnik, član UO, podpredsednik, predsednik in končno častni član. Dobil je tudi več drugih gasilskih priznanj in odlikovanj.

Leta 1948 je bil ustanovni član PD Domžale, zatem vseskozi do svoje smrti član UO kot blagajnik, gospodar doma, gospodar društva, podpredsednik in predsednik društva.

V času tega svojega delovanja je opravil ogromno delo za društvo in planinstvo na sploh, posebej pa za Dom na Veliki planini. Pri udarniškem delu je bil tov. Lenček gonilna sila pri postavitvi tovarne žičnice Črna—Mala planina, ki je društvu v takratnih razmerah omogočila gradnjo koč.

Veliko prostega časa in udarniških ur je žrtvoval za planinstvo. Neštetokrat je moral zapustiti delovno mesto ali delati dolgo v noč, da je lahko pravočasno in uspešno urejeval probleme na Planini. Mnogo let je bilo zbirališče planincev v slaščičarni pri Lenčku, on sam pa je postal pojem planinskega delavca v Domžalah in na Veliki planini ter v bližnji in daljni okolici. Planinska organizacija je cenila njegovo nesebično delo in mu podelila srebrni in zlati častni znak PZS. Planinsko društvo Domžale pa mu je dvakrat podelilo diplomu in priznanje za dolgoletno delo, enako tudi Občinska zveza za telesno kulturo Domžale.

Družbenopolitične organizacije občine Domžale so tov. Janezu Lenčku za njegovo požrtvovalno in nesebično delo na raznih področjih družbenega udejstvovanja podelile Plaketo z znakom 1967, Srebrno priznanje OF 1974 in Zlati red za zasluge občine Domžale 1979.

Upravni odbor društva je pripravil ureditev posebnega »Lenčkovega kotička« v Domu na Veliki planini, kjer nas bo v les vžgan portret spominjal na dolgoletnega planinskega delavca in graditelja doma tov. Janeza Lenčka.

Mitja Zupančič

V SPOMIN PLANINCU VIDETU ŠTRAVSU

Dne 14. 8. 1981 je minilo leto dni, ko nas je 68 let star nenadoma zapustil dolgoletni in zaslužni član našega društva tov. Vide Štravs iz Kopra. Planinstvu je bil predan že od svoje mladosti in leta 1949 je bil eden izmed soustanoviteljev društva, nato pa 14 let njegov prizadevni podpredsednik in odbornik. Zlasti so bile pomembne njegove zasluge pri gradnji Tumove koč

Vide Štravs

na Slavniku, ki je bila dograjena leta 1957; kot njen dober gospodar je nato še vrsto let skrbel za uspešno obratovanje. PZS mu je v priznanje njegovega planinskega dela podelila zlati častni znak.

Vse življenje je zahajal v gore in v prelestnem gorskem svetu pod vrhom Kamnatega lovca se je prerano ustavilo srce tega zavzetega planinca. Obalni planici se ga ob obletnici njegove smrti spominjamo in mu ostajamo hvaležni za opravljeno delo.

Obalno planinsko društvo Koper

XIV. ZBOR PLANINCEV PTT SLOVENIJE NA LISCI

V nedeljo, 14. junija 1981, smo imeli ptt planinci Slovenije lep praznik. Okrog 1500 nas je prišlo na Lisco iz vseh ptt kolektivov v Sloveniji, pridružili pa so se nam tudi planinci iz pobratenih PD PTT Novi Sad in Zagreb ter iz Varaždina. Na zboru smo počastili 40-letnico OF in 40-letnico vstaje naših narodov in narodnosti.

Že v petek, 12. junija, je skupina ptt planincev iz Novega mesta in Ljubljane odšla iz Črnomlja po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije od Črnomlja do Lisce. Na slovesnosti pred pošto v Črnomlju, kjer je spomenik partizanskim kurirjem in vezistom, je sodelovala šolska mladina iz Črnomlja, navzočim pa je spregovorila Dragica Rome, članica predsedstva Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Pri-

Znak 14. zbora planincev PTT Slovenije, avtor: Maks Skribe

srčna slovesnost je bila tudi v Suhorju pri spomeniku 14. divizije; po njej so učenci osnovne šole povabili planince v šolo na razgovor in zakusko. Srečanje z učenci je bilo prisrčno, saj so daleč od planin in nimajo pogostih stikov s planinci, zato vprašanj kar ni bilo konca. Podobna srečanja z domačini in mladino so bila potem po vsej transverzalni poti.

Prireditelj 14. zbora planincev PTT Slovenije je bilo PD PTT Ljubljana, pokrovitelj pa Podjetje za ptt promet Novo mesto. Lisca pa je bila izbrana za kraj zbora zaradi pomembne vloge v političnem življenju

naših narodov in med NOB, pa tudi zato, ker na tem območju še ni bilo take prireditve slovenskih ptt planincev. Pomemben delež pri odločitvi za Lisco pa je bila velika pripravljenost sevniških planincev in družbenopolitičnih organizacij občine Sevnica, da pomagajo izpeljati organizacijo zbora.

Na slavnostnem zborovanju so planincem spregovorili Rajko Gerdovič, direktor Podjetja za ptt promet Novo mesto Jože Bavec, predsednik Občinske konference SZDL Sevnica, in Lojze Cuznar, predsednik PD PTT Ljubljana. Sporočilo s pohoda po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije je v imenu pohodnikov prebral Slavko Judež. Kulturni program, posvečen 40-letnici OF in 40-letnici vstaje, pa so izvajali: Delavska godba iz Sevnice, dramska skupina PTT Novo mesto in recitatorji ter mladinski pevski zbor Izobraževalnega ptt centra iz Ljubljane.

Na meddruštveni seji delegatov planinskih društev PTT Slovenije so spregovorili o delu planinskih društev v ptt kolektivih, njihovih uspehih in problemih, ter se dogovorili, da bo prihodnji zbor organiziralo PD PTT Maribor. Izredno velik prispevek so dali v razpravi tudi predstavnik PZS Pavle Šegula, predsednik Planinske zveze Jugoslavije Božo Škerl in članica predsedstva Republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije Dragica Rome. Božo Škerl je ocenil, da so poštarska planinska društva po obsegu in kvaliteti svojega dela med najboljšimi planinskimi društvi v Jugoslaviji in je močno poudaril vlogo planincev pri krepitvi bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi, ki mora biti tudi v bodoče ena

Predsednik PTT Ljubljana Lojze Cuznar, govori na 14. zboru planincev PTT Slovenije na Lisci

Foto Jože Vogrin

Mladinski pevski zbor Izobraževalnega PTT centra Ljubljana poje na 14. zboru planincev PTT Slovenije na Lisci

Foto Jože Vogrin

najpomembnejših nalog planincev. Omeniti je treba, da so na zboru in na meddruštveni seji sodelovali tudi najvidnejši predstavniki PTT Slovenije s predsednikom poslovnega odbora Združenih ptt organizacij Slovenije Milošem Mitičem.

Popoldne je bilo pestro. Precej planincev je odšlo po poti 14. divizije do Lovrenca in nazaj, nekateri so plesali ob zvokih ansambla Tonija Hervola iz Brežic, precej sodelavcev in gledalcev pa se je udeležilo družabnih iger, tek v poštnih vrečah in napihovanje balončkov. Prostrane livade pa so omogočale počitek in sprostitev tistim, ki niso želeli hrupa.

Pohvaliti je treba planince PD Sevnica in osebje Tončkovega doma na Lisci, ki so pomagali pri organizaciji zboru in poskrbeli, da ni bil nihče ne lačen ne žejen. Pa tudi delež pokrovitelja — Podjetja za ptt promet Novo mesto — je bil izredno pomemben.

Jože Dobnik

SLOVESNO NA TITOVEM VRHU

V ponedeljek, 25. maja zvečer se je z letalom iz Skopja vrnilo 38 ilirskobistriških planincev, ki so se ob letošnjem Dnevu mladosti skupaj s sedemsto planinci iz vse Jugoslavije povzpeli na 2747 m visoki Titov vrh v masivu Šar planine v Makedoniji.

PD Ilirska Bistrica je na povabilo PD Ljuboten iz Tetova — gostitelja in organizatorja tega vsejugoslovanskega pohoda na tretji vrh naše domovine, prvič organiziralo

tako številno odpravo na 1200 km oddaljeno pogorje Šar planine. Ni čudno torej, da je potovanje do izhodišča vzpona na Popovi šapki z vlakom in avtobusi trajalo kar polnih 24 ur.

Sam vzpon je zahteval dobrih 11 ur hoje po širnih visokogorskih pašniških planotah, mimo nepresahljivega Karabunara, pod Malim Turčinom (2702 m), čez številna snežišča do samega Titovega vrha — ki ga po višini presegata le Korab in Triglav in katerega obris nosi državni grb SR Makedonije in grb makedonske planinske zveze.

Vreme je bilo naklonjeno, čeprav sta planince spremljala nadležni dež pa tudi sneg. Titov vrh, gora, do leta 1953 se je imenovala Golemi Turčin (Veliki Turčin), na katerem stoji znamenita okrogla kamnita zgradba opuščene meteorološke postaje, je pisano družbo planincev iz vse Jugoslavije pričakali v soncu in z edinstvenim razgledom po vseh šarplaninskih vršacih.

Na prigodni slovesnosti so zbrano planinsko množico pozdravili predsednik Planinske zveze Makedonije in predstavniki družbenega in političnega življenja Tetova. Najbrž se je s Titovega vrha prvič iz toliko grl oglasila slovenska pesem, pa tudi znana bistriška »Tječe, tječe...« Navdušenje in zadovoljstvo nad doseženim ciljem se je mešalo z veseljem nad družnim pohodom številne planinske tovarišije.

Vzponi na Titov vrh naj bi ob vseh prihodnjih Dnevh mladosti potrjevali privrženost planincev Jugoslavije temeljnim življenjskim načelom naše mnogonarodnostne skupnosti in Titovi poti v prihodnost.

DAN MLADOSTI ДЕН НА МЛАДОСТА

TITOV VRH
ТИТОВ ВРВ 2747 m

Sar planina
Шар планина

MEMORIЈALNI POHOD
PLANINARA

МЕМОРИЈАЛЕН ПОХОД
НА ПЛАНИНАРИТЕ

Organizator te izredno uspele planinske prireditve, PD Ljuboten Tetovo, je z udeležbo 53 planinskih društev iz vse domovine zbralo tudi planince pobratenih planinskih društev iz PD Kamenjak — Rijeka, PD Subra — Hercegnovi, PD Pobjeda — Beograd in PD Ilirska Bistrica, ki so tako znova potrdili vrednost zamisli kroga pobratenih PD, da tudi planinci v svojem vsakodnevnem življenju in delu poglobljajo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti.

Pokrovitelj odprave planincev ilirsko-bistriškega planinskega društva, ki so se jim pridružili tudi nekateri planinci iz Kopra, Postojne in Pivke, je bila Obč. konf. SZDL Ilirska Bistrica in tako dala odpravi še večji družbeno-politični poudarek.

Udeleženci so bili navdušeni nad potjo in še posebej nad množico novih iskrenih prijateljstev, spletenih v tem enkratnem planinskem vzdušju.

Vojko Čeligoj

PLANINSKA ORIENTACIJSKA TEKMOVANJA

Glavni odbor PZS je na redni seji 27. junija 1981 potrdil nov pravilnik za slovenska planinska orientacijska tekmovanja, ki sta ga pripravila in sprejela MK pri PZS in zbor delegatov MO PD.

Na planinskih orientacijskih tekmovanjih (prirejajo jih PD in odbor za orientacijo pri MK PZS) preskuša znanje pionirjev (do 14. leta), mladincev (od 13. do 18. leta) in članov (od 16. leta naprej) v orientaciji,

gibanju v naravi, dajanju prve pomoči, streljanju in spoznavanju gorstev. Cilj teh tekmovanj je tudi vzpodbujanje fizične pripravljenosti in poznavanja SLO in DS ter razvijanje tovarištva in sodelovanja vseh planincev iz Slovenije. Vsa slovenska planinska orientacijska tekmovanja so pohodi in ne teki; pripravljena in opravljena pa morajo biti v skladu z novim pravilnikom. Slovensko planinsko orientacijsko prvenstvo poteka v izbirnih tekmovanjih na treh območjih (1. PD MDO Maribora, Štajerske, Pomurja in Koroške), 2. PD MDO Celja, Zasavja, Posavja in Dolenjske; 3. PD MDO Gorenjske in Primorske) do finalne tekme. Orientacijska tekmovanja so za vse kategorije odprta. Pravico do sodelovanja na finalnem slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju v kategoriji članov ima pet najbolje uvrščenih ekip iz vsakega območja in ekipa, ki jo povabi organizator. Tri najboljše članske ekipe na finalnem tekmovanju zastopajo Slovenijo na državnem orientacijskem prvenstvu. Tekmovalci ekipe (3 člani, mladinci ali pionirji — tudi ženske ekipe) morajo biti člani istega PD, kar potrdijo z veljavno planinsko izkaznico. Orientacijska tekmovanja potekajo po hribovitih terenih. Opravljajo se naslednje naloge: ekipe hodijo po neznanem terenu s topografsko karto in kompasom, rešujejo teste o prvi pomoči, o delovanju gorske reševalne službe, o varstvu narave in o orientaciji ter streljajo v tarčo z zračno ali malikolibrsko puško. Orientacijska tekmovanja so enodnevna, le finalno za člane je tridnevno (z nočnim orientacijskim tekmovanjem). Na vseh tekmovanjih morajo imeti tekmovalci poleg planinske obleke še en nahrbtnik v ekipi z osnovnimi pripomočki za prvo pomoč pa kompas in uro. Na finalnem tekmovanju članov mora imeti vsak tekmovalec svoj nahrbtnik z nujno opremo za slabo vreme in priročen komplet za prvo pomoč.

Vse druge podrobnosti o poteku tekmovanj in ocenjevanju rezultatov so jasneje zapisane v novem pravilniku za slovenska planinska orientacijska tekmovanja, ki so ga prejela vsa PD in vsi MO.

Janko Ferlinc

VEČ KAKOR SREČANJE!

Sredi junija je bilo v SR BiH srečanje planinskih društev, ki so pred štirimi leti podpisala listino prijateljstva in pobratenja, to je 8 društev iz vseh republik in pokrajin. Srečanje se je odvijalo na Šavnici nad Pozaričem. Program pa je vseboval analizo minulega dela in pa bodoče delo, ki sloni predvsem na medsebojnem sodelovanju. Še posebej pozorni pa so bili do bratskega prijateljskega sodelovanja. V programu je bil tudi pohod na Bjelašnico, obiskali so Jablanico in Muzej bitke na

Neretvi, Prozor in Maklen, spomenike iz NOB. Ugotovili so, da je uvodno srečanje pred petimi leti na Krvavcu dalo kar dragocene rezultate. Sklepi zborni, ki se ga je udeležilo več kot 200 planincev, še bolj poglobljajo vsebino sodelovanja in ob tej priložnosti so se dogovorili za prvo delegatsko srečanje pobratenih društev v Spominskem parku na Dedinju.

Franc Ekar

PO POTI CELJSKE ČETE

Letos mineva 40 let od ustanovitve Celjske čete. Markacisti PD Celje so pred leti markirali planinsko pot pod imenom »Pot 1. Celjske čete« od Pocajtovega (ali Turkovega) mlina v Čretu do Šentjurja. Zapis o nastanku poti v PV nisem našel. MO PD Celje je v počastitev 40. obletnice KPJ opravil planinski pohod (Pohod po poteh 1. Celjske čete, PV 1959/478). Nekaj pohodov je organizirala tudi PS »Izletnik« (PV 1975/502). Lani in letos pa je organizator pohoda PD »Železar« Štore.

Letošnji pohod (20. 6. 1981) se je pričel v Štorah — Na lipi in je krenil v Bojanski graben. Od tu čez Zaroviše do Vrnčevega doma na Ramancah. Pohodnikom je ob domu spregovoril nekdanji komandant Kozjanskega odreda tovariš Marjan Jerin. Kolona je potem šla po S poti do Mrzle planine. Tu se je spustila v dolino do sv. Florjana pa po njej naprej mimo opuščenih mlinov do Plavčevega (ali Zavško-vega mlina, ki ga tudi ni več. Tu se je kolona ustavila. Odkrili so prvo spominsko obeležje Celjski četi. Na marmornati plošči

so vklesani verzi Mateja Bora: »Svoboda je prečuden sad, ki ti ne pade v roke sam z drevesa — v vrhove strme, ki vihar jih stresa, sam moraš ponj, če rad ali nerad.« Po proslavi je kolona šla čez nov most (prej samo brv) in po novo nadelanem kolovozu na sedlo. Desno s poti je krenila le manjša skupina do Langerjeve peči (tudi Langerjevih peči). Nad njo so odkrili drugo spominsko obeležje, ki ohranja spominu spopad z okupatorjem 16. avgusta 1941. Kolona je šla potem mimo spomenika kozjanskemu odredu in je po S poti prišla do Mulejeve domačije. Na hiši so odkrili tretje spominsko obeležje. V kulturnem delu so sodelovale OŠ 1. Celjske čete, Štore in Kompole. Po odkritju so pohodniki nadaljevali pot po S poti mimo spomenika Celjski četi (Križeva pot, PV 1976/450) do planinskega doma na Resevni. Tu so sprejeli tudi spominsko značko pohoda, ki bo vsako leto drugače obarvana. Med pohodniki so bili planinci iz Celja, Šentjurja, Rogaške Slatine, Prebolda, Polzele, Šoštanja, Velenja, Litije in drugih krajev. Med nami so bili tudi pripadniki JLA. Pohod so vodili planinski vodniki s prvega tečaja v Savinjski dolini. Ta tradicionalni pohod je Savinjski MDO organiziral v počastitev 40-letnice OF slovenskega naroda, 40-letnice vstaje in 40-letnice ustanovitve in delovanja Celjske partizanske čete. Spominska obeležja so bila postavljena na pobudo Sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij, spomeniškega varstva občinske konference SZDL in Izvršnega sveta skupščine občine Celje.

Božo Jordan

Odkritje spominskega obeležja Celjski četi na spomin bitke 16. 8. 1941 na Langerjevi peči. Foto B. Jordan

SAVINJSKA PLANINSKA POT

Kmalu bo deset let, ko so markacisti v Savinjski dolini označili Savinjsko planinsko pot in odprli planincem lepote obrobja Savinjske doline. Doslej je pot prehodilo okoli 700 planincev. Med najbolj množičnimi in organiziranimi skupinami, ki hodijo po poti, so pionirji-planinci OŠ Veljko Vlahović iz Celja, vodijo jih cinkarnarji, in pionirji OŠ Štore, te pa vodijo železarji. Tako planinci v praksi uresničujejo idejo o povezavi združenega dela in šole, delavec pa se poleg svojega dela v organizaciji združenega dela zanima tudi za življenje v šoli in pomaga šoli v svobodnih dejavnostih. Na teh planinskih poteh prav gotovo nanese beseda tudi na delo v Cinkarni, v Železarni Štore in narobe, pogovarjajo se o delu na tej ali oni šoli.

Pot je sploh priljubljena med delavci, to nam potrjujejo keramiki iz Liboj, ki skupaj in organizirano hodijo po njej.

Seveda pa je na poti tudi veliko planincev »samotarjev«. Naj omenimo 63-letnega profesorja Ivana Župančiča iz Ljubljane, ki je navdušen nad griči na desnem bregu Savinje.

Med 20. do 27. majem je opravil pot 67-letni Anton Andrejčič iz Lesc na Gorenjskem. Poslal je obširne vtise o poti. Opozoril je na različne nepravilnosti, ki jih je srečal ob poti. Tako na primer na pomanjkanje prenočišč; zahvalil pa se je vsem kmetom, ki so mu omogočili, da je prenočil na senu; bili so vsi izredno gostoljubni razen enega, ki ga je zvečer poslal iz Dobrovelj v dolino.

Opozoril je na pomanjkljive markacije zaradi novih cest, posekov, kar je dobrodošel podatek za markaciste, da bodo to pomanjkljivosti popravili. Po drugi strani pa je pohvalil markaciste, »ki te z belimi pikami vodijo po temačnih gozdovih, kot bi te nekdo vodil za roko«.

To je bila njegova 18. transverzala in je med drugim tudi zapisal:

»Od vrhov sem se najbolj planinca počutil na Krvavici, Kamniku, Golavi. Domače je tudi na Homu, na Svetini in v Peklu.« Razveseljivo je, da je dnevnik začela prodajati tudi Mladinska knjiga v Celju, medtem ko Mladinska knjiga v Zagrebu prodaja dnevnik že vse od ustanovitve poti sem.

Franc Ježovnik

BLEGOŠ JE OŽIVEL

Program izletov velenjskega društva za leto 1981 omogoča planincem in drugim ljubiteljem narave, da spoznavajo našo ožjo in širšo domovino; kraje, ki so znani iz NOB, obenem pa so to možnosti, da se srečujejo s planinci iz drugih društev. Za zadnji izlet v nedeljo, 31. maja, so si izbrali moto: »Če imaš rad planinsko cvet-

je, zelenje, ptičje petje in razglede, pojdi z namil!«

Izlet na Blegoš je privabil kar okrog 80 planincev. Za dva avtobusa ljudi se je odločilo, da bo lepo sončno nedeljo preživel na skupni poti.

Ko je mesto še spalo, sta avtobusa odpeljala skozi Škofjo Loko v Poljane, kjer je bila naša prva postaja. Potem so se skozi Hotavlje, mimo kamnoloma Marmor, peljali do križišča poti na Leskovco oziroma Sušo, kjer se tudi začne planinska pot za Blegoš, ki vodi skozi vas Cebrače, mimo kmetije Jezgorc na pobočje Blegoša in na njegov vrh oziroma do planinske kočice.

Vse naokrog, koder je držala pot, poznamo svet Tavčarjevih povesti. Pot, po kateri hodimo, spremlja poleg običajnih markacij še oznaka L (to pomeni Loška pot). Nekaj časa hodimo ob teh markacijah, na približno polovici poti pa se ločimo od njih, na kar nadaljujemo vzpon na sam vrh Blegoša (1563 m). Sonce je neusmiljeno, kljub temu pa se mu nastavljam, zlasti tedaj, ko hodimo po plešastih predelih. Počasi se odpirajo lepi razgledi. Iz neke vasi prihaja glasba...

Razpoloženje vzpodbuja ptičje petje, pa cvetje, ki ga tod ni malo. Hodimo mimo starih utrd.

Blegoš je oživel. Njegovo plešo na vrhu so že prekrili planinci. Po treh urah kar naporene poti je pred nami vrh. Posedli smo na južni strani, ki je pokrita s planinskimi pašniki; tu smo se okrepčali, se predajali soncu in se razgledovali. Vrh je poln gorskih rož.

Na vzhodu vidimo Loško pogorje, na jugu Polhograjske Dolomite, tam zadaj za Sorškim poljem pa se dvigajo Kamniške Alpe. Na severu je obsežno pobočje Jelovice, za njo pa so Julijci. Čisto blizu je Ratitovec in so Bohinjske gore, Porezen in ostalo Cerkljansko oziroma Idrijsko hribovje. Koča je bila vesela. Velenjski planinci niso nikoli toliko utrujeni, da ne bi mogli zapeti. V dolino smo šli po lepi gozdni stezi, polni sence. Pridemo do ceste, ki nas pelje do Javorja. Na cilju, to je pri avtobusih, smo po približno dveh urah hoje. Kmalu smo za seboj pustili prijazne vasi v Poljanski dolini in Škofjo Loko, potem pa tudi Kamnik, Tuhinjsko dolino, Vransko, Žalec, dokler nas spet ni pozdravilo Velenje. To našo skupno pot sta lepo vodila Irena Brložnik in Stane Jamnikar.

J. Hočevar

SLOVESEN ZAKLJUČEK PLANINSKE ŠOLE V KOBARIDU

Prisrčno in slovesno so proslavili zaključek planinske šole v Kobaridu, ko so se 26. 6. 1981 zbrali mladi planinci, predavatelji, vodstvo šole in PD in drugi povabljeni. Napolnili so dvorano osnovne šole Simon Gregorčič v Kobaridu.

Planinska šola je trajala od 3. aprila pa do 12. junija, redno jo je obiskovalo 40 starejših pionirjev in mladincev, od katerih jih je 34 slovesno prejelo planinske diplome in značke.

Gonilna sila PŠ je bil Zdravko Likar, vodja mladinske sekcije, vse priznanje in zahvala pa velja tudi Nuši Rot, Željku Cimpriču ter predavateljem Vladu Lukmanu, Pavlu Sivcu, Lenčki Likar, Tončki Makuc, Marjanu Peratu in drugim.

Teoretični pouk so izpopolnjevali s prakso, ko so se povzpeli na Sleme, Uozban, do malega Krnskega jezera, na Douc in na Krn. Škoda, da jim vreme ni bilo naklonjeno.

Hvaležni mladi planinci so se svojim predavateljem in organizatorjem oddolžili s skromnimi praktičnimi darili in nageljni.

Ko je učiteljica Nuša Rot vsakemu mlademu planincu posebej izročila diplomu in značko, je vodja PŠ Zdravko Likar s planinsko vrvjo še vsakega posebej »krstil« z udarcem po zadnji plati.

Da ni manjkalo dobre volje in požrtvovalnosti med mladimi planinci, naj povemo še to, da je Zinka Školč redno obiskovala šolo, čeprav je iz 15 km oddaljenega Breginja, pa tudi Andrej Rejc iz Borjane.

Na koncu so zbrali še 3 najprizadenejše mlade planince — Danila Korena in Marijo Rošič iz Kobarida in Jano Kurinčič iz Idrskega, ki se bodo udeležili 8 dnevnega planinskega tečaja v prvi polovici letošnjega avgusta v Bavšici, ki ga organizira PZS. Ob zaključku slovesnosti je ravnateljica šole Irma Kuščer ugodno ocenila PŠ, mladim planincem in predavateljem je dala nekaj vzpodbudnih napotkov, tajnik PD je za zaključek z barvnimi diapozitivi pričaral lepote gorske narave.

Ivan Kurinčič

PD ROGAŠKA SLATINA

Letos v marcu so planinci Rogaške Slatine imeli redni letni občni zbor. V nabito polni dvorani hotela Bohor je spregovoril predsednik društva tov. Jože Božiček. S svojo navzočnostjo so počastili občni zbor tudi narodni heroj tovariš Vidmar Tone-Luka ter predstavniki sosednjih PD iz Slovenije in Hrvaške.

Poročilo je bilo izčrpno in je obravnavalo dobre in slabe strani v organizaciji in delovanju društva. Tako je bilo ugotovljeno, da nam delo na osnovnih šolah v Rogaški Slatini in v Šmarju pri Jelšah »šepa«, posebno še pri mentorstvu. Mentorji so odšli, zdaj pa delajo na tem, da bi pridobili nove mentorji. Res pa je, da tudi lani ni bilo dovolj mentorjev. Uspehi so bili vseeno lepi, za kar gre zahvala posameznikom iz upravnega odbora društva in drugim. Število članstva, predvsem pionirjev in mladine, je ostalo na isti ravni kot prejšnja leta, v primerjavi z letom 1979 pa je poraslo za 8 % (po planu za 5 %).

Poročilo je omenilo tudi problem markiranja, posebno na Štajersko-Zagorski transverzali, kjer so nekateri odseki zelo slabi, del poti od KT-5 do KT-6 pa je za zdaj neprehoden, ker je na njej veliko polomljenega lesa. Novo izvoljeni markacist bo vsekakor imel polne roke dela.

Navézali so še stike z gozdnima upravama v SR Sloveniji in SR Hrvatski, da bi te ovire s poti odstranili.

Razvija se tudi pohodništvo, saj je bilo več množičnih zimskih in poletnih pohodov — pohod na Stol, na Osankarico, Klek—Ogulin, Durmitor—ledene pečine, Savin kuk, Bobotov kuk, Tjentište, Maglič in seveda kar trije pohodi na Triglav.

Organiziranih je bilo tudi več pohodov po Štajersko-zagorski transverzali, savinjski, zasavski; teh pohodov se je udeležilo kar 157 pohodnikov.

Nekaj poudarka so dali tudi tradicionalni prireditvi rogaških planincev, to je planinskemu večeru, ko bodo morali v prihodnje prispevati več kulturnemu programu.

Po pozdravnih govorih in branju pozdravov in čestitk za uspešno delo so planinci izvolili nov odbor, nadzorni odbor, častno razsodišče in komisije. Za novega predsednika so izvolili tovariša Leopolda Ogrizka.

Ob zaključku pa je pet zaslužnih članov društva prejelo priznanja društva.

Franc Komerički

INFORMIRANOST PLANINCEV V ZG. IN SP. SAVINJSKI DOLINI

Prve ocene za leto 1981 kažejo, da je med PD Spodnje in Zgornje Savinjske doline zelo razvita propagandna dejavnost. Posamezna društva vedno bolj izkoriščajo sodobne možnosti obveščanja, ob začetku leta tiskajo programe dela in tako svoje članstvo obveščajo o posameznih akcijah. Znan je prospekt Planinskega društva Zabu-kovica, ki po datumih razvršča posamezne akcije, izlete, pohode. Ali pa Obvestila PD Mozirje, ki prav tako seznanjajo širšo javnost o delu, ki ga načrtujejo.

V občini Mozirje in Zalec izhajata tudi mesečnika Savinjske novice oziroma Savinjski občan, glasili Obč. konf. SZDL. Razveseljivo je, da je planinstvo prodrlo tudi v ta dva mesečnika in tako zapolnilo vrzel, ki se je pojavila, ko je Novi tednik zaradi nerazumljivih razlogov več ali manj opustil tedensko planinsko rubriko kljub programskim izhodiščem, ki so jih sprejele ustanoviteljice tednika — občinske konference SZDL. V tedniku se pojavljajo samo še posamezni prispevki.

V zadnji številki Savinjskih novic beremo na primer, da je prof. Tine Orel postal častni član PD Mozirje, objavljeno pa je tudi poročilo o letni konferenci PD Mozirje in obširni sestavek o pohodu k Partizanski bolnišnici Celje. V prejšnjih šte-

vilkah pa so Gornjegrajski pisali o svojem delu, objavljena pa je bila tudi ocena Fickovih »Kamniških in Savinjskih Alp« itd. Tudi Savinjski občan objavlja vedno več planinske tematike. Samo v zadnji številki je objavljeno pet sestavkov, od poročila o občini zborih PD Polzela, Zabukovica in Zalec, do sestavka »Prijeten nedeljski izlet«, ki opozarja na planinsko kočjo pod Krvavico. V prejšnjih številkah so bili objavljeni programi MDO in posameznih

društev, delo planincev v sekcijah pri organizacijah združenega dela o gojitvi tradicij NOV itd. Informiranje deluje tudi po posameznih društvih, saj se vedno več članov udeležuje tega ali onega pohoda po poteh NOV, izleta itd. Za primer samo še to, da se je pohoda k Partizanski vojaški bolnišnici Celje udeležilo več kot 500 pohodnikov.

Franc Ježovnik

varstvo narave

SREČANJE PLANINCEV NARAVOVARSTVENIKOV JUGOSLAVIJE

V planinski koči Gospinc na Krvavcu je bilo od 12. 6. do 14. 6. letos posvetovanje o delu na področju varstva narave za predstavnike vseh planinskih zvez posameznih republik in pokrajin. V petek, 12. 6., se je v Ljubljani zbralo 23 udeležencev: pet jih je bilo iz Hrvaške, eden iz Srbije, dva iz Črne gore, osem iz Bosne in Hercegovine in sedem iz Slovenije.

Posvetovanje je organizirala Komisija za varstvo narave in Gorsko stražo pri Planinski zvezi Slovenije na pobudo in željo koordinacijske komisije za varstvo narave pri Planinski zvezi Jugoslavije.

Prvemu predavanju so udeleženci lahko prisluhnili že po večerji, Peter Skoberne, prof. biol., jih je z diapozitivni popeljal od Strombolija do Smrekovca.

V soboto je dopoldanski del programa izpolnil prof. dr. Radomir Lakušić z Biološkega inštituta Univerze v Sarajevu. Njegovo uvodno predavanje je bilo posvečeno ekologiji in ekosistemu v gorskem svetu, diapozitivi pa so udeležence seznanili z bogatim mozaikom rastlinstva v gorskih sistemih Jugoslavije. V popoldanskem delu je planince naravovarstvenike pozdravil Tomaž Banovec, predsednik Planinske zveze Slovenije, ki je hkrati orisal delo in prizadevanja planincev v Sloveniji.

Peter Skoberne je prikazal vzorčno predavanje o poznavanju in varstvu narave v gorskem svetu. Taka predavanja so namenjena tečajem za gorske stražarje in za planinsko šolo. Peter Skoberne je na svoj prijeten, nevsiljiv način poslušalce prepričal, kako pomembno je vzbuditi zanimanje za tisočero obrazov narave, kako pomembno je, da gorski svet spoznamo, vzljubimo in da ga ne nazadnje tudi zavarujemo.

Nace Sivec, prof. biol., je svoje predavanje posvetil varstvu živalstva. Poseben poudarek je bil namenjen žuželkam in jamskim živalim ter pomenu vzgoje na tem področju. Poslušalce je opozoril na napake,

ki jih pri svojem vzgojnem delu velikokrat ponavljamo: preveč opozarjamo na že uničeno, onesnaženo okolje, premalo pozornosti pa posvečamo prvobitni naravi. Pokažimo skrite lepote! Sami v sebi bomo primerjali in se odločili za pravo pot. Del popoldanskega programa je bil namenjen poročilom o delu komisij za varstvo narave pri posameznih planinskih zvezah in težavam, s katerimi se le-te pri delu srečujejo.

Nada Praprotnik, načelnica Komisije za varstvo narave in Gorsko stražo pri PZS, je na kratko povzela skoraj devetdesetletna prizadevanja slovenskih planincev na področju varstva narave in skoraj dvajsetletno delo Komisije.

Prof. dr. Željko Poljak, predsednik PZ Hrvaške, je zaradi odsotnosti predsednika Komisije za varstvo narave pri PZH, mr. Željka Kašperja, poročal o delu njihove Komisije. Opozoril je na nekatere probleme, s katerimi se srečujejo in posebej poudaril, kako nesmotno gospodarimo z gozdovi, kako niso vsi člani planinskih organizacij pravi planinci in ne nazadnje, da bi bilo potrebno zavarovati vso floro nad 1000 m nadmorske višine.

Prof. Milan Popović, član Koordinacijske komisije za varstvo narave pri PZJ in delegat PZ Srbije, je govoril o težavah in nerazumevanju, ki jih srečuje, ko poskuša ustanoviti Komisijo za varstvo narave v Srbiji.

Ivo Stanišić, predstavnik Planinske smučarske zveze Črne gore, je povedal, da so ustanovili Komisijo za propagando in varstvo okolja. Na kratko je poročal o ogroženosti okolja v Črni gori in poudaril, da bi se moralo gospodarstvo in znanost tesneje povezovati.

Stjepanka Erbez, članica Komisije za varstvo narave pri PZ Bosne in Hercegovine, je govorila o živahni dejavnosti njihove komisije na tem področju dela, zlasti o že tradicionalnih srečanjih bosanskih in hercegovskih planincev naravovarstvenikov in o prvem tečaju, ki je bil lani na Tjentištu.

V poznih popoldanskih urah je bila seja Koordinacijske komisije za varstvo narave pri Planinski zvezi Jugoslavije, ki jo je vodil njen predsednik Miroslav Franjko-
vić.

Zadnji dan Posvetovanja je bil namenjen izletu na Zvoh. Vodil ga je Peter Skoberne. Planinci so si lahko ogledali vpliv gradnje žičnic in smučarskih terenov na okolje, hkrati pa so se seznanili z nekaterimi predstavniki alpske flore.

Posvetovanje o delu na področju varstva narave za predstavnike vseh planinskih zvez posameznih republik in pokrajin je pokazalo, da so taka strokovna srečanja planincev naravovarstvenikov v okviru Planinske zveze Jugoslavije nujno potrebna ne samo zaradi izmenjave izkušenj, ampak tudi kot pomoč tistim planinskim zvezam, kjer delo na področju varstva narave še ni zaživelo.

Naslednje leto bo Planinska zveza Hrvaške organizirala v Zagrebu simpozij na temo varstva narave v gorskem svetu.

Nada Praprotnik

S POTI PO SOVJETSKI ZVEZI ZAŠČITENO PODROČJE BADHIS

Vsenaokrog se nam kažejo mračne gore, ki so presekanke z globokimi soteskami. Rastlinstvo je revno — trava, grmičevje, posamezno rastoče smrdljike. Naš tovarnjak stoka in škriplje v vseh sklepih ter le z največjim naporom premaguje težaven vzpon.

Vozimo se skozi ozek in nizek kanjon, ki nas spominja na dolgo in zakrivljeno cev. Desno in levo je na nešteti policah in v razpokah videti vsepovsod presenetljivo število gnezd. Tukaj je pravcato kraljestvo ptic roparic, veliko sov in jastrebov mrhovinarjev. Nekoliko stran od ceste stojijo štiri divje ovce in začudeno pogledujejo v našo smer.

Sonce neusmiljeno pripeka, toda na srečo se že kmalu prikaže pred nami velika votlina, z njenih slopov neprestano kaplja kristalno čista in hladna voda. Takoj zraven zagledamo prostor s klopmi in mizo. Zares primeren prostor za počitek.

Botaničarka Taisija Gorelova mi v oddaljenosti približno 300 metrov od votline pokaže zanimiv naravni spomenik: skupino velikih kamnitih blokov, katerih vrhnji del krasijo nenavadne, valovom podobne črte. »To so odtisi morskih valov. Pred milijoni let je bilo tukaj morje.«

Peljemo se naprej in imamo naposled za seboj tudi zadnjo strmino. Tu je konec ceste. Naprej odtod se vijuga proti bližnji vzpetini le ozka steza. Na vrhu vzpetine

opazimo razvaline pradavne trdnjave z močnim zidovjem iz surovega kamnja. Globoko pod nami se med golimi griči in slanimi jezeri zvija reka Tedžen. Na drugi strani je že Iran.

Spremljevalci, znanstveni sodelavci zaščitenega področja Badhis, mi razkazujejo svoja odkritja in najdbe. Divjo vodno melono, predvsem pa črne hrošče, ki so značilni prebivalci stepskega in puščavskega sveta. Nekatere vrste teh hroščev pridobivajo za življenje nujno potrebno tekočino po biokemičnem postopku, in sicer tako, da posrkajo drobne kapljice vode, ki nastaja zaradi oksidacije ogljikovih hidratov, torej suhe hrane, ki za druge organizme ni primerna.

In naprej: velik lastovičar. In nato: stepski maček. Pravzaprav je videti kot čisto navaden mucek, vsekakor pa ni popadljivo razpoložen. Njegov kožuh je sivo-rumen, na hrbtu in obeh straneh pa je enakomerno preprežen s temnejšimi progami. Rep ima okrašen z docela črnimi krogi. Stepska mačka poseljuje stepe in puščave. Mali mačkon je zaradi naše zvedavosti naposled usločil hrbet, se nasršil in ostro zapihal, zatem pa naglo izginil v gostem vejevju drevesa.

Prispevek je prirejen po istonaslovnem sestavku v letošnji junijski številki vzhodnonemške revije »Der Tourist«, napisal pa ga je Henry Lewenstein.

ŠE EN OBČINSKI ODLOK O ZAVAROVANIH RASTLINAH

Skupščina občine Nova Gorica je na ločenih sejah zbora združenega dela in zbora KS 23. junija 1981 sprejela Odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih vrst v občini Nova Gorica. Na ozemlju te občine se torej, poleg tistih rastlin, ki so zavarovane v vsej republici, ne sme trgati, izkopavati, oziroma prodajati in izvažati še vse vrste mečkov (*Gladiolus* sp.), bodečo lobodiko (*Ruscus aculeatus*), jesenček (*Dictamnus albus*) in venerine laske (*Adiantum capillus-veneris*). Odlok dovoljuje rezanje bodeče lobodike do deset pogankov, izjemoma pa je možno s posebnim dovoljenjem izkoriščati omejene množine te cenjene okrasne rastline. Za prekršek je za posameznika odmerjena denarna kazen od 100 do 500 din.

Odlok bo začel veljati osmi dan po objavi v Uradnem glasilu občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin, Zavod za spomeniško varstvo Gorica pa pripravlja ličen lepak, na katerem bodo upodobljene zavarovane rastline.

Peter Skoberne

ODSEVI IN OBLIČJA

Knjiga fotografij, ki jih je na svojih planinskih poteh posnel Janko Ravnik, in besedil, ki jih je tem fotografijam pripisal Marijan Lipovšek. Knjigo je v zbirki »Domače in tuje gore« izdala mariborska založba Obzorja.

* * *

Utrinki svetlobe in barv, v tem je bistvo knjige *Odsevi in obličja*, delo dveh avtorjev, fotografa in pisatelja, ki sta tudi hkrati glasbenika in ljubitelja gora, narave. Glasba jima ne pomeni le ljubezni, temveč tudi življenjski poklic, h goram, k naravi pa sta se in se še vedno vračata iz globoke potrebe po pristnem, neposrednem stiku z materijo, ki živi v popolnosti najrazličnejših oblik, senc, svetlob in barv.

Na eni strani beseda, na drugi fotografija, beseda kot človekova spremljevalka vse od temin nezavednega v globinah prazgodovine, beseda kot tisti čudoviti »univerzum« sporazumevanja, občevanja, bivanja. Ob tej besedi pa fotografija kot tipični proizvod civilizacije, ki je sledila industrijski revoluciji. Druga ob drugi — dve zgodovinski danosti, katerih korenine segajo v tako različna obdobja preteklosti, druga ob drugi v tesnem sožitju, ko se med seboj prepletata in se dopolnjujeta. Fotografska optika omogoča umetnikovemu očesu utrniti trenutku prelom svetlobe, preskok sončnega žarka, senca, ki je v naslednjem hipu ni več, odblesk na jezerski gladini, nežen poljub jutra gorskemu vrhu, z besedo pa pisatelj ohranja spominu tisto, česar fotografska optika ne more uzreti. Tu se beseda in fotografija prepleta, se dogradita, dopolnita. Celota zaživi skozi gledanje in barve.

Janko Ravnik in Marijan Lipovšek sta ustvarila takšno celoto. V knjigi, ki nas že z naslovnico vabi kar k najmogočnejši med gorami Julijcev, k Triglavu, ki nam Slovincem, tudi tistim, ki jih planinstvo pobjiže ne zanima, pomeni veliko več kot zgolj cilj gorniške poti.

Triglav, gora z bogato zgodovino, gora, ki je našla svoj prostor tudi v slovenskem grbu, ima simboličen pomen. S to goro sta svoje potovanje po slovenskem planinskem in nižinskem svetu začela tudi Ravnik in Lipovšek. Ravnik s fotografsko kamero v nahrbtniku, Lipovšek pa kasneje kot čuteč občudovalec fotografovega mojstrstva.

Utrinki svetlobe in barv na fotografiji. So ti tisto lepo, ki nas navdušuje ob opazovanju naravnega okolja, kamor posega Ravnikova fotografska optika. Je res naravno okolje lepo samo po sebi, ali je lepota zgolj umna sposobnost najpopolnejšega eksponenta organske narave — človeka. Ko so nekoč velikemu nemškemu idealističnemu filozofu Heglu pokazali švicarske gore

in ga vprašali, kako nanj vpliva njihova lepota, je dejal, da te gore niso lepe temveč, da enostavno so! Kako naj vsi, ki v oblikovanosti površine našega planeta vidimo tisto prvinsko, goethejevsko lepoto, razumemo to racionalno filozofsko misel? Morda tako — da ni lepote brez človekovega očesa, da lepota sama po sebi ne obstaja, da je le kot skrajni domet enega najpopolnejših človekovih čutov. Kaj pa narava sama po sebi? »Velike oblike kopnega sveta, kakor gorovja in drugi razsežnejši predeli naših tal so proizvod gibanja zemeljske skorje ali vulkanskih moči pod njimi«, piše v svojem »Eseju o lepoti« Josip Vidmar. Ta tla so naš pravi dom, ki ga ljubimo in ki nas pogosto navdaja z občutki lepote. Zakaj? Zakaj čas presunjajo drzne oblike gora, temnačni prepadi in tesni, mavrični odsevi sončne svetlobe na ostrih grebenih, sončni vzhodi kot enkratna rojstva novih dni in zahodi v svoji romantični otožnosti nečesa minljivega in za vedno minulega? Zakaj oko željno vsrkava odblesk svetlobe na vodni gladini in uho prisluhne šumenju morskih valov ob obali? V vsem tem je človekov čut za vse lepo, za lepoto.

V spremni besedi h knjigi *Odsevi in obličja*, razmišljajoč o Ravnikovih fotografijah, razvrščenih v njej, se Marijan Lipovšek sprašuje, kakšna neznana težnja, kakšna skrivna ustvarjalna sila je zbudila zanimanje tega nadarjenega človeka, da je poleg zvočne umetnosti, poleg glasbe, segel po oblikovanju, katerega cilj je likovna, oblikovna harmonija. To je Ravnikova navezanost na naravo, si odgovarja Lipovšek, je navezanost na gorski svet, pa seveda tudi na vsakršne lepote podgorskih krajev in podolij, ki je fotografa-umetnika gnala v tako ustvarjalnost. Teh lepot pa je, kot pravi Cankarjev »Kurent«, razsutih na prgišču zemlje veliko. »Od Triglava do Gorjancev, od štajerskih gor do strme tržaške obale, paradiz za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi...«

In še nekaj tehničnih podatkov o knjigi, ki govori z substilno zgovornostjo svojih fotografij. V njej je 169 barvnih in črno-belih fotografij in prav toliko spremnih tekstov, posnete pa so bile vse od Primorske do gorenjskih Julijcev in Grintavcev, Savinjskih planin in naprej mimo Ljubljane do dolenskega gričevja in notranjskih hribov. Skratka, lahko rečemo, da so *Odsevi*

in obliča knjiga o lepotah slovenskega sveta. Kot da sta avtorja hodila po »Kurentovih« stopinjah.

Mitja Košir

TRAIL AND TIMBERLINE

Koloradski gorniški klub iz Denverja (The Colorado Mountain Club — CMC) redno pošilja svoja mesečna glasila uredništvu PV. O nekaterih številkah smo že poročali lani, tokrat pa so se na mizi nabrale kar štiri letošnje številke (za januar, februar, marec in april). Kup zanimivosti najdemo v glasilu: zajeten sveženj društvenih novic

in strokovnih člankov (o ledenikih in o zimskem športu, o plazovih, vulkanih, predvsem pa veliko sestavkov o gorah v Coloradu). Začeli so s serijo kratkih člankov o divjih živalih Colorada. Nekoliko bolj na široko so se razpisali o svoji himalajski odpravi na Ama Dablam v letošnjem poletju. Veliko prostora namenjajo izletništvu, smučarske ture po Evropi, za potovanja po Aljaski, za kolesarske maratone po Ameriki in Angliji. Svoje člane sproti obveščajo o knjižnih novostih iz njihove klubske knjižnice; tako rekoč malenkostna pozornost, na kakršno smo bili svojčas navajeni tudi na PZS, pa smo po nepotrebnem nanjo pozabili.

Janez Bizjak

alpinistične novice

PLAČEVANJE STROŠKOV REŠEVANJA PRI SAC

Člani SAC se pogosto vprašujejo, če SRFW brezplačno rešujejo samo tiste, ki so podporni člani te organizacije. Zanima jih, ali krijejo stroške zavarovalnice, pri katerih so že sicer zavarovani.

Drugo vprašanje je, kako je s posegi, ki jih opravi reševalna organizacija v kantonu Wallis. Ali pri nesreči na območju Wallisa lahko posreduje SRFW in kaj je, če storitev opravi lokalna družba. Mar SRFW v tem primeru krije stroške svojemu podpornemu članu?

Osrednji odbor SAC na podlagi dogovora z SRFW daje nekaj pojasnil, pri čemer ugotavlja, da je znesek, ki ga prispevajo zavarovalnice, največkrat simboličen, v nekaterih primerih pa sploh ne dajo nič, npr. tedaj ko:

- a) se iskanje izkaže odvečno, ker se je iskani vrnil brez tuje pomoči;
- b) se iskani ni vrnil, ker zavoljo meteža in nevarnosti plazov ni mogel iz koč;
- c) je zavarovanec nenadoma obolel;
- d) je zavarovanec poskušal storiti samomor;
- e) zavarovalnice prevzamejo stroške transporta s helikopterjem samo tedaj, če se to izkaže kot nujno potrebno.

SRFW dodatno pojasnjuje:

— da ne prevaža mrličev iz inozemstva, pač pa mrtve ponesrečence na ozemlju Švice; prav tako ne rešuje v tujini, temveč le opravlja repatriacijske polete;

— nekateri načini zavarovanja omejujejo določene reševalne polete oziroma povsem izključujejo vsak prispevek (to velja navadno pri različnih kolektivnih zavarovanjih);

— nekateri drugi načini zavarovanja pa spet omogočajo obsežnejše posege SRFW, npr. iskanje do 30 km daleč na ozemlju tuje države;

SRFW opozarja, da ni zavarovalnica, ampak zgolj organizacija za reševanje, katere obstoj in delo omogočajo podporni člani;

— kar zadeva odnose z Wallisom SRFW ni omejena, temveč ukrepa sporazumno s kantonsko policijo in predpisi; v tem smislu priporoča prizadetim, da naroče akcijo na posredništvu kantonske policije, telefon (027) 22 56 56. Tudi kadar posredujejo drugi, naj ukrepajo na ta način. SRFW se ne brani neposrednega naročila prizadetega na svojo tel. številko v Zürichu (01) 47 47 47. V tem primeru je zanesljivo obveščena ter nato sama opravi potrebne formalnosti z walisško policijo.

Problem kritja stroškov smo obdelali nekoliko podrobneje, ker se tudi nekateri naši alpinisti in planinci zavarujejo pri SRFW, kadar odhajajo na ture v Švico. Prav je, če navedeno upoštevajo in si po možnosti preberó članek »Zur Frage der Deckung der Rettungskosten« v reviji Die Alpen, 6/81, stran 123 in 124.

Pavle Šegula

WANDA RUTKIEWICZ POŠKODOVANA

Ena najslovitejših sodobnih alpinistk v Evropi Poljakinja Wanda Rutkiewicz (med drugim prvenstveni vzpon na 7952 metrov visoki Gasherbrum III, vzpon na Mount Everest, zimska ponovitev severne stene Matterhorna v ženski navezi) je doživela zelo neprijetno nesrečo na razmeroma nezahtevnem pobočju Elbrusa v kavkaškem pogorju. Letošnjega 17. marca se je name-

ravala z večjo skupino gornikov povzpeli na Elbrus, vendar se je bilo treba zaradi slabega vremena odpovedati nadaljnjemu vzponu. Med sestopanjem je pod Pastuhovimi skalami enemu izmed mož v skupini spodrsnilo in je pri tem spodnesel tudi Wando. Oba sta zdrsela po 200 metrov dolgem in pravzaprav niti tako strmem pobočju, ki pa je bilo docela poledenelo, in pri tem večkrat zadela ob primrznjeno kamenje. Wanda si je med drugim zlomila stegenico in kolk. Posledica te neprijetne nezgode: odpovedati je bilo treba udeležbo v francoski odpravi na K2, na katero so jo bili Francozi že prej povabili.

M. A.

ALPINISTIČNE NOVICE

Cerro torre, Patagonija, Vzhodna stena:

Novo smer v vzhodni steni sta letos januarja v sedmih dneh preplezala Phil Burke in Tom Proctor.

Kitajska:

Kitajska gorniška organizacija je oktobra 1980 sporočila, da je za tuje alpiniste dovoljeno plezanje v področju Siguniang. Štirje glavni vrhovi so višji od 5000 metrov, eden doseže celo višino 6250 metrov; vsi so še nepreplezani in imajo izredno zahtevne stene. Področje je v monsunskem podnebju. Za nekaj dovoljenj so se že dogovorili z ameriški in japonski alpinisti.

Reševanje v Peruju:

Alpinisti, ki načrtujejo vzpone v perujskih Andih, se morajo odslej nezgodno zavarovati pri perujskih oblasteh. Vlada je izdala tale odlok: Ministrstvo za zunanje zadeve republike Peru določa, da se morajo tujci, ki sodelujejo na alpinističnih in drugih planinskih odpravah, registrirati na njihovi ambasadi, obenem pa podpisati polico o nezgodnem zavarovanju. S to polico se obvežejo, da bodo plačali stroške reševanja (s helikopterji) pri perujskem letalstvu.

Čo Oju (Cho Oyu):

Ta osemtisočak na nepalsko kitajski meji je že nekaj časa na listi prepovedanih vrhov. Vseeno bo v letošnjem predmonsunskem času skušala priti na vrh velika nepalsko-japonska odprava. Pravijo, da bo delala pod posebnimi pogoji; trudili pa se bodo, če bo Čo Oju črtan z liste prepovedanih vrhov. Japonci so res podjetni, denarja jim ne manjka, kadar pa jih ustavijo administrativne ovire, pa primejo bika za roge — nepalski člani njihove odprave so namreč vsi po vrsti uslužbenci nepalske policije. Sebi bodo morda le dovolili prepovedani vrh.

Novice je zbral Janez Bizjak

PRVA VAJA HELIKOPTERSKEGA REŠEVANJA V BiH

Tedaj, ko je teklo medrepubliško in pokrajinsko srečanje planinskih društev v BiH, je bilo tudi srečanje s predstavniki GRS Sarajevo in s predstavniki drugih institucij.

Ob tej priložnosti so izmenjali mnenja, izkušnje, obenem so pa izvedli tudi prvo reševanje s helikopterjem na sarajevskem letališču. Tako reševanje je slejkoprej pogojeno s hribovitim planinskim področjem pa tudi z bližnjimi olimpijskimi igrami, kjer bo morala tudi GRS odigrati svojo vlogo. V vajo so se vključili tudi člani GRS Sarajevo, vodili pa so jo člani GRS Kranj in vodja pilotov Drago Hanžel.

Franc Ekar

O TRETJI MARIBORSKI ODPRAVI »GRENLAND 80«

Bilten UIAA prinaša na 18. strani letošnje 6. številke oris lanske mariborske odprave na Grenland. V uvodu navaja člane odprave in njihovo pot do izhodišča na območju Glacier de France, Pourquoi-Pas in Midgard Glacier. Odprava iz objektivnih razlogov ni imela niti radijskih naprav za zvezo niti zdravnika.

V nadaljevanju navaja alpinistične dosežke. Jeřabek in Koklić sta opravila prvenstveni vzpon na goro, ki sta jo imenovala Edvardbjerg.

V času med 11. in 29. julijem so splezali še na 12 deviških vrhov, najdaljšo in najlepšo smer so poimenovali po Maršalu Titu. Odpravarji so gornji del ledenika Midgard imenovali Plato Jugoslavija.

Po tednu dni izjemno slabega vremena je člane odprave 29. 7. v baznem taboru pobral helikopter in jih varno odnesel v Angmagssalik, 4. avgusta pa so bili že doma.

Pavle Šegula

NEKAJ O SVEDROVCIH

Razprave o etični upravičenosti uporabe svedrovcev še vedno niso končane, po drugi strani pa je treba upoštevati, da je pripomoček na voljo vsakomur, ki si ga hoče kupiti in uporabljati. Spričo tega si tudi pisec v »Die Alpen« ni pomišljal, ko je napisal nekaj misli o uporabi svedrovcev in primerja med seboj razne izdelke oziroma sisteme.

Klin na zatič ocenjuje za neprimernega, zaradi premajhne trdnosti in upošteva, da je bil to nekdanji pripomoček za vzpon.

Ekspanzijski svedrovec sistema Emery ocenjuje za pogojno uporabnega. Orodje se pogosto zagodzi, razen tega ima še vrsto drugih pomanjkljivosti. Nezanosljivost zaradi varilnega šiva, slabša trdnost.

Masivni ekspanzijski svedrovec je dober.

Trdnost ustreza, neugoden je zaradi varilnega šiva na obročku. Nagajati utegnejo tolerance.

Sistem Mammut velja za zelo dober; odlično je zamišljen in izveden; zelo zanesljiv, odlična trdnost.

Ekspanzijski svedrovec sistem Petzl ni primeren. Sveder lahko obračamo samo v eno smer, orodje pogosto zagozdi, nima odtoka za prah, premajhna trdnost vijaka in ušesca. Uho primerno le za majhne vponke.

DAV varnostni klin Bühlerhaken je zelo dober. Klin zacementiramo. Namestitev terja dosti časa, je pa zelo zanesljiv, uho je veliko, za več vponk.

Nasploh naj povemo, da svedrovce uporabljamo tam, koder ni mogoče namestiti običajnih klinov in zagozdi, to je v zelo trdi kamenini. Kot sledi iz naziva, je treba najprej zvrtni v skalo luknjo, v katero potem vtaknemo svedrovec. Sistem dopolnimo na kraju samem, v ta namen rabimo ekspanzijsko zagozdo, obročasti vijak, kovinsko ploščico oziroma ušesce klina z luknjo za vponko. Kot svedrovec velja v ožjem smislu del, ki ga namestimo v vrtno. Ta je praviloma iz najboljšega jekla.

Zahtevnejši bralci in posebej alpinisti najdejo več podatkov v članku »Bohrsysteme im Vergleich« (Die Alpen, št. 5, maj 1981, str. 89—94).

Pavle Šegula

ADAMS H. CARTER O AMERIŠKEM ALPINIZMU

Adams H. Carter (66), znani ameriški alpinist, strokovnjak za visokogorje in urednik »Ameriške alpinistične revije« je bila aprila in maja ponovno v Evropi. Obiskal je alpinistična središča in sodelavce svoje ameriške revije. V Münchnu je srečal Tonija Hiebelerja, v Bratislavi Ivana Fialo, Michala Orolina in Juraja Weinczillerja, v Krakovu Jerzyja Walo in Mareka Braniaka, v Varšavi Andrzeja Zawado in Lecha Wroblewskega, na škotskem Maclona Slesserja, Petra Lloyda in prvega osvajačca Nande Devi, devetdesetletnega Noella E. Odella. Naš dopisnik je Adamsu H. Carterju postavil nekaj vprašanj.

»Dolgo ste že član Ameriškega alpskega kluba. Lahko natm torej poveste kaj več o ameriškem alpinizmu.« »Mnogo klubov imamo, nihče ne ve natančno koliko. Nekateri imajo le 10—12 članov. Najpomembnejši so: Ameriški alpinistični klub, Apalaški alpinistični klub, Sierra klub, Klub koloradskih gora (le-ta šteje čez 6000 članov), klub Mazamas, Harvardski planinski klub itd. Najstarejši je Apalaški alpinistični klub. Ameriški alpinistični klub (American Alpine Club — AAC) so ustanovili leta 1902, ima pa okoli 1400 članov: vsi so izkušeni alpinisti. Ima sedem odsekov: sekcija Cascade, sekcija New York, sekcija Oregon... Večji vpliv ima kot drugi ameriški alpinistični klubi. Bolj kot zveza

je klub matična organizacija in predstavlja ameriške alpinistične klube, ki so vključeni v UIAA. AAC mora odobriti vse odprave v tuja gorska.«

»In kdo podpira odprave?«

»Odprave navadno finančno podpro njihovi člani. Pokrovitelj tistih, ki odhajajo na pot s posebno pomembnimi nalogami je AAC (Minya Konka leta 1932, Masherbrum leta 1960, prečenje Mount Everesta leta 1963 itd.). Tedaj ko ima odprava znanstvene naloge, prispevajo posamezniki ali ustanove. Nekatere odprave oskrbe s hrano in opremo trgovska podjetja. Vsekakor pa nam vlada ne nudi nikakršne podpore.«

»Koliko odprav imate v načrtu v letošnjem letu?«

»Mnogo jih imamo v načrtu, predvsem na Aljasko in v južno Ameriko. Mislim, da bodo tri odprave odšle na Himalajo. Ena med njimi, v kateri bodo izkušeni alpinisti in zdravniki, bo preučevala vpliv višine na človeško psiho in to na Mount Everestu, morda na poti, ki so jo začrtali Poljaki. Vodja odprave bo John Evans. Druga odprava, ki jo bo vodil Louis Reichardt, bo poskusila osvojiti še nepremagano vzhodno steno Mt. Everesta. Chris Chandler bo vodil odpravo štirih ljudi — trije moški in ena ženska — odprava Kangchenjunga — ki bo poskusila s severne strani doseči vrh Yalung Kanga.«

»Vrniva se spet na Ameriško alpinistično revijo. Kako dolgo ste že njen glavni urednik in kje jo alpinisti lahko kupijo oziroma se naroče nanjo?«

»Urejam jo od leta 1958 — prej sem bil urednik pomočnik. Zaradi tega dela sem si pridobil prijatelje širom po svetu. Tisti, ki se zanje zanimajo, lahko pišejo na naslov American Alpine Club, 113 East 90th street, New York, N. Y. 10028. Na razpolago je mnogo starih izdaj Ameriške alpske revije: cena je 10—12,50 ameriških dolarjev. V Ameriki je še mnogo drugih zanimivih planinskih revij, na primer 'Climbing' (plezanje) — izhaja dvakrat na mesec, 'Summit' (Vrh) — izhaja prav tako dvakrat na mesec; vsaki dve leti izide revija Harvardskega planinskega kluba (Harward Mountaineering Club Journal); tu so še revije 'Appalachian', 'Ascent' (Vzpon) in druge...«

»Kot urednik AAC revije imate dober pregled nad vsem, kar se v svetu dogaja na področju alpinizma. Kaj menite o jugoslovanskih alpinistih? Kaj mislite o njihovem vzponu po južni steni Lhotseja?«

»Jugoslovani so zelo dobri planinci. Dovolj je že, če veš, kaj so uspeli napraviti na zahodnem grebenu Mount Everesta. Pred nekaj leti je bila izmenjava med našo in Planinsko zvezo Jugoslavije. Vsi smo občudovali njihovo veliko spretnost pri vzponih. Južna stena Lhotseja je zelo zahteven poskus. Če ga kdo lahko premaga, so to prav gotovo jugoslovanske odprave.«

(Pogovor je vodil Jozef Nyka)

NOVICE IZ PLANINSKEGA SVETA

Argentinska smučarska planinska zveza se zahvaljuje Španski planinski zvezi, ko ji je poslala v pomoč znanega alpinista M. Jéronimo Lopeza. Sodeloval je na tečaju argentinskih planincev kot instruktor. Posebna komisija UIAA je prisodila nagrado UIAA za l. 1981, v Trentu, filmu o zadnji francoski odpravi na K2. Veliko nagrado festivala je dobil film »Pustolovščina na Matterhornu«.

Pisarna UIAA se zahvaljuje urednikom planinskih glasil in planinjskim organizacijam, ki pošiljajo sekretariatu UIAA svoja glasila, ter ugotavlja, da se je s tem močno povečala o možnosti UIAA, da članice informira o najrazličnejših stvareh, ki jih zanimajo. Letošnja skupščina UIAA bo oktobra v Luganu, Švica. Grobi dnevni red predvideva za 9. oktobra zasedanje komisije za varstvo okolja, organizacijske komisije, zdravniške komisije, komisije za odprave in komisije za zavetišča. Petek, 9. 10., si je rezerviral za delo izvršni odbor, sobota, 10. 10., pa bi bila generalna skupščina UIAA.

Pavle Šegula

NOVA SOVJETSKA KLASIFIKACIJA ZA HOJO

V V Sovjetski zvezi je stopila z letošnjim 1. januarjem v veljavo nova vsezvezna športna klasifikacija. V njo so uvrščeni tudi pogoji za klasifikacijo v športni hoji. Osnova za možne pohodne smeri je podroben seznam klasificiranih turističnih smeri, ki bo v veljavi do konca leta 1984. Posamezne smeri so glede na potek, trajanje, težavnost in zahtevnost natančno opisane in razdeljene v težavnostne stopnje od I do V (to velja za hojo in kolesarjenje) oziroma od I do VI za smučarske in planinske pohode ter za veslaška, motociklistična in avtomobilistična potovanja. Pri takšni razdelitvi so poleg težavnosti določeni tudi časovni roki, v katerih je treba opraviti posamezne pohode. Smer I mora na primer trajati najmanj šest dni in obsegati naslednje število kilometrov: za hojo in smučanje po 130, planinstvo 100, veslanje 150, kolesarjenje 250, motorno kolo 1000 in avto 2000. Za primerjavo navedimo še težavnostno stopnjo V: v 16 dnevih je treba prehoditi 250 km ali prekolesariti 1100 km. Za najvišjo težavnostno stopnjo, to je VI, pa je treba vsakokrat v 20 dnevih presmučati razdaljo 300 km, prehoditi v gorah 160 km, preveslati 250 km, prevoziti z motornim kolesom 4000 ali z avtomobilom 5500 km, kar je v Sovjetski zvezi glede na njene geografske razsežnosti vsekakor izvedljivo v različnih smereh.

Predpisani so tudi mladinski razredi (od 12. leta starosti naprej), pri čemer je mladinski razred I enak razredu III za odrasle: to pa pomeni udeležbo na pohodu težavnostne stopnje I. Vse to je mogoče stopnjevati od razredov II in III, vse do razreda za kandidate za mojstra športa in najzahtevnejšega razreda za mojstre športa. Slednji se morajo udeleževati pohodov vseh kategorij, vedno kot udeleženci in kot vodje.

M. Auguštin

ZDRAVILIŠKI IN TURISTIČNI KOMPLEKS V RODOPIH

V Bolgariji so nedavno tega z državnim odlokom določili, da bodo v najjužnejšem gorstvu države uredili področje, ki obsega okroglo 53 000 hektarov, v državni zdraviliški in turistični kompleks Rodopi. Omenjeno področje obsega dele zahodnih in osrednjih Rodopov. Že lani so potrdili ustrezen načrt za ureditev tega kompleksa. Zahodni del zdraviliškega in turističnega kompleksa obsega področje med Velingradom, Rakitovo in Sarnico, ki se ponaša z deloma nad 2000 m visokimi vrhovi, bogatimi gozdovi, izviri mineralnih voda, jezeri in šestimi dolinskimi pregradami za hidroelektrarne ter tako ponuja zares imenitne možnosti za oddih in rekreacijo. Glede na načrte nameravajo na tem področju povečati število postelj v počitniških domovih in urediti 1900 dodatnih prenočišč v turističnih kočah. Zgraditi nameravajo pet novih planinskih postojank, med drugim ob dolinski pregradi Batak in ob vznožju 2180 metrov visoke Goljame Sjutke, in tri turistične domove. V načrtu, ki ga bodo začeli oziroma so ga že začeli uresničevati letos, je tudi ureditev šestih prostorov za postavljanje šotorov.

M. A.

SREČANJE ZA PISCE O POPOTNIŠTVU

Tajnik Evropske popotniške zveze (EPZ) toži, da o popotništvu dandanes pišejo vse premalo pa naj gre za glasila zvez članic, za poslovne revije, ki se ukvarjajo s turizmom ali za časopise splošne smeri. »Stvar je treba spremeniti,« pravi in v ta namen priporoča srečanje urednikov in novinarjev, ki naj bi dalo spodbudo za pisanje prispevkov o romanjih po tujih deželah.

Glasila dežel članic naj bi našla nekaj prostora tudi za te prispevke, srečanje piscev in urednikov s predstavniki EPZ bi gotovo dalo dobre rezultate. Paziti pa je treba, da ta glasila ne bi bila prikrajšana zaradi materialov, ki bi jih dali turističnim glasi-

lom. Prispevki naj bi pojasnjevali, širili znanje in spodbudo.

V nadaljevanju pisma beremo, kako naj bi bilo srečanje izpeljano, kdo naj bi se ga udeležil in kje naj bi bilo. Kaže, da se EPZ ogreva za sestanek v eni osrednje ležečih evropskih dežel s po enim udeležencem iz manjših in enim do treh iz večjih držav. Število novinarjev turističnih in splošnih glasil bi omejili na tri do pet. Skupaj s člani EPZ naj bi udeležencev ne bilo več kot trideset, zborovali pa naj bi pod vodstvom EPZ dva dni. Stroške seveda nosi vsak sam. Obravnavali bodo teme kot: kakšni prispevki se uredništvom zde primerni, kaj bi zanimalo njihove člane, kdo naj piše in kako. Ne gre zanemariti vprašanja prevodov.

Z izvedbo se očitno ne mudi, srečanje naj bi bilo spomladi 1983, odločitev naj bi bila sprejeta prihodnje leto spomladi. In še tolažba, če bi tako srečanje ne uspelo. V tem primeru bi se spomladi 1983 sestala komisija za popotništvo, na sestanek bi povabila nekaj predstavnikov tiska. Seja naj bi bila posvečena popotništvu in njegovi popularizaciji.

Da pa bi vsa stvar ne obvisela pri name-ranem srečanju, navaja tajnik EPZ še nekaj misli in naslovov znanih turističnih glasil iz evropskih dežel.

Taka glasila imajo ZR Nemčija, Belgija, Finska, Francija, Velika Britanija, Luxemburg, Norveška, Avstrija, Švica, Španija, Švedska in Jugoslavija.

Informacije EPZ očitno niso popolne, saj se za Avstrijo in Jugoslavijo zadovolji kar z »Mitteilungen des OeAV« in našim Planinskim Vestnikom.

V ZR Nemčiji izdajajo revijo »Ferienwanderungen in Deutschland und Europa«. Izhaja letno v nemščini. Prejemajo jo tudi v Luxemburgu, ki nima lastne publikacije.

V Belgiji izhajajo štirikrat na leto »GR Berichten« in »GR Informations«. Prva v nizozemščini, druga v francoskem jeziku.

Na Finskem izhaja osemkrat na leto »Magazine Latu ja Polku«, šest- do osemkrat na leto reviji »Matkailumaaailma« in »Leiritä ja Retkeily«. V angleškem in nemškem jeziku so na voljo informacije o dejavnosti na sploh in brošure o bivanju na Laponskem.

V Franciji izdajajo glasilo »La Randonnée GR« petkrat na leto, »Les Vosges« štirikrat na leto, »Plein Air Touring« enajst številnk na leto. V izbor glasil štejejo še planinsko glasilo »Alpinisme et Randonnée«.

Angleži si lahko pomagajo z revijami »Rucksack« trikrat na leto, »Rambler' Holidays« in »Holiday Fellowship«, ki izhajata dvakrat na leto.

Na Norveškem imajo »Fjell og Vidde«, ki izhaja štirikrat na leto.

V Španiji je na voljo samo planinsko glasilo »Boletín de la Federacion Espanola de Montanismo«.

V Švici sta na voljo publikacija »Wanderprogramm der SAW«, ki izhaja enkrat na

leto in »Mitteilungsblatt«, ki izhaja četrtletno samo za člane.

Švedska ima revijo »Turist«, ki izhaja šestkrat na leto, ter letni in zimski program »STF Summer program« oziroma »STF Winter program«.

Večina teh glasil sprejema tudi prispevke iz drugih dežel, če so napisani v ustreznem jeziku — največkrat nemški, angleški ali francoski. Pisec pa se mora omejiti in štediti s prostorom.

P. Š.

PLANINSKI MUZEJ V BERNU

Švicarski planinski muzej v Bernu je letos izdal že 48. letopis, v katerem obravnava dogajanje v minulem letu. Oglejmo si nekaj podatkov!

Muzej vzdržujejo ustanovitelji: državna vlada, kanton Bern, mesto Bern, Osrednji odbor SAC in sekcija Bern, prav tako mestna občina Bern. Z letnimi prispevki pomagajo tudi vse sekcije SAC, ki jih je 60 in se potemtakem njihov prispevek že mora poznati.

Minulo leto so imeli 26 238 obiskovalcev, od tega 4139 šolarjev. Ugotavljajo, da se je obisk nekoliko zmanjšal, četudi je bilo v prvi polovici lanskega poletja zaradi slabega vremena obiskovalcev nadpovprečno veliko ter so si julija bolj kot kdajkoli doslej podajali kljuko.

Uprava muzeja ceni svoje delo kot prispevek kulturi in zelo koristen prispevek turizmu ter se pripravlja na povečanje muzejskih oziroma razstavnih prostorov, kar naj bi uresničili v obdobju 1985/86. Spričo tega v obstoječe, ne uvajajo nobenih večjih sprememb razen najnujnejših kot npr. podatke o SAC. Dokaj radi prirejajo posebne razstave. V tem smislu so imeli fotografsko razstavo »Gore na robu sveta«, izredno zanimanje je zdramila tudi razstava »Pomoč iz zraka«, ki so jo organizirali s sodelovanjem SRFW. Združili so jo z radijsko okroglo mizo ter s srečanji pilotov in šolarjev.

Take razstave še načrtujejo; v sodelovanju s strokovnjaki ta dela že tečejo.

V internem delu se ukvarjajo z urejanjem razstavnih predmetov, pripravili pa so tudi več razstav izven Berna. Bili so v Thunu, Lausanni, Disentisu in v Zürichu.

Muzej vsako leto dobiva nove eksponate. Posamezniki jih odstopijo bodisi brezplačno ali pa jih dajo na voljo za določen oziroma nedoločen čas.

Pavle Šegula

12 200 KM PEŠ

Bolgarski mojster športa v turistični hoji Georgi Sergijev se je nedavno tega odločil, da bo v počastitev 1300 letnice ustanovitve bolgarski države izvedel v letošnjem letu svoj doslej največji podvig. V enem

letu namerava namreč prehoditi pot, ki ga bo popeljala skozi vseh 28 okrožij njegove domovine. Pri tem bo v času od 3. marca letos do 3. marca 1982 obiskal 188 mest in 1144 vasi, ne da bi si v vsem tem času privoščil en sam dan počitka. Celotna njegova pot bo dolga nič manj kot 12 200 kilometrov. Če upoštevamo, da je Georgi Sergijev upokojenec, tedaj je to gotovo ena najbolj aktivnih možnosti za športno početje v njegovi starosti.

M. A.

PREGLED NEKATERIH MEDNARODNIH PLANINSKO-ALPINISTIČNIH REVIJ:

EVROPA:

1. Alpinisme Randonnée, 7 Rue de Lille, 75007, Paris, izhaja 12-krat na leto.
2. Alpinismus, Ortlerstrasse 8, 8000 München 70, Germany, izhaja 12 krat na leto.
3. Der Bergsteiger, Postfach 27, — D-8000 München 20, Germany, izhaja 12-krat na leto.
4. La Montagne, 9 rue la Boetie, 75008 Paris, France, izhaja 4-krat na leto.
5. Montagnes, 122 rue des Allies, 38100 Grenoble, France, izhaja 11 krat na leto.
6. Rivista della montagna, Corso Moncalieri 23/d, 10131 Torino, Italij, izhaja 4-krat na leto.
7. Taternik, 00-750 Warsaw, ul. Nowosielecka 20m 18, Poland, izhaja 4-krat na leto.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE:

1. American Alpine Journal, 113 East 90th St., New York, N. Y. 10028, USA, izide enkrat na leto.
2. Climbing, Box E., Aspen, Col. 81611, USA, izide šestkrat na leto.
3. Off Belay, 15630 S. E. 124th Street, Renton, Washington 98055, izide 6-krat na leto.

AZIJA:

1. The Iwa To Yuki, Yama To Keikoku Sha Co. Ltd., 1-1-33 Shiba Daimon, Minato Ku, Tokyo (Contains English language summary), šestkrat na leto.
2. Indian Mountaineering Foundation Journal, 1324 Sector XII, Ramakrishna Puram, New Delhi 110022, India, dvakrat na leto.
3. Himalayan Journal, Oxford University Press, Apollo Binder, Bombay 400005, India, enkrat na leto.
4. Wild, P. O. Box 415, Prahran, Victoria 3181, Australia, štirikrat na leto.
5. Rock, Victorian Climbing Club, G. P. O. Box 1725 P, Melbourne, Victoria 3001, enkrat na leto.

BLATNI VULKAN V ROMUNIJI

Ne bruhajo ognja, ne mečejo kamenja niti se iz njih ne vzdiguje dim. Tudi pepelnatega dežja tukaj ne poznajo — le skromni

oblački pare sikajo iz kraterjev. Zato pa v teh blatnih vulkanih skoraj neprestano vre in brbota. Na nekaj hektarih velikem področju si je mogoče ogledati približno 25 takšnih nenavadnih ognjenikov, najrazličnejših, četudi ne posebno velikih razsežnosti. To nenavadno področje leži v jugovzhodnem delu Romunije, in sicer v bližini mesta Buzau, geografsko pa gre za skrajni vzhodni lok Karpatov.

Največji v skupini blatnih vulkanov meri komaj dva metra v premeru, najmanjši pa le nekaj centimetrov. Še najbolj so podobni kotlom za juho, v katerih brbota sivorjavo in židko blato. Vsakih nekaj sekund se gosta kaša prelije iz kraterjev — kot da bi bil pod kotlom prevelik plamen — in spolzi po vzpetini navzdol. Pri tem pogosto izdolbe skoraj meter globoke žlebove. Prav zato je ves prostor še najbolj podoben pokrajini na luni, kajti vsa okolica je prekrita s plastmi razpokanega posušenega blata. Nikjer v bližini teh vulkanov ni rastlinstva.

V okrožju Buzau, in to v bližini blatnih vulkanov, si je mogoče ogledati še drugi prav tako nenavadni naravni pojav: vedno goreče plamene, ki dosega višino enega metra. Skozi razpoke v zemeljski skorji prodirajo na površino plini, ki se sami vnamejo. In tako ti ognjeni zublji, ki so lepo rumenkasto modrikasti, že tisočletja razsvetljujejo tamkajšnje okolico.

M. A.

ŠE NI BILO DOVOLJ UŽITKOV?

Koliko gora sploh je na svetu? Poznavalci ocenjujejo, da je takšnih vrhov, na katere se je vredno povzpeti, približno pol milijona. Eden najbolj uspešnih osvajačev vrhov vseh časov Ludwig Purtscheller se je v svojem življenju (1849—1900) povzpel na skoraj 1700 vrhov, od tega na 40 gora z višino nad 4000 metrov, kot prvi pa se je povzpel tudi na Kilimandžaro v Afriki. Skoraj 300 človeških življenj, bi bil moral živeti celo Ludwig Purtscheller, če bi se hotel povzpeti na vse vrhove našega planeta — nekako 15 000 let.

Salzburški profesor telovadbe Ludwig Purtscheller velja za enega prvih gornikov, ki je odhajal na svoje ture brez vodnika in je v resnici presegel meje človeške zmogljivosti. Alpski zgodovinar Wilhelm Lehner takole piše o njem: »Če bi bil njegov čas še dosegljiv srednjeveškemu nastajanju legend, tedaj bi ga bili ljudski pevci zanesljivo preoblikovali v večnega planinca po vzoru Ahasverja ali večnega mornarja.« Veliki stari mož gora dr. Julius Kugy je prav tako videl v Purtschellerju pojem samotarskega planinskega zasvojenca: »Glede gora je bil brez miru, brez počitka, brez mere. Nikoli dovolj, nikoli dovolj! V vsem svojem življenju nisem srečal osebnosti,

ki bi bila tako silovito obsedena od gora, kot je bil to on.«

Nekoč sta se Purtscheller in Kugy dogovorila za skupen pohod v Dolomite. Toda Kugyja je postalo strah pred tem, da bi moral biti s tem obsedencem dva tedna dolgo na skupni poti. Kugy je bil ves blažen, ko mu je majhen prehlad dal moralno pravico, da je lahko dogovor zaradi boleznih preklical.

Purtscheller je vzel nekoč nekega kolega na izlet ob koncu tedna v Visoke Ture. V soboto zvečer vzpon do Schutzhütte. Na samo turo sta se odpravila v nedeljo zjutraj še davno pred sončnim vzhodom. Cilj tritisočak. Nato prečenje do naslednjega tritisočaka. In ker je hotel Purtscheller pripraviti svojemu kolegu posebno veselje: še en tritisočak za dodatek! Po vsem tem je bil že skrajni čas za pospešen tek v dolino, če sta še hotela ujeti zadnji vlak do Salzburga.

Ko je opolnoči po prihodu na salzburško glavno železniško postajo sopotnik z zadnjimi močmi krenil proti železniški restavraciji, ga je Purtscheller vprašal:

»Kaj pa boste tam?«

»Kozarec piva!«

»Ali danes še niste imeli dovolj užitek?« ga je očitno na moč presenečen vprašal Purtscheller.

Sicer pa je bil Purtscheller tudi avtor za dolgo časa zglednega vodnika »Visokogorski turist v vzhodnih Alpah«, napisal pa je tudi nešteto sestavkov o svojih planinskih poteh.

Sestavek smo povzeli po knjigi Karla Lukana »Poglavitno je, kje gora stoji, ali alpinizem v anekdotah«.

M. A.

XIX. TRENTSKI FESTIVAL

Tradicionalni filmski festival, ki se navadno odvija na koncu meseca aprila ali v začetku maja v mestu Trentu v Italiji, nosi uradni naslov — Mednarodni filmski festival planinskih in raziskovalnih filmov mesta Trenta. Letos se je prireditelj odločil za datum od 3. do 9. maja, ko se je v Teatro Sociale in v Cinema Dolomiti razvrstilo čez 70 filmov v tekmovalni konkurenci, zunaj konkurence in ko so udeleženci lahko sledili retrospektivi Trenkerjevih filmov, seriji risanih filmov Lilliput-Put in drugem delu filma Maria Fantina iz leta 1955 — K2.

Planinske oziroma alpinistične teme so za letošnji festival prispevale države, ki tudi sicer redno sodelujejo na tej mednarodni prireditvi. To so Italija, razumljivo je, da prednjači v številu prikazanih filmov, saj jih je bilo kar 11, potem sledi Zvezna republika Nemčija s sedmimi filmi in Francija z devetimi filmi. Strm padec števila poslanih filmov pa zasledujemo v nadaljevanju, ko smo za ZDA našli le tri filme, Avstrijci so dali dva, vse druge

države pa po enega in sicer Avstralija, Velika Britanija, Južna Afrika, ČSSR, Poljska, Romunija, Jugoslavija, Japonska. Skupaj je torej v tem žanru sodelovalo 13 držav, kar pomeni doslej eno najskromnejših udeležb.

Slabše so bili zastopani tudi filmi z raziskovalno vsebino, saj je bilo vseh le devet, med državami, ki se v planinskem filmu niso predstavile pa najdemo le Švico in SSSR. Pa pogledjmo še serijo filmov, ki so nastopali »zunaj konkurence«. Teh je bilo le osem, med državami pa na novo najdemo le Dansko in pa Kitajsko. Prva je poslala film o Kruttu Rasmussnu, druga pa opis gore Yandang Shen. Torej vsega skupaj 17 držav, ki so našle v svojem filmskem arzenalu tudi nekaj takih tem, ki naj ne bi bile v nasprotju s konceptom tega festivala.

Zanimivo je tudi to, da od filmov, ki jih prireditelj uvršča pod naslov »planinski film« (kar je razumeti tudi »alpinistični film«) na tem festivalu — v tem okviru so jih prikazali 40 — brez tako imenovanih raziskovalnih, filmov zunaj konkurence, risank iz serije Lilliput-Put, Trenkerjeve retrospektive in filma Maria Fantina K2 — je res pravih, alpinističnih le sedem, med katerimi sta le dva s tematiko o ekstremističnem slogu (Avantura na Matterhornu, Francija in Fall Line, ZDA), ko oba prikazujeta ekstremno alpinistiko, smučanje in zmajarstvo. Vsi drugi filmi pa so nastali na odpravah in torej mednje sodi tudi jugoslovanski Sagarmatha (Slavo Vajt, JRT — RTV Ljubljana, barvni 16 mm, 30 minut). V spremnem tekstu za ta film piše: »Gore moramo povezovati tudi s spoštovanjem. To je svet, ki ne prenese polovičarstva. Jugoslovanska himalajska odprava je najvišjo goro na svetu osvojila po zelo zahtevnem Zahodnem grebenu, po katerem se doslej še ni nihče povzpela na Sagarmatho. Film išče odgovorov na vprašanja zakaj in kakšni razlogi so, ki vlečejo človeka v tak svet, obenem pa prikazuje boj človeka z močmi narave.«

Kot rečeno, so tudi letos prireditelji organizirali serijo filmov, ki so nastopali zunaj konkurence. Teh je bilo osem, posebna festivalska pozornost za je, razumljivo, veljala pregledu Trenkerjevih filmov, ko so pokazali filme Gora kliče (1937), Gore v plamenih (1931), Ljubezenska pisma iz Engadina (1939), Upornik (1932) in film Izgubljeni sin (1934).

In kaj naj na zaključku še zapišemo? Morda tole: Tradicija ni vedno sama sebi namen in tako bo potrebno najti čas, da bi se prireditelj poglobil v še vedno veljavni festivalski koncept, ki kaže iz leta v leto več vrzeli. Vrzeli predvsem v tistem pomenu besede, ko bi našli nekaj prostora tudi za filmske amaterje, ki prav gotovo tudi razpolagajo s številnimi tudi originalno rešenimi filmskimi zamislami.

M. K.

PRIZNANJE ADIJU VIDMAJERJU

Med letošnjimi nagrajenci ob prazniku občine Žalec je bil tudi Adi Vidmajer. Bil je soustanovitelj PD Prebold, ko je pod njegovim vodstvom to društvo eno najbolj aktivnih v občini Žalec, predvsem kar zadeva delo z mladino.

A. Vidmajer je med drugim tudi predsednik MDO »Savinjska«. Pod njegovim vodstvom se je delo PD močno okrepilo. Planinstvo je v občini Žalec postalo del družbenega dogajanja. To dokazuje tudi priznanje ObK ZSMS Žalec tovarišu Srečku Čulku st. za delo z mladino. Kot planinski vodnik deluje predvsem z mladino v okviru planinske skupine na šoli, čeprav je po poklicu rudar in je zdaj že v pokoju. Obema iskrene čestitke.

NOVICE 10/81

Glasilo ptt delavcev Slovenije tudi tokrat ni brez »planinskih« tekstov. Pozornost pritegneta dva sestavka o usodi Poštarskega doma na Pohorju in »Ali Poštarski dom na Pohorju ne bo več naš?« Še posebej pa sestavek »Prodajamo, prodajamo, kdo kupi — vse prodamo«. V tem sestavku načenja Žanka Globokar boleče vprašanje »odtujevanja planinskih domov«, ko gre za nerentabilnost, za planinstvo »nezanimiv objekt«, na eni strani — po drugi pa tudi za tisoče prostovoljnih delovnih ur, za žuljave roke, za »žrtve, za stradanje, da smo dali svoj delež, da stoji danes ta dom«. Le kdo bo zmogel združiti te žulje, prostovoljne delovne ure, tudi odpovedovanja planincev z nerentabilnostjo in iz te »združbe« potegnili novo vrednost.

NOVA SKRINJICA

Na vrhu Raduhe so 14. 6. 1981 namestili novo skrinjico in žig. Vljudno prosimo vse obiskovalce tega lepega vrha naših gora, naj pazijo nanj in skrinjico pazljivo zapirajo. Žig je za vse tri poti, ki se srečajo na vrhu.

B. J.

SEVNICA: PLANINCI ORIENTACISTI NA LISCI

Letošnje leto je bilo za sevniške planince orientaciste dokaj uspešno, saj je bila tričlanska mladinska ekipa na področnih tekmovanjih na Jančah druga, na Šmohorju pa prva.

Popoln uspeh pa je dosegla na republiškem tekmovanju, ko je zasedla prvo mesto. Pionirji so bili za spoznanje slabši. Matično

PD Lisca-Sevnica je nagradila svoje zaslužne orientaciste s štiridnevnim bivanjem na Lisci, v Jurkovi koči. Te štiri dni so izkoristili med drugim tudi za izpolnjevanje v orientaciji.

Jože Prah

X. ŠČURKOV POHOD

Pohod, ki ga organizira PD Saturnus na Malo planino. Pohod je bil 18. julija. Začel pa se je na tovarniškem dvorišču pred spomenikom Vide Pregarc, šel je mimo Žal, kjer so položili cvetje na grob Emila Ščurka, Gramozne jame, skozi Črnuče do Trzina, Mengša, Duplice, Kamnika; odtod pa naprej do Stahovice, mimo Primoža, Pasje pečine na Malo planino. Razmeroma zahtevna, a izredno zanimiva tura.

GALERIJA TAVČAR, GORENJA VAS

Sobota, 20. 6., je bila namenjena prikazu ustvarjalnosti znanega mednarodnega mojstra fotografije Vlastje Simončiča. Bogato slikovno gradivo, ki ga je avtor dal na voljo očem številnih obiskovalcev, je lepo in zaokroženo predstavilo opus ob avtorjevi 70-letnici.

SIGNALI 9/81

V tej številki, ki jo bero delavci TOZD in DS SSS podjetja za ptt promet, Ljubljana, najdemo daljši priložnosti zapis izpod peresa Pavle Šegule, z naslovom Trije poštarji na Storžiču.

EVROPSKA POPOTNIŠKA ZVEZA

Predvideno je, da se bo ta zveza, katere članica je tudi Jugoslavija, sestala na svojem rednem letnem srečanju ta mesec in sicer med 24. in 27. sept. v Canterburyju. Letos bodo posvetili glavno skrb temi o varstvu narave v Evropi.

SREČANJE PLANINCEV VIHARNIK IN ŽELEZNIČAR NA ČIČARIJI

Planinci PD Viharnik iz Ljubljane in planinci zagrebškega »Železničarja« so obiskali grobnico Polomskih žrtev iz Lanišča. Skupaj so odšli z železniške postaje Podgorje in po grebenu Čičarije čez Kojnik in Žbevnico. Naslednjega dne so odšli na vrh Orljaka in odtod do spomenika. Grobnica je v izredno lepem okolju, s tišino in zelenjem. Odtod so odšli na Korita pod Brajkovim vrhom in se mimo hladnega stu-

denca spustili v vas Brgudac, odtod pa so skozi Semič na Lupoglav in domov v Ljubljano oziroma Zagreb.

Josip Sakoman

PLANINSKI VESTNIK NEKOLIKO DRUGAČE

Najbrž še nismo razmišljali, da vsaka številka, ki pride iz Tiskarne »Jože Moškrič«, prispeva k teži naklade toliko, da naklada za eno številko ni ne težja ne lažja od ene tone, pa še to le tedaj, če je številka debela le za tri pole. Vsako leto torej gre med bralce dobrih dvanajst ton Planinskega vestnika, kar pomeni, da bi bil potreben kar močan tovornjak, če bi želeli to težo prepeljati iz tiskarne do pošte. Tako pa je na srečo ta teža razdeljena na dvanajst delov, kolikor je pač številka Planinskega vestnika v koledarskem letu.

PROGRAM ODDAJ ODMEVI Z GORA ZA SEPTEMBER

Prvi petek bo na sporedu, kot je že navada, oddaja z različno vsebino, ko bomo govorili o tem in onem s planinskega sveta. Naslednji petek, dne 11. 9., pa bomo lahko poslušali prvo oddajo Metoda Humarja iz dnevnika nekega alpinističnega pripravnika. 18. 9. ob 17.40 kot je navadno na sporedu oddaja Odmevi z gora pa bomo lahko spremljali nekaj o doživetjih v naših gorah v letošnjem poletju in še zadnja oddaja — pa bo rezervirana za aktualno reportažo. V septembru bo namreč tako kot vsako leto že nekaj let nazaj, Dan planincev in ni izključeno, da se bo ob tej priložnosti našlo kaj zanimivega tudi za poslušalce oddaj Odmevi z gora.

VREME NA KREDARICI V POMLADI 1981

Letošnji pomladanski meseci — marec, april in maj — so bili na Kredarici pretopli. Z izjemo aprila, ki je bil suh, sta bila preostala dva meseca preveč namočena.

Srednje mesečne temperature in absolutni temperaturni ekstremi vseh treh pomladanskih mesecev so bili v mejah doslej znanih vrednosti ustreznih meteoroloških elementov.

Marčni temperaturni popreček, ki je znašal $-3,3^{\circ}$, je bil za $4,1^{\circ}$ nad normalno vrednostjo (= dolgoletni popreček 1956—75): Edino marec 1957. leta je bil še topeljši. Njegov temperaturni popreček je znašal samo $-3,1^{\circ}$. Aprilski temperaturni popreček je znašal $-3,0^{\circ}$ in bil za $1,3^{\circ}$ nad normalno vrednostjo. Majski temperaturni popreček pa je znašal $0,0^{\circ}$. Bil je enak normalni vrednosti.

Absolutni temperaturni maksimi posameznih mesecev so bili: $7,4^{\circ}$ dne 26. marca, $7,0^{\circ}$ dne 13. aprila in $9,0^{\circ}$ dne 20. maja. Absolutni temperaturni minimi pa so bili $-13,0^{\circ}$ dne 5. marca, $-16,6^{\circ}$ dne 19. aprila in $-9,8^{\circ}$ dne 5. in 6. maja.

Kljub toplemu vremenu je bilo na Kredarici malo sončnih ur, tj. ur, ko je heliograf registriral sij sonca. V marcu je bilo 143 ur s sončnim sijem, kar je komaj 39 % od njegovega maksimalnega možnega trajanja. V aprilu je heliograf registriral sicer 154 ur s sončnim sijem, vendar je to samo 38 % njegovega možnega maksimalnega trajanja. Tudi v maju ni bilo število registriranih ur s sončnim sijem bistveno večje. Heliograf je registriral samo 158 ur sončnega sija, kar je komaj 34 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Nekaj je k tej skromnosti sončnega sija prispevala tudi oblačnost, katere mesečni popreček je znašal v marcu 7,1 (dolgoletni popreček 6,3), v aprilu 6,5 (dolgolet. popr. 6,9) in v maju 6,9 (dolgolet. popr. 6,3).

V marcu je v skupno 15 padavinskih dneh bilo 121 mm padavin, kar je 110 % normalne vrednosti. V aprilu je bilo v 14 padavin. dneh komaj za 59 mm padavin ali 39 % normalne vrednosti. Najbolj namočen je bil maj, ko je imel 21 padavinskih dni. V tem mesecu so na Kredarici namerili 201 mm padavin ali 151 % normalne vrednosti.

V marcu je dvakrat deževalo in prvi letošnji dež je bil na Kredarici 2. marca. V aprilu ni deževalo, spet pa je deževalo šele v maju. Padavine na Kredarici so prevladovale v obliki snega. Sneg je ležal vse tri mesece nepretrogoma. Njegova maksimalna debelina je merila 280 cm dne 19. in 20. marca, 237 cm dne 30. aprila in 270 cm dne 5. maja. Letošnja snežna odeja je bila zelo skromna.

V pomladanskih mesecih so pihali tudi močni vetrovi, ki so delali zamete in opasti. Trgali so se tudi številni večji in manjši snežni plazovi.

Iz navedenih podatkov lahko zaključimo, da kljub toplemu vremenu planincev letošnje pomladansko vreme zaradi visoke stopnje oblačnosti in pogostih padavin ni bilo naklonjeno.

F. Bernot

PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK:

Dušan Vodeb, Maribor	811,25
Ervin Mejak, Celje	639,85
Erna Meško, Ivanjковci	319,90
Franci Savenc, Ljubljana	662,70
Marija Lah-Vildova, Murska Sobota	365,65
Jože Dobnik, Ljubljana	262,80
Franica Brumen, Ljubljana	491,30
Marijan Krišelj, Ljubljana	3 244,95
	6 798,40

Vsem darovalcem se uredništvo lepo zahvaljuje!

LITOSTROJ

TITOVİ ZAVODI LJUBLJANA

IZDELUJEMO:

OPREMO ZA HIDROELEKTRARNE
OPREMO ZA ČRPALNE POSTAJE
OPREMO ZA PREOBLIKOVALNO TEHNIKO
INDUSTRIJSKA DVGALA
OPREMO ZA INDUSTRIJO
OPREMO ZA LADJEDELNIŠTVO
NEOBDELANE IN OBDELANE ULITKE
TALNA VOZILA IN NAPRAVE

TELEGRAM: LITOSTROJ LJUBLJANA
TELEFON: (061) 556 021
TELEPRINTER: 31100
POŠTNI PREDAL: 308
LASTEN INDUSTRIJSKI TIR

agrotehnika - gruda

n. sol. o., Ljubljana, Titova 38—40

**PROIZVODNJA, NOTRANJA IN ZUNANJA
TRGOVINA, SERVISI**

TOZD

MALI OBMEJNI PROMET

n. sol. o.

SEŽANA, PARTIZANSKA 33 B

**SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE**
n. sol. o.
RAVNE NA KOROŠKEM

IZDELUJEMO:

- LITA
- KOVANA
- VALJANA
- VLEČENA, BRUŠENA IN LUŠČENA
JEKLA

S KVALITETNO IN SOLIDNO
PROIZVODNJO GARANTIRAMO DOBRO
POSLOVNO SODELOVANJE IN SE
PRIPOROČAMO.

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE

- brezlesni papirji in kartoni
- kartografski papir
- hellografski papir
- paus papir
- papir za filtre
- specialni risalni papir
- premazni kartoni — mat in sijajni
- fotokopirni papir
- specialni vrednostni papirji

- samolepilni papirji
- dekor folije
- magnetkontne kartice
- specialni premazni papirji

kroj

LJUBLJANA, RESLJEVA 1

Telefon (061) 310 927, 327 157

Žiro račun 50100-601-11534

Obrati: Poljanska 15	tel. 317 329
Resljeva 1	321 569
Gregorčičeva 9	20 837

»Kroj« Ljubljana, Gregorčičeva cesta 9, izdeluje za potrebe PZ Slovenije, planinske srajce vseh velikosti po izredni ceni:

PLANINSKA SRAJCA:

za 4—6—7—8 let	238 din
od 9—14 let	305 din
od 15 let do št. 46	320 din